

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Diplomová práce

**Český ochotnický spolek Vlastenecká omladina ve Vídni
v letech 1885-1918**

Bc. Stanislava Hrušková

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

Studijní program: Teorie a dějiny dramatických umění

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Český ochotnický spolek Vlastenecká omladina ve Vídni v letech 1885-1918 vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

Podpis

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce Doc. PhDr. Jiřímu Štefanidesovi za jeho laskavý a trpělivý přístup, cenné rady a připomínky i čas, který věnoval čtení a opravě mé práce.

Rovněž bych velmi chtěla poděkovat svým blízkým za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1. Dobový kontext, založení a činnost spolku Vlastenecká omladina	17
1.1. Dobový kontext.....	17
1.2. Založení a činnost spolku Vlastenecká omladina	21
2. Osobnosti Vlastenecké omladiny	27
2.1. Václav Habram	27
2.2. Ferdinand Rouček.....	30
2.3. Jakub Leitner	31
2.4. Anna Pečená–Volánková	31
2.5. Josef Huňka	32
2.6. Robert Volánek st. a Robert Volánek ml.	34
3. Dramaturgie a divadelní prostory spolku Vlastenecká omladina	36
3.1. Dramaturgie spolku Vlastenecká omladina.....	36
3.2. Divadelní prostory spolku Vlastenecká omladina	53
4. Činnost spolku Vlastenecká omladina	59
4. 1. Vlastenecká omladina ve Vídni.....	59
4.2. Spolupráce s profesionálními herci a kočovnými společnostmi z Čech	64
4.2.1. Národní divadlo v Praze	64
4.2.2. Herecká společnost Karla Františka Štětky	72
4.3. Vlastenecká omladina na českých jevištích	75
5. České Národní divadlo ve Vídni	81
6. Následující pokračování činnosti spolku Vlastenecká omladina ve Vídni a její současnost.....	90
Závěr.....	93
Literatura a prameny	97

Literatura	97
Prameny.....	99
Přílohy	105
Soupis divadelních představení Vlastenecké omladiny	106
Úplný seznam zakládajících členů spolku Vlastenecká omladina	125
Obrazová příloha	127
Anotace	145
Abstract	146

Úvod

Přestavba a výstavba Vídně od počátku 19. století přitahovaly tisíce českých obyvatel. Již roku 1820 pocházela z českých zemí téměř čtvrtina obyvatel Vídně. K zesílenému přílivu českého obyvatelstva docházelo zejména od 60. let 19. století. Počet Čechů ve Vídni dosáhl maxima v roce 1900, kdy jich zde bylo oficiálně napočítáno přes 7 % celkového počtu obyvatel města. Nejvíce Čechů žilo ve vídeňském 10. okrese (Favoriten), kde bylo 20 % Čechů, zvláště dělníků a cihlářů. V ostatních obvodech, označovaných jako „místa dobrých občanů“, bydleli ti z vídeňských Čechů, kteří měli sociálně vyšší postavení.¹ První stálé divadlo v tomto městě bylo Lidové divadlo² (Volkstheater), které bylo otevřeno v roce 1712.³ Erika Fischer-Lichte v knize *Kurze Geschichte des deutschen Theaters* píše o srovnatelnosti počtu vídeňských scén s Paříží či Londýnem.⁴ Současně byla Vídeň jedním ze dvou nejvýznamnějších česky hrajících divadelních center⁵ v zahraničí.⁶ V předkládané práci se zaměříme na neprofesionální soubor, který vznikl v 80. letech 19. století v kruhu české vídeňské menšiny.

V částečném kontextu dalších spolků⁷ ve Vídni je cílem naší práce zmapovat založení a první léta fungování českého ochotnického souboru Vlastenecká omladina. Jedná se o ochotnický spolek mimo české země, který dokonce dodnes nepřetržitě existuje, ale dosud o něm nebyla napsána žádná větší odborná práce. Kromě popisu činnosti, repertoáru a částečně

¹ VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě i ve světě*. Praha: Libri, 2009, s. 128-129.

² Za jeho založením stál Joseph Anton Stranitzky.

³ Vídeňská divadla německá a jejich české obecenstvo. *Vídeňský denník*. 5. 5. 1919, **12**(104) 6.

⁴ FISCHER-LICHTE, Erika. *Kurze Geschichte des deutschen Theaters*. Tübingen a Basel: A. Francke Verlag, 1999, s. 167.

⁵ Druhým centrem bylo Chicago.

⁶ ŘÍHOVÁ, Lya. České divadlo v zahraničí. In: ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977, s. 526.

⁷ Od 60. let 19. století byly ve Vídni, např. divadelní ochotnický spolek Pokrok (1863), pěvecký spolek Lumír (1865), Sokol (1867), Akademický spolek (1868) atp.

i užívaných divadelních sálů se zaměříme na spolupráci vídeňských Čechů s krajanů v Čechách i na Moravě. Vlastenecká omladina patřila také k jednomu z vídeňských menšinových spolků, který usiloval o založení samostatného česky hrajícího Národního divadla ve Vídni. Těmto snahám je věnována samostatná kapitola.

Rozhodli jsme se zpracovat část dějin existence Vlastenecké omladiny, která je dodnes činným vídeňským ochotnickým spolkem. Časově práce reflektuje období od založení do roku 1918. Tedy do konce první světové války a rozpadu rakousko-uherské monarchie, které měly za důsledek, že Čechů ve Vídni značně ubylo. Vznikly nové státy a hranice, čímž se úplně změnil vztah obyvatel Vídne k českým zemím, změnilo se publikum a s ním se také posunuly a změnily tradiční funkce ochotnického divadla. To vše přináší i nová badatelská témata, která by bylo obtížné postihnout během jedné diplomové práce. Další vývoj spolku tak přenecháváme budoucím badatelům. Ačkoliv se jedná o dodnes činný český ochotnický spolek, kromě jedné kapitoly Marie Brandeisové v prvním svazku dvojjazyčného sborníku připraveném Helenou Baslerovou, Marií Brandeisovou, Jiřím Kroupou a Janou Stárkovou *Die Wiener Tschechen 1945-2005 = Vídeňští Češi 1945-1989: Zur Geschichte einer Volksgruppe = K dějinám národnostní menšiny*,⁸ jsme žádný podrobnější odborný text nenašli.

Vše bylo nutné uvést v sociálním a politickém dobovém kontextu, který měla česká menšina ve Vídni během námi sledovaného období. Dále jsme potřebovali umělecký a divadelní kontext.

⁸ BRANDEISOVÁ, Marie. Ochotnický vlastenecký spolek Vlastenecká omladina. In: STAREK, Jana (ed.). *Die Wiener Tschechen 1945-2005 = Vídeňští Češi 1945-1989: Zur Geschichte einer Volksgruppe = K dějinám národnostní menšiny*. Band = Svazek 1, Praha: KLP - Koniasch Latin Press pro České kulturněhistorické centrum ve Vídni. Wien: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, 2006, s. 406-408.

K prvnímu okruhu jsme prošli literaturu vztahující se k českým menšinám v zahraničí obecně ve světě i konkrétně v Rakousku, potažmo přímo ve Vídni. Z množství knih vycházejících k tématu menšin jsme prošli česky či německy psané tituly Jana Bahlara, Stanislavy Kloferové a Jarmily Vojtové *U nás ve Vídni*,⁹ Karla Brouska *Wien und seine Tschechen*,¹⁰ Moniky Glettler *Böhmisches Wien*,¹¹ Tomáše Sýkory *Vídeňské vzpomínky*,¹² Jaroslava Vaculíka *České menšiny v Evropě i ve světě*,¹³ Vlasty Valeše *Die Wiener Tschechen einst und jetzt: eine Einführung in Geschichte und Gegenwart der Tschechischen Volksgruppe in Wien: Vídeňští Češi včera a dnes: úvod do dějin a současnosti české národnostní skupiny ve Vídni*,¹⁴ *Tschechen in Wien: zwischen nationaler Selbstbehauptung und Assimilation*.¹⁵ Uvedená literatura nám pomohla v orientaci v tematice vídeňské menšiny, umožila nám učinit si představu o krajanských spolcích, počtu obyvatel v jednotlivých obdobích i důvodech, proč se sem stěhovalo tolik česky hovořícího obyvatelstva a jaká povolání převažovala. Obsahovala další doplňující informace, jak byli krajané přijímáni domácími obyvateli a jaké životní i pracovní možnosti ve Vídni měli. K přehledu o Vídni, domech a institucích jsme využili knihu *Vídeň: literární toulky dunajskou metropolí*.¹⁶

Konkrétně přímo k divadelnímu kontextu obecně ochotnickému, vídeňskému i celkově zahraničnímu jsme využili zejména *Dějiny českého*

⁹ BAHLAR, Jan, KLOFEROVÁ, Stanislava, VOJTOVÁ, Jarmila. *U nás ve Vídni*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.

¹⁰ BROUSEK, Karl. *Wien und seine Tschechen: Integration und Assimilation einer Minderheit im 20. Jahrhundert*, Mnichov: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 1980.

¹¹ GLETTLER, Monika. *Böhmisches Wien*. Wien: Herold, 1985.

¹² SÝKORA, Tomáš. *Vídeňské vzpomínky*. Prostějov: Computer Media, 2014.

¹³ Vaculík, pozn. 1.

¹⁴ VALEŠ, Vlasta. *Die Wiener Tschechen einst und jetzt: eine Einführung in Geschichte und Gegenwart der Tschechischen Volksgruppe in Wien: Vídeňští Češi včera a dnes: úvod do dějin a současnosti české národnostní skupiny ve Vídni*. Praha: Scriptorium, 2004.

¹⁵ WONISCH, Regina. *Tschechen in Wien : zwischen nationaler Selbstbehauptung und Assimilation*. Vídeň: Löcker, 2010.

¹⁶ FIALA, Václav. *Vídeň: literární toulky dunajskou metropolí*. Praha: ASPI, 2004.

*divadla*¹⁷ Františka Černého, v nichž Lya Říhová¹⁸ podrobně popisuje činnost divadel mimo české území. Je zde i zmínka o Vlastenecké omladině, i když podstatněji je vyzdvižen soubor staršího česky hrajícího a herecky vyspělejšího ochotnického divadla ve Vídni - Pokroku. Český ochotnický kontext jsme čerpali z kapitoly Ljuby Klosové,¹⁹ případně z knihy Jana Císaře - *Cesty českého amatérského divadla*.²⁰ Tento spis jsme využili i pro celkový kontext tehdejších ochotnických divadel.²¹ K přehledu o konání první divadelní výstavy ve Vídni využíváme novější *Kapitoly z dějin českého divadla*.²² Z divadelní encyklopedie *Česká činohra 19. a začátku 20. století*²³ jsme čerpali doplňující informace vztahující se k osobnostem zmíněným v naší práci (např. ke Karlu Františku Štětкови²⁴ a jeho herecké společnosti hostující ve Vídni). Za účelem hostujících osobností jsme prošli knihu o Národním divadle od *Libuše Koutecké*,²⁵ ve které jsou podrobnější informace k osobnostem národní scény. Obecný a stručný kontext k německy hrajícím divadlům jsme využili od Eriky Fischer-Lichte knihu *Kurze Geschichte des Deutschen Theaters*.²⁶

Pro porovnání Vlastenecké omladiny a jejich repertoáru s dříve založeným ochotnickým spolkem Pokroku ve Vídni jsme využili almanach

¹⁷ ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977.

¹⁸ ŘÍHOVÁ, Lya. České divadlo v zahraničí. In: ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977, s. 197-202, 526-548.

¹⁹ KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo (1885-1918). In: ČERNÝ, tamtéž, s. 451-473.

²⁰ KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo v letech 1886-1918 (činohra a kabaret). In: CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla. Vývojové tendence*. Praha: ARTAMA, 1998, s. 79-96.

²¹ CÍSAŘ, pozn. 20.

²² ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha: Academia, 2000, s. 159-162.

²³ ŠORMOVÁ, Eva (ed.). *Česká činohra 19. a zač. 20. století*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2015.

²⁴ jš. Karel František Štětka. In: ŠORMOVÁ, Eva. *Česká činohra 19. a začátku 20. století*. PRAHA: Institut umění – divadelní ústav, Academia, 2015, s. 1054-1056.

²⁵ KOUTECKÁ, Libuše. *Národní divadlo*. Praha: Panorama, 1982.

²⁶ FISCHER-LICHTE, pozn. 4.

Pokroku - *Padesát let Pokroku ve Vídni – 1863-1913*, který byl vydán k padesátiletému výročí činnosti spolku.²⁷ Součástí almanachu je kromě gratulací od významných osobností (např. Františka Adolfa Šuberta) také soupis odehraných představení Pokroku.

V pobočce Národního muzea, v archivu Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur v Praze se nachází veškeré dochované materiály k českým menšinám žijícím v zahraničí. Výchozím a velice cenným zdrojem pramenných informací se pro mou práci stal archiv spolku Vlastenecké omladiny ve Vídni, který je v muzeu uložen. Díky zachovalým pramenům bylo možné si utvořit poměrně ucelenou představu o spolkové činnosti a prvotním fungování.

Prošli jsme členské knihy se seznamy všech členů Vlastenecké omladiny, prezenční knihy s podpisy přítomných členů na schůzích a valných hromadách spolu s protokoly výboru a celými protokolárními knihami z těchto zasedání, oznamovacími i jednatelskými knihami. Cenným zdrojem byla Roční zpráva výboru čtenářsko-zábavního spolku Vlastenecká omladina za období od 3. ledna do 10. prosince 1886²⁸ a Výroční zpráva za rok 1903-1904,²⁹ které reflektovaly tyto roky spolkové činnosti. K jedné z důležitých osobností – Václavu Habramovi jsme našli podrobné informace a krátký životopis v blahopřání k jeho 60. narozeninám, které bylo vystaveno a podepsáno Františkem Röschelem. V materiálech bylo k dispozici několik

²⁷ HLOCH, Hanuš, KŘÍŽ, Jan. *Padesát let Pokroku ve Vídni – 1863-1913*. Wien: 1913.

²⁸ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Kniha oznamovací (1.10.1893-12.2.1900) – zápisy ze schůzí, vázaná kniha, nestránkovaná, ručně psaná, ar. RAK 43/8.

²⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Vlastenecká omladina – výroční zpráva za rok 1903 - 1904, sign. ar. RAK 46/8.

dopisů a telegramů³⁰ adresovaných ochotnickému spolku Vlastenecká omladina i členům výboru, ale také korespondence odeslaná – přepisy a kopie dopisů, které zástupci psali úřadům a jiným spolkům.³¹ Přiložena byla oznámení o úmrtí některých členů a příznivců spolku. Dále například účty za půjčení šatů, ladění klavíru apod. O podrobnější spolupráci s dalšími spolky jsme se dozvěděli v souboru letáků a náborových listů, které se týkaly Vlastenecké omladiny a spřátelených souborů.

Kromě samostatných zápisníků členů a předsedů k činnosti Vlastenecké omladiny byly druhým nejcennějším pramenem plakáty ohlašující představení.³² Dále programy k pořádaným divadelním představením s přehledem pozvánek na představení a společenské události Vlastenecké omladiny i dalších krajanských spolků ve Vídni, na kterých někteří členové Vlastenecké omladiny spolupracovali.³³

Jediným velkým problémem, který nám po prostudování zmíněných materiálů v Náprstkově muzeu vyvstal, je, že veškerá jména členů, předsedů, spolupracovníků atd. byla psána ve zkratkách, případně jen ve formě „sl. Nováková a pan Novák“. Touto formou byla zapsána jména jak v zápisnicích a poznámkách členů i výboru, tak na plakátech a programech k představením i v tisku. Poslední velkou část zmíněného materiálu uloženého v archivu Náprstkova muzea tvořil konvolut novinových výstřižků

³⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

³¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2.

³² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Plakáty divadelního ochotnického spolku Vlastenecká omladina ve Vídni z let 1913 – 1919, sign. ar. RAK 46/14.

³³ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

vztahujících se k pořádaným představením či zábavám.³⁴ Bohužel bibliografické údaje k těm článkům jsou ze značné části neúplné a my ne vždy víme, jestli se některé konkrétní informace vztahují k námi sledovanému období a událostem konaným během námi zvolených let činnosti Vlastenecké omladiny. Kromě materiálu, vztahujícímu se bezprostředně k Vlastenecké omladině, jsme prošli i pozůstalost prof. Otty Manouška. Tento krajan žijící ve Vídni měl ve své sbírce několik článků a dopisů k Vlastenecké omladině a námi sledovanému období i k pozdějším letům.³⁵

Část novinových výstřižků uložených v Náprstkově muzeu se pro nás stala výchozím bodem v dalším bádání v dobovém tisku. Prošli jsme česky psaný tisk vycházející ve Vídni. Jednalo se zejména o oficiálně vycházející *Vídeňský denník* (vycházel v letech 1906 až 1938), který celkově reflektoval umělecké dění ve městě i v Čechách a české menšině zprostředkoval informace o činnosti a událostech krajských spolků ve Vídni. V něm jsme našli informace jak k samotné Vlastenecké omladině, jejím představením a událostem, tak i ke snahám a argumentům o vybudování samostatného česky hrajícího Národního divadla ve Vídni. Z dalších rakouských periodik psaných česky jsme našli doplňující informace také ve *Slovanu*, *Věstníku*, *Vídeňských svobodných listech* (vycházejících od 26. ledna 1946 dodnes), *Vídeňském věstníku*. Bohužel ne všechna dochovaná vydání jsou úplná. Zpravidla také u článků nebyl uveden autor.

Některé informace jsme doplňovali a ověřovali i v tisku vycházejícím v Čechách. Takto jsme prošli všechny ročníky časopisu *Divadlo* z let 1903-

³⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Konvolut novinových výstřižků vídeňských krajských novin, sign. ar. RAK 46/17.

³⁵ Mj. se zde nacházela například zpráva (pravděpodobně z padesátých let) adresovaná patrně někomu z funkcionářů KSČ o fungování a politické příslušnosti krajanů a místních spolků ve Vídni.

1914 se samostatnou přílohou – *Ochotnické divadlo (věstník divadelního ochotnictva československého)*, jehož redaktorem byl Bohuslav Kavka. V obou zmíněných periodikách jsme našli několik informací vztahujících se k profesionálním divadlům ve Vídni i k zájezdům českých divadel do Vídně. Dále zde byla reflektována divadelní činnost českých ochotnických spolků ve Vídni i jejich zájezdy do Čech a na Moravu. Jen pár řádek bylo věnováno konkrétně námi sledovanému spolku - Vlastenecké omladině, případně jejím členům – např. Ferdinandu Roučkovi. Na rozdíl od spolku Pokrok, který měl informace o představeních téměř v každém čísle. Z dalších českých periodik jsme k dalšímu doplnění informací využili *České ilustrované noviny*³⁶, *Jičínský obzor (1879 – 1903)* a *Moravskou orlici (1863 – 1943)*.

Důležitým zdrojem obrazové dokumentace byl program výstavy s názvem *Doma v cizině – Češi ve Vídni ve 20. Století: Zu Hause in der Fremde – Tschechen in Wien im 20. Jahrhundert.*³⁷ Výstava se konala v Praze na přelomu roku 2001 a 2002. Součástí programu je seznam exponátů s fotografiemi některých z nich. Díky zachycené pohlednici zaznamenávající podobu I. českého Národního domu máme lepší přehled o podobě velké dvorany, ve které se odehrávala divadelní představení a zábavy spolků zde sídlících.

Přehled o současné činnosti Vlastenecké omladiny jsme ke stručnému nastínění následného vývoje spolku za hranicí námi sledovaného období

³⁶ Ve Vídni vycházely každý čtvrtek i Vídeňské ilustrované noviny. Bezprostředně před a po skončení první světové války přinášely noviny čtenářům na svých stránkách především rozsáhlé zprávy z jednotlivých válečných front a bojišť. Reflektovaly politická jednání zázemí každodenního života vojáků rakousko-uherské armády, z rodinného i politického života císaře Karla I., neobjevily se zde žádné zprávy z kultury, natož o divadle. Proto jsme noviny nemohli využít.

³⁷ VALEŠ, Vlasta. *Doma v cizině – Češi ve Vídni ve 20. století: Zu Hause in der Fremde – Tschechen in Wien im 20. Jahrhundert.* Program výstavy. Calm-Gallasův palác, 20. 12. 2001 – 31. 3. 2002. Praha: Archiv hlavního města Prahy.

získali z webových stránek spolku³⁸ a z rozhovoru s nynějšími členy Vlastenecké omladiny.

Předkládaná diplomová práce je členěna celkem do pěti kapitol. V jednotlivých kapitolách blíže popíšeme založení spolku Vlastenecká omladina ve Vídni spolu s dobovým kontextem, stěžejní osobnosti důležité pro spolek a jeho fungování, činnost spolku Vlastenecká omladina, jejich dramaturgii i prostor, který měli k dispozici. Na závěr představíme snahy o založení samostatné profesionální scény ve Vídni.

První kapitola se skládá ze dvou částí. Úvodní část je věnována dobovému kontextu historickému i divadelnímu a popisu dobové situace, ve které spolek vznikl, postupně se rozšiřoval a vyvíjel. Druhá část popisuje samotný vznik spolku Vlastenecká omladina a následnou činnost.

Druhá kapitola zahrnuje informace o osobnostech Vlastenecké omladiny. Je zde celkem pět osobností Vlastenecké omladiny, které se významněji podílely na jejím chodu. Mezi ně jsme zařadili Václava Habrama, dlouholetého člena a předsedu spolku, Ferdinanda Roučku, taktéž dlouholetého člena, předsedu a režiséra Vlastenecké omladiny. Dále Jakuba Leitnera, taktéž dlouholetého režiséra a předsedu spolku, a Annu Pečenou-Volánkovou, mnohaletou aktivní ochotnici nejen u Vlastenecké omladiny. Dále Josefa Huňku, který sice nebyl členem námi sledovaného spolku, ale stál u základů ochotnické činnosti Vlastenecké omladiny. Posledními osobnostmi jsou otec a syn Volánkovi, kteří měli na starosti hudební doprovod při představeních.

Třetí kapitola blíže popisuje činnost Vlastenecké omladiny. Činnost jsme doplnili o informace o spolupráci s profesionálními divadly a kočovnými

³⁸ Vlastenecká omladina. *Historie*. [online]. [citováno dne 11.8.2016]. Dostupné z: <http://www.omladina.at/historie-vlastenecke-omladiny/>

hereckými společnostmi. Konkrétně se jednalo o spolupráci s Národním divadlem v Praze, na jehož ředitelství se výbor Vlastenecké omladiny často obracel s žádostmi o hostování jeho členů ve Vídni i s prosbami o zapůjčení knih, scénářů, kostýmů apod. Pozvání k vystoupení ve Vídni přijali tři herci: Otýlie Sklenářová-Malá, Jindřich Mošna a Hana Kvapilová. Na základě pozvání výboru, navštívila Vlasteneckou omladinu herecká společnost Karla Františka Štětky, která zde na konci roku 1903 samostatně odehrála několik svých představení. V závěru kapitoly se věnujeme účinkování Vlastenecké omladiny na českých jevištích.

Čtvrtá kapitola obsahuje v úvodu popis a hodnocení dramaturgie spolku. Druhou část kapitoly věnujeme divadelním sálům, které měl spolek k dispozici. V porovnání se spolkem Pokrok popíšeme i pravděpodobný vzhled jeviště a hlediště.

Předposlední kapitola je zaměřena na snahy české menšiny žijící ve Vídni o zřízení samostatného česky hrajícího profesionálního divadla v tomto městě. Myšlenka vybudovat Národní divadlo ve Vídni byla podporována i z českého prostředí.

Poslední kapitola je věnována stručnému popisu historie až do 130. výročí založení spolku.

Vrátíme-li se k již uvedenému problému se zápisem jmen členů, zakladatelů i dalších spolupracovníků respektujeme je tak, jak jsou zapsána v pramenech. Někdy jsou uvedena pouze zkratkou, v jiných případech bylo zapsáno pouze příjmení a není tedy jasně patrné, kdo konkrétní je zamýšlen. V některých případech se jedná o celé rodiny, které byly ve spolku, z tohoto důvodu nedoplňujeme celá jména členů. Pokud je v prameni uvedeno jen slečna či paní, ponecháváme označení takové, jaké napsal autor. Podobným problémem bylo i časté neuvedení jmen autorů her. V zápisech výboru

Vlastenecké omladiny tyto údaje o autorech chybí. Pokud se nám v jiných pramenech podařilo dohledat, kdo byl autorem hry, je uveden za názvem představení. Pokud není jasné, kdo je autorem, zapisujeme pravděpodobného autora za název představení do závorky. Jsou bohužel i některá představení, u kterých nelze dohledat pravděpodobného autora. V tomto případě ponecháváme za názvem volné místo.

Přílohy práce obsahují úplný seznam všech zakládajících členů Vlastenecké omladiny, soupis představení spolku v letech 1886 – 1918 a obrazovou přílohu.

1. Dobový kontext, založení a činnost spolku Vlastenecká omladina

1.1. Dobový kontext

Na konci 19. století a v období od roku 1900 do sklonku první světové války se české ochotnické hnutí kvantitativně rozvíjelo a společensky i umělecky diferencovalo. Nestejný kulturně-politický význam a umělecká hodnota ochotnické činnosti byly způsobeny jednak živelným růstem počtu ochotnických spolků a družin, jednak komplikovanými společenskými vztahy, kterými český národ ve zmíněném období procházel.³⁹ Až do založení Československa 28. října 1918 tvořili Češi, žijící ve Vídni, početnou populaci obyvatel. Ta byla nerozlučně spjata s rozvojem hlavního města monarchie Rakouska-Uherska. Češi na přelomu 19. a 20. století ve Vídni patřili mezi jednu ze dvou největších národnostních skupin.⁴⁰ Bylo to zapříčiněno zejména stálým přistěhovalectvím, které dosáhlo svého vrcholu v posledních dvou desetiletích 19. století.

Hlavním motivem pro silnou migraci byla zejména přitažlivost Vídně jakožto centra Rakouska-Uherska i Evropy. Metropole skýtala četné pracovní příležitosti. Česko-slovanský spolek dělnický ve Vídni dokonce již v roce 1868 požadoval zřízení řemeslnické školy pro mladé Čechy, kteří neuměli německý jazyk. Až o čtyři roky později, 21. dubna 1871, vzešel z tohoto spolku školský

³⁹ KLOSOVÁ, pozn. 20, s. 79-96.

⁴⁰ První skupina skupina německo-židovská, druhá skupina česká.

spolek Komenský, který je činný dodnes. Jeho hlavním úkolem bylo zřízení české školy z vlastních finančních prostředků. Stalo se tak 16. září 1883.⁴¹

Ve druhé polovině 19. století došlo ve Vídni k výraznému rozmachu průmyslu a k čilému stavebnímu ruchu. Také rostl počet obyvatel, pro které bylo nutné zajistit ubytování, vybavení bytů, ošacení i stravu. Za prací a obživou sem dorazily tisíce občanů z českých zemí. Mezi první četná uskupení Čechů patřily celé kolonie stavbařů. K nim se později přidali stolaři, krejčí, ševci, pekaři atp. Ženy odcházely do Vídně tzv. „do služby“. Pomáhaly v domácnostech, vařily „u pánů“ i po hostincích. Přesný počet nově příchozích Čechů v tomto období nikdy přesně zjištěn nebyl. Podle oficiálního sčítání lidu se v roce 1880 hlásilo k české a moravské národnosti kolem 25 tisíc obyvatel. Po deseti letech jejich počet vzrostl na 60 tisíc a v roce 1900 přesáhl hranici 100 tisíc, 1910 až 115 tisíc osob. Čísla ale neodpovídala reálné skutečnosti. Podle odhadů bylo vídeňských Čechů až 300 tisíc. Výsledky sčítání byly pravděpodobně manipulovány v neprospěch menšiny. Jednou se zjišťovala tzv. obcovací řeč, jindy mateřský jazyk, při dalším sčítání byli dotazováni na jazyk, ve kterém myslí, či který používají v rodinném kruhu. Tato hlediska umožňovala interpretovat výsledné údaje zcela rozdílně a neobjektivně. Jediným jistým údajem je, že po rozpadu monarchie se z Vídně i rakouského venkova do nové vlasti vrátilo na 200 tisíc Čechů.⁴²

Jak vzrůstal počet obyvatel, rostla mezi nimi i snaha organizovat vlastní společenský život. Společenská aktivita je chránila proti přirozené asimilaci. Jedním takovým společenským pojítkem utužujícím národní povědomí, a tím i pocit vzájemné sounáležitosti, bylo právě české divadlo. Také u českých posádek rakouské armády, které byly umístěny mimo české

⁴¹ Vlastenecká omladina, pozn. 38.

⁴² BAHLAR, KLOFEROVÁ, VOJTOVÁ, pozn. 9, s. 4.

země, se hrálo divadlo (např. v roce 1857 provedli čeští vojáci v Raštatě Kolárovu *Moniku* a příslušníci c. k. pluku Bendek Tylovu *Paní Marjánku, matku pluku*). Společenský, politický a kulturní život vídeňských Čechů byl kolem roku 1850 neobyčejně chudý. Češi se scházeli v soukromí, případně na Česko-slovanských bálech, které byly určeny spíše „vyšší“ společnosti. Větší populace vídeňských Čechů - řemeslníci a dělníci, neměla v 50. letech 19. století ještě ani své spolky, ani jiná sdružující střediska.⁴³

První české představení ve Vídni se konalo v roce 1843 v Harrachovském paláci. Jednalo se o hru Václava Klimenta Klicpery *Rohovín Čtverrohý*. Odehráli ji příslušníci české šlechty k příležitosti narozenin hraběte Karla Harracha.⁴⁴ Toto představení bylo ale jen pro zvané a zúčastnilo se jej 60 „vyvolených“ diváků. Jak uvádí Lya Říhová, první veřejné profesionální divadelní představení v české řeči se konalo v roce 1850 za ředitele Franze Pokorného v Josephstadttheater nebo v Theater an der Wien (s určitostí nejde stanovit přesné místo konání, neboť kromě narážek na urážlivou protičeskou tendenci se o něm nezachovala žádná svědectví). Jednalo se o představení hry *Čech a Němec* od Jana Nepomuka Štěpánka. Kulturní i politický život vídeňských krajanů se začal aktivizovat po obnově ústavních svobod v šedesátých letech. V červnu roku 1861 se objevily v tisku zmínky o plánu ředitele Theater in der Josephstadt Johanna Hoffmanna zavést pravidelná česká představení o nedělích a svátcích a angažovat i pražské herce. Tato vize ale zcela naplněna nebyla,⁴⁵ v roce 1866 byla opětovná snaha tyto plány dodržet. Dokonce byly pořízeny i nové dekorace, což byla pro česká představení naprostá výjimka. Odehrána

⁴³ ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 198 – 199.

⁴⁴ FIALA, Václav. *Vídeň: literární toulky dunajskou metropolí*. Praha: ASPI, 2004, s. 87.

⁴⁵ Jedno představení bylo odehráno ještě v roce 1861, v následujícím roce byly pouze tři představení – benefice Viléma Grauna v Tylově Slepém mládenci a na podzim dvakrát Paličova dcera. 1863 Byla dvakrát hrána *Paní Marjánka, matka pluku* a o dva roky později Raimundův *Marnotratník* v Štěpánkově překladu a Tylův *Pražský flamendr*.

ale byla pouze dvě představení⁴⁶ a tím pokus o pravidelné profesionální české divadlo skončil. Plán ztroskotál na nacionální zášti nového ředitele Johanna Fürsta, který v květnu 1866 zakázal české hry. Údajně se jednalo o odvetu za chování Čechů za rakousko-pruské války.⁴⁷

Snaha o česky hraná profesionální představení ve Vídni byla v 60. a 70. letech jen jednou stránkou aktivity vídeňských Čechů. Od roku 1861 byly Čechy žijícími ve Vídni zakládány první politické, kulturní a společenské strany i sdružení.⁴⁸ Mezi sdružení spadaly také ochotnické divadelní spolky. Pořádáním divadelních večerů působili členové politicky i výchovně a připravovali svým členům kulturní zábavu a rozptýlení po celodenní, často namáhavé práci.

Nejhlubšího a nejširšího společenského působení a nejvyšší umělecké úrovně dosáhl v divadelní sféře Čtenářsko-zábavní spolek Pokrok. Jeden ze spolkových odborů - „Klub kabráčků“ vytvořil ochotnickou divadelní skupinu. Členové si sami postavili jeviště, z tapet slepili kulisy a zadní prospekt a 19. dubna 1868 odehráli první divadelní představení.⁴⁹ Tohoto dne započala pravidelná činnost dramatického spolku Pokroku. Roku 1875 byl oficiálně změněn název celého spolku na První divadelní ochotnický spolek Pokrok. Členy ansámblu byli zprvu divadelně zcela nezkušení řemeslníci, kteří přicházeli na zkoušky po svém celodenním zaměstnání. Dekorace si ochotníci vyráběli sami a v některých případech i sám režisér, jehož pravomoc byla velmi široká. Kostýmy šili téměř vždy sami účinkující a spolek nešetřil penězi na látky. Finanční výtěžek představení se nejčastěji odevzdával ve prospěch budování nebo udržování českých škol ve Vídni,

⁴⁶ Klicperova *Veselohra na mostě* a Angelyho *Řemeslnická merenda*.

⁴⁷ ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 199.

⁴⁸ SÝKORA, pozn. 12, s. 42.

⁴⁹ Jednalo se o Jankeho jednoaktovku *Byl v Paříži*.

k podpoře dobročinných spolků, pro postavení vídeňského Českého domu⁵⁰ apod. Finančně podporovali i občany postižené nejrůznějšími živelními pohromami ve vlasti. Také ve prospěch různých národních akcí, především na znovuvybudování Národního divadla v Praze. Po jeho znovuotevření vypravili vídeňští ochotníci celkem tři divadelní vlaky do Prahy. Vlaky měly neobyčejný ohlas nejen u krajanů, ale i ve všech českých a moravských městech, kterými vlak projížděl.⁵¹

Ve Vídni bylo na přelomu století činných i mnoho dalších spolků, např. Akademický spolek, Barák, Blaník, Lumír, Máj, Pokrok, Slovanská Beseda, Slavoj, Slovan, Sokol, Záboj, atd. Aktivity některých organizací se během první světové války zúžily, ale nezanikly. Rakouské úřady sice silněji kontrolovaly činnost těchto organizací, ale byla zde jasná snaha pokračovat v turistických, sportovních i kulturních akcích. I před koncem války byly organizace schopné uspořádat divadelní program. Na jedné straně divadla ve Vídni po mnoho let ovlivňovala českou tvorbu i rozvoj, na straně druhé zde vznikala a stále vznikají ryze česká představení.

1.2. Založení a činnost spolku Vlastenecká omladina

Počátky spolku jsou podstatně popsány v Památku Vlastenecké omladiny sepsaném Františkem Röschelem.⁵²

První, náhodné setkání zakladatelů se událo v malém hostinci pana Hynka Höferle v Rudolfsheimu na ulici Fischergasse číslo 31. Hostinec navštěvovali převážně dělníci, mezi kterými byli Rudolf Morava, Fany

⁵⁰ Český dům ve Vídni (hotel Pošta), Fleischmarkt 24/Drachengasse 3.

⁵¹ ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 200.

⁵² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

Kubištová⁵³ a František Röschl. K přátelskému zpěvu hymny se přidal i další z návštěvníků hostince – Václav Koudela. Na tomto setkání 19. prosince roku 1881 byl položen základ Vlastenecké omladiny. Dva zmínění, Koudela s Röschem⁵⁴, si také společně, pro budoucí inspiraci k autorské tvorbě, předplatili i humoristický časopis *Paleček*⁵⁵.

Četnější společné schůze zakladatelů, s určitým spolkovým záměrem, začaly až na podzim roku 1882. Pořádány byly opět v hostinci pana Hynka Höferle v Rudolfsheimu a ke společnosti výše zmíněných zakladatelů se přidali další noví členové. Byli jimi slečna Jos.⁵⁶ Moravová⁵⁷, Karel Kraus, Eliška Köblová a Josef Líbal. Výše jmenovaní se začali scházet pod názvem „*Kroužek přátel Vlastenecká omladina*“.⁵⁸ Jedná se tak o vůbec první zmínku související se současným názvem Vlastenecká omladina.

Dne 1. ledna 1883 se konala ustavující schůze. Z důvodu většího počtu členů změnili také prostor. Schůze se uskutečnila v prostornější místnosti hostince pana Fridricha – U Žirafy, Sechshaus.⁵⁹ Na první schůzi byl zvolen také prozatímní výbor skládající se z členů: Líbala, Röschela, Moravy⁶⁰ a Koudely. Po zmíněném přestěhování se přidalo několik dalších členů, např. Ludvík Weis, Josef Havel, František Zatočil, Antonín Štěpánek, Václav Vavroň, Václav Joachimstahler, Marie Líbalová, Karolina Tetriková ad.⁶¹ V této době

⁵³ Provdaná Vosátková.

⁵⁴ Röschel složil také pozdrav na nápěv ruské hymny, který zpívali vždy při přijímání nového člena *Kroužku přátel*: „*Pozdrav Bůh pospolu! Sedněme si ke stolu - Vždyť zvyk kroužků každý znáš! Bratr, bratra objímej! Zdráv stůj! Vždy bratře náš tys náš, tys náš!*“

⁵⁵ Jednalo se o humoristický časopis, který obsahoval aforismy i anekdoty a s ironií se vyjadřoval k dobovým otázkám vlastenectví, k lidské hlouposti, módě a literatuře.

⁵⁶ Pravděpodobně Josefa, nebo Josefína. V pramenu je uvedena pouze zkratka jména.

⁵⁷ Provdaná Joachimstahlerová.

⁵⁸ Název byl zvolen podle stejnojmenného kroužku v Jindřichově Hradci.

⁵⁹ Pravděpodobně na adrese Tankengasse 36.

⁶⁰ V pramenu je uvedeno mužské jméno Morava, i když výše (i v pramenech) byla prozatím zmínka pouze o slečně Jos. Moravové, provd. Joachimstahlerové.

⁶¹ Jedná se o výčet jen několika nových členů, u některých není uvedeno celé jméno, případně není text čitelný.

bylo od členů vybíráno deset zlatých na „Komenského“.⁶² Společnost těchto přátel si také předplatila další periodicky vycházející tisk v českém jazyce, např. časopisy *Lev*, *Paleček* a *Ohlas od Nežárky*. Kromě literární přípravy se společným zpěvem sborových písní⁶³ hlasově připravovali k prvnímu veřejnému vystoupení.⁶⁴

První oficiálně pořádaná společná večerní zábava se konala koncem roku 1884⁶⁵ v hostinci pana Protivy. Tohoto večera se zúčastnili mj. také zástupci spolků Lumír a Slavoj. Dle zápisů v pramenech od Františka Röschela se představení u návštěvníků stalo úspěšným, a pokud se „mluvilo dříve o Vlastenecké omladině s úsměchem – zábava tato ukázala, že za vznešenou ušlechtilou snahou nese se celá práce i přičinění kroužku. Zábava setřela jízlivý úsměch ten a nahradila jej obdivem i úctou, kterou se jak v sousedních českých spolcích, tak i v samém sousedstvu německém od zábavy této kroužek přátel těšiti počal.“⁶⁶ Tento citát dokládá, že až od prvního veřejného vystoupení se dostalo Vlastenecké omladině všeobecného uznání tehdejší společnosti.

Zábava spojená s komickým vystoupením se stala milníkem, po kterém se začali hojně přihlašovat další noví členové. Byli mezi nimi Gereon Kochánek, Josef Eigner, Antonín Krch, Pavel Slavík, Bohuslav Zikmundovský, Tomáš Kochánek, Cyril Pytlík, Emilie Krchová, Karel Brouček,

⁶² Jedná se pravděpodobně o Školský spolek Komenský, se kterým měla i Vlastenecká omladina mnoho společných aktivit. Školský spolek Komenský byl založen v roce 1872, svou vlastní budovu pro výuku měli až od roku 1901. Jedná se o jediné školské zařízení, ve kterém mohou i nynější děti, žáci a studenti ve Vídni získat vzdělání (od mateřské školy až po gymnázium) v češtině.

⁶³ Jejich nejčastěji zpívanou sborovou písní v Kroužku byla píseň „*Ó vesničko ty předrahá*“.

⁶⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 2. část, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

⁶⁵ Přesné datum není z pramenů známo.

⁶⁶ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 3. část, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

František a Václav Smetákové, František Kapr atd. Počátkem roku 1885 bylo založeno i hudební kvarteto složené ze členů Václava Smetáka a Františka Röschela hrajících na housle, Krcha⁶⁷ na kytaru a Františka Smetáka doprovázejícího na harmoniku.⁶⁸

Vlastenecká omladina pořádala celodenní výlety a finanční sbírky na stanovy k založení čtenářského spolku. Společně se vždy scházeli s heslem: „*Kdos českého původu, Iní ku svému národu!*“⁶⁹ Jednalo se o slogan, jehož autorem byl Dr. L. Domečka⁷⁰ v Jindřichově Hradci. Heslo pro spolek věnoval Františku Röschlovi. Nápěv složil J. Karlovský,⁷¹ bývalý sbormistr spolku. Kromě připravování výletů a vážnějších vystoupení chystali jednou týdně také zábavu pod názvem „*Matějské večery*“.⁷² Tento druh zábavy probíhal zejména během období přelomu roku 1884 a masopustu, na jaře roku 1885 se v pramenech hovoří o představitelích nejen Matějů, ale např. Romea a Julie, Pepíků či hasičů. Pro téma naší práce není nedramatická činnost spolku důležitá, proto ji dále ponecháme stranou.

Po anonymním udání pro účast na politických a socialistických záležitostech, kdy zábavu Matějských večerů navštívila c. a k. policie,

⁶⁷ Jedná se pravděpodobně o Antonína Krcha, který přistoupil po první zábavě pořádané koncem roku 1884.

⁶⁸ Nejednalo se o první hudební uskupení, již během roku 1884 byl kroužek doprovázen slečnou Protivovou hrající na klavír a Röschelem s Weissem hrajícími na housle.

⁶⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 4. část, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

⁷⁰ Jak uvádí výroční zpráva za rok 1886, v té době se jednalo o známého vlastence.

⁷¹ Celé jméno výše zmíněných není v pramenech bohužel uvedeno.

⁷² Během večera každý účastník obdržel barevnou čepici a jméno s koncovkou –matěj (např. Obrmatěj, Freimatěj apod.). Pan Röschel pak napsal takzvanou hymnu Matějů k příležitosti Matějských večerů s následujícím textem: „*Kdo nerad jídáš české dolky, a do kostela jen chodíš. Kdo nerad líbáš české holky, ty se k Matějům nehodíš. Kdo při sbírce na Komenského svou kapsu nám uzavíráš a zapomínáš cíle ctěného, to nejsi Matěj, bratr náš! Kdo však své hrdlo a své statky dáš v oběť drahé Matky Vlasti. Tys bratr náš! To jsi Matěj. Ty naše srdce celé měj!*“ Čepice pro tuto slavnost byly červenobílé, červenomodré barvy a jedna červená čepice. Na stole býval řetěz, na něm „dvoumázovec“ a lucerna. Vedle stolu byl sud, na něm slámou vycpaný Arcimatěj. Během večera byla podávána bramborová polévka a na stolech ležely ošatky českých vdolků s povídky.

se několik členů usneslo vytvořit konečné stanovy spolku. Jejich vypracování bylo svěřeno členům Koudelovi a Röschlovi. Za předsedu spolku byl navržen Václav Habram.⁷³ Bylo dohodnuto kontaktování příznivců spolku, aby na další fungování věnovali tzv. milodary. Dále také byl osloven každý člen s žádostí o příspěvek ve výši jednoho zlatého. Výjimečná částka - padesát zlatých byla věnována rodinou Zikmundovských z Prahy. Nový předseda rozhodl vyhledat důstojnější místo pro spolková setkání. Novou a opět větší místnost našli od října roku 1885 v hostinci pana Haldenwanga – Rudolfsheim, ve Floragasse 1. V tomto období spolek vydal také prohlášení v následujícím úplném znění, které bylo zasláno do tisku, pěti stovkám přátel a příznivců, všem českým spolkům ve Vídni, v Čechách i na Moravě:

„Přátelé, rodáci, krajané!
Kdo jsi Čech, hoj v řady naše,
božích bojovníků!
Vlast' volá, tys jejím synem,
tož do předních šiků!“⁷⁴

Jejich hlavní snahou bylo zřídit spolkovou čítárnu a knihovnu. Bohužel se jim dlouho nedařilo uspět se zřizovacími stanovami, které byly již dvakrát vráceny bez povolení. Až dne 6. prosince 1885 byly c. a k. místodržitelstvím stanovy schváleny a dodány pod číslem 59.798. Vlastenecká omladina se tímto datem dočkala oficiálního úředního uznání. Spolek, který vznikl v 15. vídeňském okrese, patří k jednomu ze čtyř nejstarších česky hrajících uskupení v zahraničí. Ke dni svého zákonného vzniku měl celkem patnáct zakládajících členů.⁷⁵ V počátcích se jednalo o zájmový kroužek sdružující

⁷³ Přesné datum příchodu tohoto člena není z pramenů známo.

⁷⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 7. část, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

⁷⁵ Úplný seznam, sestavený Františkem Röschelem, i s místem a datem narození jednotlivých zakladatelů je zahrnut do příloh této práce.

Čechy a Moravany žijící ve Vídni. Zakladatelé byli nadšenými vlastenci a z obav o zánik české řeči mezi vídeňskou menšinou se začali pravidelně scházet. Prvními představeními, která se později konala v nově vystavěném Národním domě ve Vídni, byly zejména opery a zpěvohry. Vlastenecká omladina si vydobyla renomé i u české profesionální elity. Na základě pozvání spolku začalo docházet k hostování členů Národního divadla v Praze. Postupný rozkvět Vlastenecké omladiny trval až do prvních let druhé světové války.⁷⁶

⁷⁶ Vlastenecká omladina, cit. 38.

2. Osobnosti Vlastenecké omladiny

K nejvýznamnějším osobnostem Vlastenecké omladiny patřili zakládající čtyři členové, kteří přišli s myšlenkou založit kroužek přátel. Konkrétně to byl Rudolf Morava, Fany Kubištová, František Röschl a Václav Koudela, kteří položili základy literárně dramatického spolku a formovali prvotní směr i činnost Vlastenecké omladiny. Bohužel nemáme k dispozici žádné bližší informace k životu těchto zakladatelů. Z dostupných pramenů proto v následující kapitole představíme další osobnosti, které byly za námi sledovaného období klíčovými spolupodílíky na fungování spolku.

2.1. Václav Habram

Jedním z významných členů, o kterém máme nejvíce dostupných informací, je Václav Habram. Můžeme jej nazvat doslova hlavní osobností Vlastenecké omladiny. Jako jediný byl za námi sledované období jmenován nejen čestným členem, ale i čestným předsedou spolku. O přesném datu, ke kterému se Habram přidal ke spolku, nemáme zmínku, přesto je jeho spolupůsobení a zásluhám o založení věnováno několik listin. Kromě spolkové činnosti považujeme za důležité se ohlédnout za jeho životem v Čechách, během kterého se setkal s Josefem Kajetánem Tylem. Možná právě toto setkání formovalo Václava Habrama k dalšímu působení a tvorbě pro divadlo.

Václav Habram se narodil 17. srpna 1829 v Českých Budějovicích, kde absolvoval německé gymnázium. Roku 1848 byl přidělen k elitnímu vídeňskému sboru, se kterým hájil zájmy panovníka v italském povstání proti monarchii. Po utišení povstání se v roce 1849 vrátil zpět do svého rodiště. 6. května 1850 vstoupil k finanční strážní a byl převelen na bavorské hranice,

odtud do Krumlova a poté působil jako vrchní dozorce v Jindřichově Hradci. Právě v Jindřichově Hradci se v rozmezí let 1850 až 1854 setkal s Josefem Kajetánem Tylem, který zde pobýval a pohostinsky působil se svou hereckou společností. Ještě dlouhou dobu po tomto setkání byli v přátelském kontaktu. Bohužel se však nezachovaly žádné Tylovy dopisy adresované Habramovi. Ty Habram rozdal po Tylově smrti dramatikovým obdivovatelům. Po roce 1854 Habram pracovní pobýval v Třeboni, Českých Budějovicích a v Praze. Po profesních zkouškách byl 1. července 1857 jmenován c. a k. asistentem, o rok později oficiálem a v roce 1859 kontrolorem finanční stráže. Po zavedení potravní daně pro privátní společnosti roku 1859 se vzdal svého úřadu u finanční stráže. Od roku 1859 do roku 1869 byl činným v rozličných spolcích. Jedním z nich byl například i spolek „Patriae“, kde roku 1882 odhalil kriminální jednání místoprezidenta společnosti a zachránil tisícům pojištěnců jejich vklady a sobě dobrou pověst i svou existenci.⁷⁷

Roku 1885 se zasloužil o založení nového českého spolku ve Vídni – Vlastenecké omladiny. V tomto spolku působil mnoho let jako předseda, který byl vždy jednohlasně zvolen výborem ostatních členů. „On jest spolku Vlastenecká omladina nejen předsedou, ale i otcem, každému členu bez rozdílu kabátu, aneb zaměstnání jest věrným přítelem – bratrem. Kéž ještě dlouhá léta dlí mezi námi jsa činným.“⁷⁸

Jak zapsal Václav Dvořák do Jednatelské zprávy za uplynulý rok 1902 – 1903, která byla podána valné hromadě dne 27. září 1903, bylo jednatelem

⁷⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Krátký životopis a blahopřání k 60. narozeninám Václavu Habramovi, dlouholetému předsedovi spolku Vlastenecká omladina. Tisk na 1 listu, podpis Röschel, sign. ar. RAK 46/10.

⁷⁸ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Pomněnka: Památník literárního odboru spolku Vlastenecká omladina ve Vídni Šestidomy – hlavní třída čís. 42. Uspořádali Fr. Jaška (starosta), Jo. Vaněk, Jos. Procházka, Pr. Ostrý, sign. ar. RAK 43/7.

i výborem vzdáno „...milému, neúnavnému a obětavému předsedovi p. Václavu Habramovi, kterýž jest duší spolku našeho a jak otec rodiny stará se pečlivě o dobro a blaho spolku, jsa na vrcholu jeho přes všechny překážky vedl spolek cestou dobrou, cestou pravou a doufám díky, které mě ze srdce planou, jsou citem z Vás každého. Však z cesty ochoty, obětavosti a píce neodchýlil se ani náš vážený, ctěný a nám milý místopředseda p. Rouček.“⁷⁹ Právě místopředseda Rouček byl při XIX. řádné valné hromadě dne 27. září 1903 pověřen Habramem vedením schůze a následně i celého spolku. Při této schůzi padl také od Roučka návrh, aby byl mj. odstupující předseda Václav Habram jmenován čestným členem výboru. Další člen Krch přidal k tomuto návrhu svůj nápad – jmenovat Habrama čestným předsedou doživotně. K tomuto návrhu se vyjádřil i jistý člen Jeřábek, který poukázal na práci, kterou za ta dlouhá léta pro spolek Habram vykonal a žádal, aby valná hromada přijala tento druhý návrh, který by udržel Habrama ve středu spolku. Poslední návrh byl posléze celým výborem jednohlasně přijat. „Pan Habram děkuje a praví, že chce nám vždy ve všem dobrou radou přispěti a i pracovati nadále a v pádu potřeby vždy na svém místě bude. Načež mu slavná Valná hromada provolává - Na zdar!“⁸⁰

Václav Habram byl jedním z těch, kteří se o fungování spolku zasloužili nejvíce, jak je psáno v zápisech ze schůzí i v dalších pramenech, pracoval pro spolek a jeho vlasteneckou myšlenku více, než by se čekalo. Ještě v roce 1906 máme zmínky o Habramově účasti při schůzích výboru a pomoci při diskuzích o dalším vedení spolku.

⁷⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Jednatelská zpráva za uplynulý rok 1902 – 1903, sign. ar. RAK. – 43/10.

⁸⁰ Tamtéž.

Zakládající a čestný člen i čestný předseda spolku Václav Habram zemřel ve středu 16. června 1909. Dožil se 79 let, pohřeb se konal 18. června 1909 v kapli hřbitova Baumgartner.⁸¹

2.2. Ferdinand Rouček

Ferdinand (často uváděný jako Ferda) Rouček byl dlouholetý člen, herec⁸² a předseda i režisér spolku Vlastenecká omladina. Díky němu máme množství zápisů k fungování a činnosti spolku, záznamy o představeních. Jeho přičiněním vystoupili v Národním domě ve Vídni profesionální herci z Národního divadla v Praze.

Ferdinand Rouček pocházel z Čáslavi. Již v útlém mládí pocítil zálibu k divadlu a v roce 1878 se přidal v Kolíně k Pištěkově společnosti.⁸³ Později působil i v hereckých společnostech Vendelína Budila⁸⁴ a Františka Pokorného⁸⁵. Krátce poté⁸⁶ se přestěhoval do Vídně, kde působil jako divadelní ochotník a majitel vlásenkářského závodu.⁸⁷

⁸¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

⁸² Hrál mj. např. Karla IV. v divadelním představení Vlastenecké omladiny *Noc na Karlštejně*.

⁸³ Jan Pištěk byl divadelní ředitel, herec a zpěvák. V srpnu 1877, po získání divadelní koncese, založil vlastní společnost.

⁸⁴ Vendelín Budil byl herec, divadelní ředitel a režisér, který sestavil činoherní společnost, s níž zahájil činnost v roce 1887 v Písku.

⁸⁵ František Pokorný byl herec, divadelní ředitel a režisér. V letech 1881-1885 byl ředitelem Městského divadla v Plzni, v letech 1885-1886 Národního divadla v Brně.

⁸⁶ Přesný rok Roučkova přesunu do Vídně nám není znám.

⁸⁷ Ferda Rouček, předseda spolku Vlastenecká omladina. *Divadlo*. 1905, **3**(12), 266.

2.3. Jakub Leitner

O působení Jakuba Leitnera u Vlastenecké omladiny máme informace z doby, kdy slavil osmdesát let. Rodák z Alexandrovic u Brna přišel do Vídně, stejně jako mnoho jiných, za řemeslným vzděláním. Vyučený truhlář se přidal k Vlastenecké omladině ve svých dvaceti letech.

Pozdější „neúnavnou pílí a vlasteneckým přesvědčením se stává ze statisty prvním hercem a nejlepším tenorem českých divadel ve Vídni. Po mnoho let byla jeho partnerkou paní Hana Kvapilová, pozdější význačná herečka předních českých divadelních scén v republice. Jemu po boku hrával nadaný herec Mošna – také hrával s velkým úspěchem ve vlasti – a náš krajan Pšíkal.“ Leitnerovými nejúspěšnějšími hrami, které spadají do námi sledovaného období, byly *Pražské švadlenky* od Otty Fastera a *Jiříkovo vidění* Josefa Kajetána Tyla. V *Jiříkově vidění* hrál ještě v šedesáti letech roli Jeníka. Kromě herectví zastával i další spolkové funkce a organizoval zájezdy souboru do rodné vlasti. Celkem třicet let působil jako režisér a předsednickou funkci ve Vlastenecké omladině zastával nepřetržitě třicet pět let, až téměř do svých osmdesáti. Členové spolku jej nazývali „tátou Vlastenecké omladiny“.⁸⁸

2.4. Anna Pečená–Volánková

Jednou z obětavých členek Vlastenecké omladiny i ostatních menšinových spolků ve Vídni byla Anna Pečená–Volánková. Rodačka z Žíželic u Poděbrad v Čechách se i s rodinou přestěhovala do Vídně ve svých devíti

⁸⁸ ADA. Z menšinového života – 80 let krajana Jakuba Leitnera. *Vídeňské svobodné listy*. 9. 7. 1951, 9(28), 2.

letech v roce 1873. Její bratr Robert Volánek⁸⁹ zde již pobýval a měl kolem sebe okruh přátel z místních spolků.

Poprvé veřejně vystoupila Anna Volánková v roce 1877 v představení *Izák Löwy* spolku Slavoj. V následujících letech byla kromě spolku Slavoj také aktivní členkou a zakladatelkou dámského odboru spolku Blaník, divadelního spolku Pokrok, pěveckého spolku Lumír, ve kterém se také zasloužila o zřízení dámského odboru. Roku 1900 se přičinila o založení dámského odboru Družstva Národního domu, pracovala ve spolcích Tyrš, Palacký, Komenský, Barák, Spolek Svatováclavský či Národ. Členkou Vlastenecké omladiny se stala v roce 1891. Dobové prameny hovořily o oblibě této členky i jejího hereckého umění. Spoluúčinkovala při hostování hereckých osobností Národního divadla v Praze. Herci Jindřich Mošna i Hana Kvapilová členku Vlastenecké omladiny Annu Pečenou–Volánkovou za její herecké umění taktéž velmi vyzdvihovali.⁹⁰

Za třicetiletou spolkovou činnost uspořádal okruh přátel jubilentce i divadelní představení *Pražských švadlenek* Otty Fastera. Konalo se 22. prosince 1907 a šlo o desátou reprízu tohoto představení.⁹¹

2.5. Josef Huňka

Důležitou osobností byl pro Vlasteneckou omladinu i Josef Huňka. Nejednalo se přímo o člena Vlastenecké omladiny, ale o člena spolku

⁸⁹ Robert Volánek byl pozdějším uznávaným kapelníkem, který dle některých programů k představením Vlastenecké omladiny měl na starosti hudební doprovod k divadelním představením. Jemu i jeho synovi se blíže věnujeme v závěru této kapitoly.

⁹⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Dopisy a telegramy adresované ochotnickému spolku – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni. 50 let práce v menšinových spolcích, sign. ar. RAK. – 46/11-23.

⁹¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Pokrok. Přesto stál Huňka u základů ochotnické činnosti spolku. Spoluúčinkoval v divadelním představení, o kterém víme, že je Vlastenecká omladina uspořádala vůbec jako první. Jednalo se o Stroupežnického *Václava Hrobčického z Hrobčic*. Huňka ztvárnil postavu Václava Vrby, sedláka ze samoty Ouverky. Stál tak po boku ostatních členů (Kovářík, Rouček, Volánková, Bohumil, Vysloužil, Dudek, Hlavková, Smetákovi, Leitner, Novák)⁹² při jejich prvním divadelním vstupu na vídeňská ochotnická jeviště.⁹³

Josef Huňka se narodil 17. února 1866 v Nové Pace. Povoláním byl rytec a ve vídeňském kontextu šlo o dlouholetého člena spolku⁹⁴ Pokrok. Doslova se tak stal nestorem československých divadelních ochotníků. V divadelní sezoně 1891/1892 pohostinsky vystoupil i na jevišti Národního divadla v Praze v inscenaci hry Františka Xavera Svobody *Směry života*.⁹⁵ V režii Jakuba Seiferta ztvárnil roli Antonína⁹⁶ a zahrál si vedle zkušených umělců Matyldy Vinklerové, Hany Kubešové, Edmunda Chvalovského, Jindřicha Mošny, Adély Volfové a Jakuba Vojty Slukova.⁹⁷ Zemřel tragicky v nedožitých osmdesáti letech dne 30. ledna 1946 ve svém bytě v Tullenbachu u Vídně, ve kterém se otrávil svítiplynem.⁹⁸

⁹² Křestní jména nejsou v pramenu uvedena, proto ponecháváme jen příjmení, aby nedošlo k záměně členů za jiné, např. rodinné příslušníky.

⁹³ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

⁹⁴ Členem Pokroku od roku 1889, čestným členem od roku 1903, místopředsedou od roku 1906.

⁹⁵ Archiv Národního divadla v Praze [online]. *Směry života* (činohra) [cit. 4.9.2016].

Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/print.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=3420>

⁹⁶ V alternaci s Jakubem Seifertem.

⁹⁷ Řazení jmen herců ponecháváme v chronologickém pořadí, podle hereckých rolí v této inscenaci.

⁹⁸ Zemřel nestor divadelních ochotníků českovídeňských. *Vídeňské svobodné listy*. 9. 2.1946, 1(3), 3.

2.6. Robert Volánek st. a Robert Volánek ml.

Robert Volánek starší (1851-1929) pocházel z Žiželic, odkud se roku 1867 odešel učit krejčovskému řemeslu do Vídně. Kromě krejčovského řemesla se vzdělával v Cecilském spolku hře na varhany, na které hrával při českých bohoslužbách. Pro své hudební nadání se stal ve svých osmnácti letech v roce 1869 sbormistrem nejstaršího česko-vídeňského spolku Slavoj, později spolku Tovačovský. Ve Vídni se oženil a se svou ženou měl celkem pět dětí. Jedním z nich byl i Robert Volánek junior.

Robert Volánek junior se narodil 9. srpna 1879 ve Vídni, kde vystudoval vídeňskou konzervatoř v oborech housle, klavír zpěv a skladba. V letech 1901-1906 působil jako violista u vídeňského koncertního spolku Konzertverein. Kromě toho účinkoval v několika česko-vídeňských hudebních a zpěváckých spolecích – např. v Lumíru, Slovanské besedě, Slovanském zpěváckém spolku a Slavoji. Po odchodu otce z funkce sbormistra ve spolku Tovačovský nastoupil v roce 1900 na jeho místo. Z iniciativy Roberta Volánka juniora vznikl⁹⁹ při daném spolku ve Vídni první česko-vídeňský soubor tamburašů. Druhý česko-vídeňský tamburašský soubor založil v roce 1904 a vedl jej až do roku 1907. V únoru 1907 odešel z Vídně do Kyjova, poté o tři roky později do Českých Budějovic, kde působil jako profesor hudby a zpěvu na gymnáziu a reálné škole. Po vypuknutí první světové války se přestěhoval do Poděbrad, kde vyučoval zpěv, hru na housle, klavír, varhany a nauku o harmonii. V letech 1916 až 1918 byl kapelníkem lázeňského orchestru. Později vedl krátce v roce 1923 poděbradské hudební kvinteto a po přestěhování do Trenčianských Teplic se stal kapelníkem lázeňského orchestru. V roce 1926, v rámci zřizování hudebních škol v příhraničí, přesídlil do Prachatic. Zde působil jako ředitel hudební školy a učitel hudby. V roce 1927 odešel zpět do Poděbrad, kde byl činný

⁹⁹ Stalo se tak již za synova vypomáhání ještě při otcově funkci sbormistra v roce 1899.

v pěveckém spolku Hlahol. V ochotnickém divadelním spolku Jiří, coby dirigent, řídil hudbu hostujících divadelních společností. Kromě toho vystupoval jako sólový houslista, klavírista a po několik let vedl hudbu v biografu Sokol. V Poděbradech založil i soukromou hudební školu. Jeho skladatelská činnost se projevovala v tanečních skladbách, písních, smíšených sborech, skladbách a úpravách pro tamburašské soubory. Většina jeho děl byla provedena vojenskými kapelami či tamburašskými soubory hrajícími i v rozhlase. Profesor Robert Volánek, hudební pedagog a skladatel, zemřel 25. března 1956 v Poděbradech.¹⁰⁰

Robert Volánek otec i syn byli po dlouhá léta dirigenty svých orchestrů při představeních a dalších zábavách pořádaných Vlasteneckou omladinou.

¹⁰⁰ Poděbradské noviny [online]. Robert Volánek – vídeňsko-český hudební pedagog a skladatel [citováno dne 13.11.2016]. Dostupné z: <http://podebradskenoviny.cz/historie/robert-volaneck-vidensko-cesky-hudebni-pedagog-a-skladatel>

3. Dramaturgie a divadelní prostory

spolku Vlastenecká omladina

3.1. Dramaturgie spolku Vlastenecká omladina

Od konce 19. století do sklonku první světové války se české ochotnické hnutí, podobně jako profesionální divadlo dále kvantitativně rozvíjelo a společensky diferencovalo.¹⁰¹ Ve většině měst v českých zemích byla upevněna hegemonie českého obyvatelstva rozsáhlými sociálními a zejména kulturními akcemi, které se staly pro české měšťanstvo druhé poloviny 19. století typickými. Svým způsobem suplovaly politickou aktivitu. Hustá síť knihoven, čítáren a vzdělávacích spolků, dva i více místních denních listů a čilý hudební i divadelní ruch patřily na přelomu století ke kulturnímu životu prosperujícího českého města. Národně uvědomovací snahy znovu ožily v českém vnitrozemí za první světové války. Typickým příkladem tohoto obnoveného národního poslání českého ochotnického divadla bylo např. královéhradecké nastudování Tylovy *Fidlovačky* v roce 1917, které bylo provázeno bouřlivými výkřiky obecního lidu při otevřené scéně a zakončeno zpěvem národní hymny za spoluúčasti publika.¹⁰²

Proti předchozímu období vystoupily v ochotnickém hnutí v Čechách i na Moravě v letech 1885-1918 výrazně do popředí dvě sociální skupiny obyvatelstva – studenti a dělníci, kteří přinášeli nový vzruch a impulzy i do soudobé ochotnické práce. Dělnické divadelní spolky vznikaly především v oblastech, kde už k tomu byly ochotnickým i profesionálním divadlem vytvořeny podmínky, kde se dal i u nejširších vrstev publika předpokládat

¹⁰¹ KLOSOVÁ, pozn. 19, s. 451.

¹⁰² Tylova hra se dočkala dvanácti repríz v městě samém a šesti dalších představení v Náchodě, ve Dvoře Králové nad Labem a v Jaroměři.

určitý stupeň divadelní kultivovanosti. Většinou se jednalo o moderní průmyslová centra. V ústřední Matici divadelních ochotníků, která byla založena roku 1886 (1892 byl název změněn na Ústřední Matici divadelního ochotnictva československého – ÚMDOČ), bylo roku 1895 organizováno asi sto padesát ochotnických jednot, ačkoliv jich v českých zemích tehdy hrálo přibližně pět až šest set. Úroveň ochotnických souborů částečně pomohl zvýšit i styk se stálými divadly v Praze, Plzni a Brně. Bylo to umožněno rozmachem dopravy (mezi konkrétními městy i samostatné výpravy vlaků sloužící k individuálním účelům spolků), častější návštěvy cestujících společností a pohostinské hry vynikajících umělců, kteří přijížděli za ochotníky nejen z Národního divadla v Praze, ale i ze stálých scén v Brně či Plzni. Některá ochotnická představení byla už v tuto dobu několikrát reprízována. Svědčilo to jednak o kvantitativním vzrůstu českého publika, jednak o jeho umělecké kultivovanosti. Někteří lidé dokázali navštívit stejný titul i několikrát po sobě. Jednou z nejčastěji uváděných her byla například Jiráskova *Lucerna*. V této době už se často uskutečňovaly pohostinské zájezdy celých ochotnických souborů do sousedních měst. Vážnost k vlastní práci i hrdost nad jejími výsledky se projevovala i v rozmachu historiografie ochotníků, kteří vydávali dějiny svého spolku ve formě almanachů, sborníků apod. Velké procento ochotnického repertoáru tvořila, vedle činohry a opery, od počátku 20. století opereta. V činohře převažovalo původní drama i veselohra. Nadšená hmotná i morální podpora současné domácí literatury byla jednou z pozitivních stránek ochotnického hnutí v tehdejších dobách.¹⁰³ Tuto linii můžeme zaznamenat i u repertoáru vídeňských ochotnických souborů.

Vídeň byla nejživějším divadelním střediskem českých krajanů. Začínalo platit, že divadlo mělo plnit i funkci estetickou a vzdělávací. Roku

¹⁰³ KLOSOVÁ, pozn. 20, s. 79-85.

1885 se ve zvláštním prohlášení výboru Pokroku, dle Lyi Říhové nejvýznamnějšího divadelního spolku vídeňských Čechů, poprvé hovoří o novém cíli spolku – o estetické výchově základního kádru obecnstva. Do té doby byl cíl spolku národně uvědomovací, sdružovací a zábavní. Změnu umožňovala nejen podstatně vyšší umělecká úroveň ochotnického souboru, který už získal jevištní zkušenosti i nové talentované členy, ale především to bylo možné díky měnící se společenské situaci. Repertoárová linie se vážala na přelomu 80. a 90. let zejména k dramatům českého realismu a naturalismu, které byly většinou uváděny se zpožděním pěti až deseti let ve srovnání s Národním divadlem v Praze. Nebylo ale výjimkou, že některé hry Pokrok připravil už záhy po jejich pražské premiéře (např. Štolbovo *Vodní družstvo* - 1889), některé uvedli ještě v tomtéž roce (např. Jiráskovu *Vojnarku* - 1890 či Štolbovy *Peníze* - 1895). Svobodovy *Směry života* byly nastudovány dokonce již dva měsíce po prvním pražském provedení v roce 1892. Brzy po pražské premiéře Pokrok připravil i několik psychologických, symbolistických a impresionistických her (např. Hilbertova *Vina* - 1896, Kvapilova *Oblaka* - 1904, Kisielewského *Karikatury* - 1903, Zapolské *Morálka paní Dulské* - 1911). Podle Říhové se repertoár Pokroku, vyvážený určitou mírou oddechových zábavných her, blížil koncem 19. a počátkem 20. století k běžnému ochotnickému průměru v českých zemích. V jejich repertoáru zcela jednoznačně převládaly české původní hry. V roce 1888 měli na jevišti Pokroku premiéru Bozděchovi *Dobrodruzi*, jejichž uvedení na scéně Prozatímního divadla v Praze zmařil roku 1872 cenzurní zákaz. V Čechách byli premiérově uvedeni až v roce 1899 Akademickým spolkem Dobroslav v Hradci Králové. V Praze až v roce 1904 v nastudování Pištěkova divadla. Ochotnický spolek Pokrok hrál především činohry, ale roku 1888 výjimečně a s úspěchem nastudovali Blodkovu operu *V studni*, kterou uvedli ve spolupráci s pěveckým odborem Slovanské Besedy.¹⁰⁴

¹⁰⁴ ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 526-527.

Vlastenecká omladina v období 80. let teprve vznikala. O prvním oficiálně pořádaném divadelním představení, které samostatně připravili i odehráli pouze členové Vlastenecké omladiny, máme zmínku z 6. března 1887. Spolek pořádal tzv. velkou deklaratorní zábavu, při níž byly sehrány dvě jednoaktovky. První byl *Velbloud* neznámého autora, ve druhém případě se jednalo o komickou scénu se zpěvem - *Oba lichváři*. Druhá deklaratorní zábava se konala 27. března 1887 a na programu byly dvě veselohry. První byla *Dostaveníčko*,¹⁰⁵ druhá *Ouklady a láska*.¹⁰⁶ Dne 10. dubna 1887 pořádal dámský odbor Vlastenecké omladiny „velkou deklaratorní zábavu, v níž zvláště vynikla jednoaktovka *Pacientka*“.¹⁰⁷ Prvotní dramatická činnost Vlastenecké omladiny spočívala v recitacích, sólových výstupech, jednoaktovkách a představeních kratšího charakteru. Sám výbor spolku pociťoval snahu vést soubor více ke vzdělávání publika. Ze dne 12. září 1887 máme v Památníku červeným písmem s podtržením uvedeno, že se výbor Vlastenecké omladiny usnesl, aby „při velkých zábavách hleděli si přednášek pouze vzdělávacích! Kuplety a sol. výstupy ponechati pro přátelské večery.“¹⁰⁸ I přesto byly už o měsíc později, při další velké deklaratorní zábavě, sehrány dvě jednoaktovky *Varieté* a *Deputace*. Doposud se v dramatické tvorbě Vlastenecké omladiny psalo pouze o jednoaktovkách, složitější útvary zatím v dramaturgii tohoto spolku nebyly. Ke změně došlo až koncem roku 1887, kdy 20. listopadu bylo odehráno první delší divadelní

¹⁰⁵ Pravděpodobně se jednalo o veselohru o dvou jednáních s názvem *Osudné dostaveníčko* od Antonie Melišové-Körschnerové. Hra byla vydána roku 1867.

¹⁰⁶ Soudíme, že se jedná o původně prozaické dílo, které bylo zpracováno Gustavem Pflerem Moravským podle sborníku *Máj* (1859). Jde o krátký útvar odpovídající nenáročnému zpracování. Druhou možností je zpracování dramatu *Úklady a láska* od Friedricha Schillera, kterého z originálu do českého jazyka přeložil Josef Jiří Kolár. Scénář této divadelní hry vyšel v roce 1890. Vzhledem k náročnosti látky se přikláníme k první verzi od Gustava Pflera Moravského.

¹⁰⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1886/1887, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁰⁸ Tamtéž.

představení s názvem *Omylové světem vládnou*.¹⁰⁹ Byla to veselohra o třech jednáních. Z tohoto hlediska můžeme uvedení *Omylové světem vládnou* chápat jako zlomové. Před koncem téhož roku byly na programu dvě představení - *Kandidáti smrti* a veselohra o jednom jednání *Vřele milovaná Albína*.¹¹⁰

Vlastenecká omladina se pozvolnými kroky přesouvala více k dramatické činnosti a literárně-čtenářská strana spolkové činnosti šla postupně stranou. Poslední divadelní událost roku 1888 se konala o Vánocích. Jedním z bodů programu deklaratorní zábavy byly *Tatínkovy juchty*.¹¹¹ V prvních letech po založení spolku hráli ochotníci převážně jednoaktovky, frašky či krátké komické výstupy, až po pěti letech přešli k operetám a dalším hudebním produkcím i delším činoherním žánrům.

18. srpna 1895 pořádala Vlastenecká omladina, k desetiletému výročí existence spolku, Velkou deklaratorní zábavu. Během ní bylo desátým bodem programu představení *Faust a Markétka*. Program vztahující se k *Faustovi a Markétce* uvádí, že se jednalo o tragédii v pěti jednáních, která byla sehraána s voskovými figurkami.¹¹² Kromě činohry hráli tedy poprvé i loutkové divadlo. V programu slibovali, že voskové figurky budou jako živé a tragédií provede pan Šlambor. Doktora Fausta vedl Krch, Markétku Vondřich, Mefista Kvak, Bubeníka Křížek, principála divadla Šlambor. Obličejе voskovým loutkám namaloval Rouček. Toto loutkové divadlo bylo

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1887/1888, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹¹¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1888/1889, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹¹² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

na programu slavnostního večera posledním bodem.¹¹³ Jedná se o první a bohužel také poslední zmínku o formě loutkového divadla v repertoáru Vlastenecké omladiny. O žádných dalších loutkových představeních informaci nemáme, můžeme se pouze domnívat, že i některá následující představení *Fausta a Markétky* v příštích letech byla opět s voskovými figurkami. Další oslavy desetiletého trvání spolku Vlastenecká omladina se konaly 21. a 22. března 1896 u Stadtgutu.¹¹⁴

Přejdeme-li od loutkového divadla zpět k činohře, zjistíme, že jedním z nejvíce oblíbených činoherních žánrů byly veselohry. Jak můžeme vidět v soupisu představení, byly v repertoáru Vlastenecké omladiny již od prvních let dramatické činnosti. Některé kusy si pro oblibu veseloher a pěveckých vložek k ještě většímu pobavení diváka sami členové Vlastenecké omladiny upravovali. Tak tomu bylo například v případě *Frátera Serafina*. Operetu Václava Vlastimila Hausmanna kapelník Robert Volánek ml. přepracoval pro větší orchestr, doplnil o svatební scénu Zdeňka Fibicha a přidal vložku *Věrné milování* od Bedřicha Smetany. Veškeré úpravy činil pro větší divácký zážitek. Tvrzení dokládá i novinový článek z roku 1907 vztahující se k představení. Volánkovi se přepracování „skutečně velmi dobře podařilo a divákům tím bylo dopřáno slyšeti celou řadu krásných našich lidových písní z krajů českých, při svatebních hodech dříve a na mnoha místech ještě i dnes

¹¹³ V úvodu večera byl pochod, po kterém následovalo dalších osm bodů programu. Zahrnovaly vyprávění, recitaci, sólové i žertovné výstupy, výstupy se zpěvy, komickou scénu Haimy a Roučka, a také komická duetta. Bližší popis dalších částí programu není pro naši práci důležitý, a proto jej ponecháme stranou.

¹¹⁴ První den „účinkoval zpěv spolku Tovačovský, a slavnostní řeč držel poslanec Dr. Vilém Kurz“. Druhý den proběhlo k tomuto jubileu představení nově nastudované *Noci na Karlštejně* od Jaroslava Vrchlického. Z podrobného programu k celým oslavám víme, že hru řídil Ferda Rouček. Na podrobnějším dotisku programu na neděli 22. března 1896 je ještě před představením *Noci na Karlštejně* živý obraz s názvem *Čechie*, který sestavil A. Krch. V poté následující *Noci na Karlštejně* – hře z repertoáru Národního divadla v Praze, byli do hlavních rolí obsazeni Rouček a Součková, další postavy hráli Konrád, Hadinec, Bohumil, Kovařík, Fietzová a Dudek.

obvyklých“.¹¹⁵ Soudíme, že prioritní byl pro diváky hudební zážitek z poslechu písní z rodného kraje, který měli rádi doplněný o celkové komické vyznění. Základem bylo bavit se a při tom si poslechnout orchestrální hudbu za zpěvu herců. Tvrzení podporuje i další článek otisknutý ve Vídeňském denníku. *Pražské švadlenky* jsou „ze všech Fastrových lidových her nejbohatší na melodické zpěvní vložky“.¹¹⁶ *Pražské švadlenky* se staly jedním z nejčastěji reprízovaných představení Vlastenecké omladiny.

Oblibu dalšího žánru frašky u publika dokládá série večerů, která byla uspořádána Vlasteneckou omladinou. Ve Věstníku neznámý autor „feuilletonu“ hovoří o velkém počtu celkem šesti repríz, které jsou v jedné a téže sezoně „při ansámblu ochotnickém úspěchem nad normál, je to rekord, vyzývající přímo ku skepsi, výsledek non plus ultra“.¹¹⁷ Podle tohoto autora se jednalo o doklad, že „rosteme, i co do kvality výkonů i kvantity interesentů“.¹¹⁸ Než kvalitu interesentů, o které autor píše, přičítáme tento nebývalý úspěch látce, která je plná zábavného zobrazení veselého života Pražanů. Obsah je určen širokým sociálním vrstvám různého vzdělání. Obzvláště zpestřující a přitahující diváky byla více jak třetina představení tvořená sólovými i sborovými zpěvy. Autor v závěru obzvláště vyzdvihuje „úmornou přesnost a vyspělou linii souhry, jaká bývá na jevišti ochotníků pravidlem neobvyklá, ba nemožná. Tato souhra byla strojem, vyváženou měrou síly pohonu a preciznosti svých součástí hladce běžícím.“¹¹⁹ Domníváme se, že všechny sborové výstupy byly dobře koordinované a herci byli dostatečně vzájemně propojeni k tomu, aby podali odpovídající herecký výkon, který jednotu celku odrážel.

¹¹⁵ Divadelní večer. *Vídeňský denník*. 9. 4. 1907, 1(61), 7-8.

¹¹⁶ Představení Vlastenecké omladiny ve prospěch Vídeňské Matice. *Vídeňský denník*. 3. 3. 1908, 2(61), 3.

¹¹⁷ *Pražské švadlenky*. *Věstník*. 1907, 25(16), 1.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

Během roku 1890 byla odehrána představení *Paličova dcera*, *Kříž u potoka*, *Ženich z města*, *Osudný den fidlovačky aneb Strašidlo v ševcovské dílně*. Posledním představením tohoto roku bylo *Čím dál, tím hůř...*, pod které autor¹²⁰ tohoto zápisu do Památníku Vlastenecké omladiny přidal poznámku, že přátelské večery, které pro ně bývaly doslova nevyčerpatelným zdrojem pravé bratrské lásky, se zcela vytratily. Nadšení pro národní věc zcela vymizelo na úkor touhy po tanci mladší generace.¹²¹ Z této autorovy poznámky soudíme, že došlo k vnitřnímu rozkolu mezi členy Vlastenecké omladiny. Zatímco starší generace by měla snahu rozvíjet původní zakladatelský záměr, mladší vidí smysl spíše v obecně stoupajícím zájmu o zábavu a odreagování se během plesů a tanečních vínků. Naději vidí autor v oblasti zpěvu, která se začala mezi členy rozvíjet více a častěji. Možná právě i díky tomu můžeme v následujících letech vidět postupně stoupající počet operet a oper na repertoáru Vlastenecké omladiny.

Hudební frašky vidíme od 90. let (např. *Černý kříž v lese* – obraz z života vesnického se zpěvy od Elišky Peškové v roce 1898, *Na pomoc Rusům* – výpravná lidová hra se zpěvy a tanci o pěti jednáních od Karla Fořta). Postupně se v repertoáru Vlastenecké omladiny začaly objevovat kromě veseloher s pěveckými vložkami také operety a opery, což souviselo s celkovou tehdejší tendencí obecně stoupajícího zájmu diváků. Z důvodu narůstajícího tlaku publika se začaly i u Vlastenecké omladiny pořádat celé operetní večery. Jeden z prvních se konal 19. února 1905. Na programu byly tři části: prvním bodem byla předehra *Vojenská krev* od Franze von Suppé, následovala veselohra *Uniforma maršálka Radeckého* od Leopolda Styrského a vyvrcholením byla Hausmannova komická opereta o jednom jednání *Fráter*

¹²⁰ Soudě podle stylu písma je autorem pravděpodobně František Röschel.

¹²¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina - 1890, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

Serafin. Hudební doprovod souboru měl pravidelně na starosti Robert Volánek st. (otec), nebo jeho syn – Robert Volánek junior, kteří dirigovali živý orchestr. V tomto případě řídil dvanáctičlenný orchestr Robert Volánek junior. Například v roce 1906 dělal hudební doprovod pro představení *Frátera Serafina* Robert Volánek starší s pětadvacetičlenným orchestrem.¹²² Svědčí to o stoupajícím zájmu o hudební produkci. Jejich obliba vrcholila zejména ve válečných letech, během kterých diváci vyhledávali oddych a nenáročnou tematiku. Celkovou oblibu operet u vídeňského publika dokládá otištěné zamyšlení redaktora Vídeňských novin pod titulkem: *Proč se opereta líbí?* – „Zejména jsou to Vídeň a Berlín, města proslulá odedávna veselým životem společenským, kde opereta povýšena na umělecké primum, jemuž obětováno je všecko. Bez obecenstva, jež operetou dovede se hypnotizovati, by se opereta nebývala stala tak výnosným předmětem obchodů.“¹²³

Podíváme-li se blíže na žánry, které Vlastenecká omladina nabízela svým divákům, můžeme v soupisu představení vidět i cennější dramatiky. Po bližším pátrání po vývoji dramaturgie soudíme, že umělečtější etapa začala v první polovině 90. let. Začátkem tohoto desetiletí začínají v repertoáru přibývat hodnotnější tituly (např. v sezoně 1889/1890 uvedená *Paličova dcera*). Etapa vrcholila na přelomu století, po kterém k Vlastenecké omladině začali jezdit i členové souboru Národního divadla v Praze. Další cennější tituly můžeme vidět v programu Vlastenecké omladiny např. v roce 1894, kdy Vlastenecká omladina odehrála představení Ohnetova *Majitele hutí* či Svobodových *Směrů života*. Od podzimu roku 1899 s představením Jiráskovy *Vojnarky*, při kterém pohostinsky vystoupila Otýlie Sklenářová-Malá, začínají na pozvání vystupovat i další herecké osobnosti, které s sebou

¹²² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

¹²³ Proč se opereta líbí? *Vídeňský denník*. 9. 3. 1918, 12(57), 1.

přivážejí například symbolistickou Kvapilovu pohádku *Princeznu Pampelišku* či realistickou Ibsenovu *Noru*. S určitým zpožděním, v porovnání se spolkem Pokrok, se i k Vlastenecké omladině konečně dostala realistická dramatika.

Po určitou dobu se repertoárně přiblížili Pokroku (např. uvedením *Majitele hutí* Georgese Ohneta a dalších realistických představení). Jak je z almanachu umělecky vyspělejšího Pokroku patrné, realistickou dramatikou tento spolek nabízel svým divákům poměrně často. Z výčtu divadelního repertoáru se dočteme, že např. Kvapilovy hry měli na programu několikrát. *Oblaka* hráli v letech 1903, 1904 i 1905. Ve stejných letech byla na repertoáru např. Ibsenova *Nora* či Čechovova *Labutí píseň*, v roce 1906 mohli diváci vidět Čechovovy *Námluvy* atd. Za padesát let odehrál vídeňský Pokrok celkem 893 představení, průměrně se jednalo o 17 představení za sezonu. Poměr zahraničních a českých autorů byl během těchto let poměrně vyvážený, v některých sezonách byl zřetelnější přesah k české dramatice. Ve výčtu jmen můžeme z českých autorů uvést např. Aloise Jiráska, bratry Mrštíky, Gabrielu Preissovou, Jaroslava Kvapila, Jaroslava Distla, Gabrielu Zápolskou, Jaroslava Vrchlického, Josefa Kajetána Tyla, Josefa Skružného, Václava Štecha, Karla Legera, Karla Matěje Čapka-Choda, Karla Želenského, Ladislava Stroupežnického či Václava Klimenta Klicperu atp., ze zahraničních autorů byl uveden např. Alexandr Dumas, Ángel Guimerá, Anton Pavlovič Čechov, Ernst von Wohlzogen, Max Maurey, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Henrik Ibsen či Viktor Krylov.¹²⁴ Také Vlastenecká omladina přešla od původních her zahraničních autorů postupně (od 90. let 19. století) více k českým autorům, kteří byli v repertoáru často opakovaní i v průběhu několika sezon. Např. uváděním her Josefa Kajetána Tyla, Karoliny Světlé ad.

Zajímavým a umělecky cenným počinem bylo zapojení Vlastenecké omladiny do oslav padesátiletého výročí úmrtí Josefa Kajetána Tyla v roce

¹²⁴ HLOCH, KŘÍŽ, pozn. 27, s. 55-61.

1906. Ve spolupráci s ochotnickými spolky v Národním domě byl uspořádán celý cyklus Tylových her. Vlastenecká omladina se tím připojila k výzvě Sjezdového výkonného výboru západočeských divadelních jednot ochotnických, řízeným usnesením valné hromady ÚMDOČ k dosažení zatím nesplněného odkazu Josefa Kajetána Tyla. Výzva byla zveřejněna i v časopise *Divadlo*. K tomuto účelu se měl konat sjezd přihlášených zástupců ochotnických divadel během srpna 1904 v Plzni. Výzva z 21. července 1904 byla otisknuta v prvním srpnovém vydání.¹²⁵

Oficiálně byly Tylovy oslavy Vlasteneckou omladinou zahájeny 29. října 1905 představením *Jiříkovo vidění*.¹²⁶ Na programu k *Jiříkovu vidění* je prvním bodem večera národní hymna přednesená Ferdou Roučkem, až poté následovalo samotné představení, ve kterém hrálo přes třicet členů.¹²⁷ Podle článku v časopisu *Věstník* „hra docílila velkého úspěchu, neboť účinkující napjali všechny síly, aby obecenstvu nezkalený požitek podali“.¹²⁸ Vzhledem k úspěchu, který představení u publika sklidilo, bylo v listopadu téhož roku opakováno. Repríza byla opětovně vyprodána. Výjimkou nebyl ani *Strakonický dudák*, při kterém byl sál nabitý diváky. Menší zájem projeví o *Paličovu dceru*.¹²⁹ Můžeme to přičítat tématu hry, které je od předchozích dvou značně divácky obtížnější. Sál Národního domu ve Vídni se opět zcela naplnil až 7. ledna 1906 při představení *Lesní panny*. Celý cyklus Tylových her byl vypraven režisérem Krchem. V článku bylo psáno o „příkladném dbání na bezvadnou souhru, přičemž jej podporovali zejména členové Pečená, Leitner, Eignerová, Eigner, Tužilová. Pan Rouček provedl s uznáníhodnou obětavostí veškeré líčení zcela bezplatně. Pokud se týče provedení cyklu –

¹²⁵ Divadelnímu ochotnictvu československému! *Divadlo*. 1904, 2(20), 452.

¹²⁶ Cyklus her J. K. Tyla. *Věstník*. 1906, 14(8), 1.

¹²⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

¹²⁸ Cyklus her J. K. Tyla. *Věstník*. 1906, 14(8), 1.

¹²⁹ Tamtéž.

na jehož výpravu nešetřeno nákladu – v první řadě vynikla paní Hajmerová, jež za své pečlivě nacvičené pěvecké výkony nadšeným potleskem odměněna a opětovně vyvolána byla.¹³⁰ Autor dále vyjmenovává ostatní představitele rolí, kteří se těšili zvláštní pozornosti obecnstva, či kteří podali „rozkošné“ výkony. Údajně pro nedostatek prostoru v textu se bohužel o jednotlivých hereckých výkonech šířeji nezmiňuje. Pouze podotýká, že obecnstvo neskrblilo pochvalou a bouřlivým potleskem odměnilo zásluhy účinkujících.¹³¹ Znamé hry z rodného kraje přitáhly do hlediště davy vídeňských Čechů.

Součástí oslav měla být i přednáška o Josefu Kajetánu Tylovi. Z časopisu *Divadlo* z roku 1906 máme informaci, že Vlastenecká omladina měla přednášku naplánovanou na 2. června 1906 v sále I. Národního domu ve Vídni. Pro „nějaké nedorozumění“¹³² ale k uskutečnění této oslavy nedošlo.¹³³ Zpětně nemůžeme podle těchto pramenů hodnotit původní záměr výboru Vlastenecké omladiny. Nemáme však žádné informace, že by na rozdíl od několika divadelních představení byla někdy konána přednáška na téma odkazu Josefa Kajetána Tyla. Členové výboru Vlastenecké omladiny

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Oním nedorozuměním byla údajná neochota a špatný časový plán předsedy Roučky. 2. června 1906 se měla konat přednáška, ale podle vysvětlení zástupců Vlastenecké omladiny byla žádost Družstvu pro vystavění spolkového domu ve Vídni o propůjčení velké dvorany k pořádání slavnostního večírku na oslavu výročí 50. úmrtí Josefa Kajetána Tyla zaslána až 29. května. Roučkovi jako bývalému předsedovi družstva ale bylo dobře známo, že se sál propůjčuje za výlohy spojené s „otevřením“ jeviště. To také správce domu dne 30. května Roučkovi písemně sdělil. Mělo se ale jednat o večer bez vstupného, a proto Rouček, aniž by na tuto skutečnost družstvo upozornil, údajně ještě ten den odpověděl, že žádný poplatek spolek platit nebude a sál vůbec nepoužije. Údajně ale na poslední chvíli Rouček vše ponechal ve stavu příprav a nezrušil večer ani u přednášejícího (kterým byl pravděpodobně jako u jiných spolků ve Vídni Ladislava Srba). Zarážejícím bylo údajně také to, že širší veřejnost byla velmi slabě informována. Žádné vyvěšené letáky ani otištěné výzvy v novinách nebyly. Na „prkně“ v Národním domě byl vystaven jediný ručně psaný plakát s informací o chystané přednášce. Viz Vlastenecká omladina ve Vídni a Tylova oslava toho vzděl. a záb. spolku. *Divadlo*. 1906. 4(19), 437-438.

¹³³ L. Čtvrtá oslava Tylova měla být pořádána spol. Vlastenecká omladina ve Vídni, XV. *Divadlo*. 1906. 4(17), 386.

přistoupili k oslavám odkazu národního buditele svým způsobem - hereckým. Představení jim zajistila úspěch a téměř vždy vyprodané sály.

Postupný vývoj umělecky hodnotnějšího repertoáru a lepší dramaturgické období Vlastenecké omladiny vyvrcholí s koncem první světové války - v sezoně 1917/1918. V závěrečné sezoně námi sledovaného období spolek odehrál dvanáct představení. Prvním byli Stroupežnického *Naši furianti*, následovaly hry *V zakletém zámku*, *Na letním bytě* Josefa Štolby, *Maryša* Aloise a Viléma Mrštíkových. V průběhu února odehráli čtyři představení her Ladislava Stroupežnického - dvakrát *Zvíkovského raráška* a dvakrát *Paní mincmistrovou*. V Schamannově reflexi zveřejněné ve *Vídeňském denníku* se píše, že v případě uvedení těchto dvou Stroupežnického historických veseloher se jednalo o šťastnou volbu kusů, která „zejména v tomto období dokáže zatřást s duší, zachvět se srdcem a zanechat podivný strach a zasmušilost. Člověku nabízí zamyšlení nad tím, jak žili naši předkové tehdy a jak v dobové současné válečné situaci. Představení byla plná hluboké pravdy, přirozeného spletení dějů a vítězí poctivé duše, které jsou základem obou veseloher v režii pana Švestky.“¹³⁴ Jeho režie byla podle Schamannova tvrzení velice pečlivou, přičemž coby i herec se s uměleckou opravdovostí vžil i do své úlohy Mikuláše Dačického z Heslova. Jeho některé výkony, speciálně výstup s Žákovskou v úloze Ludmily z Vřesovic je údajně nutné zařadit k těm nejlepším. Pokud by se někomu měl zdát *Zvíkovský rarášek* slabším, autor reflexe to nepřisuzuje hereckému obsazení. Představitelé se podle něj, až na výjimky, snažili podat to nejlepší. Těmi výjimkami jsou slečna Taxová v roli Petra, paní Šolcová představující Salomenu a slečna Klapková, ztvárňující Elišku, které dobře ovládly své úlohy, ale bohužel se nesnažily, aby jim bylo dostatečně rozumět.¹³⁵

¹³⁴ SCHAMANN. Vídeňská omladina. *Vídeňský denník*. 5. 2. 1918, 12(29), 6.

¹³⁵ Tamtéž.

Za lépe sešranou hodnotí Schamann veselohru *Paní mincmistrová*. V tomto případě hovoří o svižné hře, opravdovém porozumění a dobrém rozdělení úloh, které zanechalo v auditoriu pěkný, trvalý dojem a uspokojení. Píše o roztomilosti paní Votoupalové v roli Žofky. Pan Šolc ztvárnil Třísku, jejího partnera, který byl se svou vzornou hrou na svém místě. O podobný úspěch celého večera se podle Schamanna také dělili pánové Rouček, Friedrich a slečna Dvořáková. Jediným slabším článkem, který v článku Schamann zmiňuje, byl pan Nešpor. V roli Brtnického občas pozbyl rovnováhy a nechával se unést sám svým vypravováním. V závěru Schamann doufá, že pokud i příští představení *Psohlavců* bude alespoň tak úspěšné, jako *Paní mincmistrová*, může být Omladina se svou kulturní prací předměstského divadla více než spokojena.¹³⁶ V březnu a dubnu následovala představení *Poupěte* Františka Xavera Svobody, *Krasojezdkyně* Emila Pohla a *Doporučení* Maxe Maureyho.¹³⁷

Nejen v úvodu činnosti Vlastenecké omladiny, ale i v průběhu námi vymezených let se projevovala pokleslá dramaturgie. Kvalitní dramaturgie, kterou se výbor snažil od počátku 90. let do repertoáru Vlastenecké omladiny postupně přidávat, byly sice zajímavým inscenačním počinem, ale divák si patrně stále vyžadoval líbivá představení plná zábavy spojená se zpěvem a humorem. Dokládají to stále přetrvávající tituly např. Gustava Kadelburga a Oskara Blumenthala a dalších autorů frašek, kteří byli v průběhu námi sledovaného období opakovaně uváděni. Stejně tak byly patrně vyžadovány i nostalgická představení spojující vlastenecký sentiment s nádechem starých časů v domovině. Kombinace obou prvků byla pro diváky neméně přitažlivým tématem i během válečných let. Umožňovalo to

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina –1917/1918, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

oddych od současnosti, lidé se zasnili a zamysleli nad českou historií. Naše tvrzení dokládá i recenze na Stroupežnického *Paní mincmistrovou* a *Zvíkovského raráška* v podání Vlastenecké omladiny a režii pana Švestky. Diváci mohli vidět historické veselohry, pomocí kterých se „mimovolně člověk přenesl do dávných časů, vzkřísí na chvíli několik postav, jež svojí starou českou poctivostí jako memento vstávají z mrtvých, by opět zapadly v černé tmy pobělohorské jako tichý a bolestivý sen“.¹³⁸ Vlastenecká omladina měla snahu zaujmout široké vrstvy českého obyvatelstva. Hra, která měla úspěch u jiných vídeňských divadel či ochotnických souborů, byla přejímána s tím, že naláká velký počet diváků. Příkladem můžeme uvést představení s názvem *Můj Vojtíšek*. Na plakátě Vlastenecké omladiny bylo tučnými písmeny pod nadpisem vytištěno, že se jedná o „repertoární“ hru vídeňských divadel.¹³⁹ Kromě plakátů tiskli i podobné poznámky k novinovým pozvánkám. V tomto případě šlo například o představení operety *Podzimní manévry*, které se mělo konat 24. března 1918 ve dvoraně I. českého Národního domu. Diváci byli zváni na „repertoární hru Raimundova divadla a divadla na Vídeňce *Podzimní manévry*, operetu o třech dějstvích od Karla z Balkonyi s hudbou Emericha Kálmána, v překladu Elišky Böhmové“.¹⁴⁰

S českým kontextem je porovnání repertoáru Vlastenecké omladiny obtížnější. Přece jen měli v Čechách jiné možnosti, než ochotnické soubory ve Vídni, které se potýkaly například i s problémem prostoru a s tím spojeným omezením zkoušek i finančních možností na nastudování nových představení apod. Jak jsme již uvedli a jak píše i Lya Říhová, s českým kontextem by se mohl srovnat spolek Pokrok, který v době svých největších

¹³⁸ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*. 5. 2. 1918, **10**(29), 5.

¹³⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

¹⁴⁰ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*. 22. 3. 1918, **12**(68), 6.

uměleckých úspěchů podnikl i několik zájezdů do Čech.¹⁴¹ Až během posledních dvou válečných let se na repertoár Pokroku dostávají více zábavná představení. Uváděli více nezávazné veselohry a operety.¹⁴²

Zaměříme-li se blíže na režijní vedení spolku, vidíme, že v mnohých letech se funkce režiséra prolínala s funkcí předsedy spolku, případně jeho místopředsedy. Vůbec prvním režisérem ochotnického souboru byl pro období od 19. prosince 1886 do 28. listopadu 1887 zvolen Václav Koudela. Dále byla potvrzena změna stanov spolku. Dne 27. prosince 1886 bylo ve výborové schůzi usneseno, aby členové platili při zábavách symbolické vstupné. O měsíc později 31. ledna 1887 odevzdal Václav Koudela výboru svůj roztržený členský lístek s dodatkem, že vystupuje ze spolku. Pramen bohužel neuvádí přesný důvod Koudelova jednání. Na jeho místo byl následně 7. února zvolen nový režisér Ferda Rouček,¹⁴³ který pokračoval v dramatických přípravách členů spolku. Po Roučkovi byl režisérem spolku František Röschel. Během jeho režisérského období (od prosince 1887) se počet večerů s divadelní produkcí zvýšil. Celkově se jednalo o dvanáct večerů s divadelním programem, který obsahoval sólové výstupy, jednoaktovky

¹⁴¹ V červenci 1895 vystoupili v rámci Národopisné výstavy v Praze a odehráli zde ve vinohradském Národním domě Svobodovy *Směry života*. V roce 1899 uspořádali zájezd do Hradce Králové a v roce 1901 do Tábora. V roce 1904, na oslavu svého čtyřicetiletého působení, uskutečnili druhý zájezd do Prahy. Dokládá to i několik článků ze zmíněného období v časopise Divadlo. V karlínském divadle Varieté uvedli tři hry. Jednou z nich bylo i představení hry Karla Želenského s názvem *Návrat*. Ten byl na programu již v první den zájezdu. V hledišti divadla Varieté došlo k bouři, kterou vyvolali sociální demokraté. Hra totiž odrazovala dělníky od politické práce a silně tak poškozovala jejich politické snahy. Proklamativně apolitický spolek Pokrok tak svým vystoupením silně poškodil celé vídeňské krajanské hnutí nejen u pražské veřejnosti, ale i mezi vídeňskými Čechy. Pražská představení byla totiž hrána ve prospěch českého dolnorakouského školství, které sociální demokracie vydatnou měrou podporovala. Po tomto nezdařilém zájezdu Pokrok v Praze nehostoval. Poslední zájezd Pokroku před vypuknutím první světové války se uskutečnil v roce 1909 do Písku. Viz ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 527.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Křestní jméno je zapsáno v tomto znění. Pozdější telegramy a další prameny hovoří o Ferdinandu Roučkovi. Záměrně tedy ponecháme dané jméno vždy ve tvaru, v jakém je uvedeno v konkrétním pramenu, ze kterého čerpáme, a jeho podobu v naší odborné práci respektujeme a neměníme.

apod. Od října 1893 byli již dva režiséři. Zvoleni byli Rouček a Kovářik. Přibyla také nová funkce – správce divadla.¹⁴⁴ Dalšími režiséry a pozdějšími režisérskými dvojicemi byli Václav Koudela¹⁴⁵, Ferdinand Rouček a W. Smeták¹⁴⁶, Krch a Hlavka¹⁴⁷, Koudela a Krch¹⁴⁸, Koudela a Halma¹⁴⁹, Rouček a Krch¹⁵⁰, Krch a Kolerstein¹⁵¹. O funkci prvního režiséra se také po určité období dělili dva členové – Rouček a Vodička, druhého zastával Dozauer. Bylo to v období od 22. září 1907 do srpna 1908. V této sezoně vznikla i nová funkce s názvem scénář. Tu měl na starosti jistý člen Vodička. Na mimořádné valné hromadě konané 28. března 1914 bylo usneseno, že budou celkem tři režiséři. Nově zvolenými byli Švestka, Rouček a Vykydal. Funkci scénáře zastával Průža. Tato zpráva je uvedena v Památníku Vlastenecké omladiny pod hlavičkou sezony 1913/1914.¹⁵² Ze zápisu usuzujeme, že se jedná o celé období, po které zastávali své funkce. Další režisérskou trojicí v průběhu první světové války, o které máme z pramenů informace, byli F. Švestka, F. Rouček a J. Tieber.¹⁵³ Pokud by tomu bylo u Vlastenecké omladiny stejně jako v jiných ochotnických spolcích v Čechách, měl se předseda a jednatel starat o administrativní řízení spolku a jevištní činnost záležela na režisérovi. Kromě vedení herců měl mít na starost dekorace, rekvizity, kostýmy.¹⁵⁴

¹⁴⁴ Tato nová funkce nemá blíže specifikovaný svůj úkol, pravděpodobně se však jednalo o člena výboru, který měl na starost veškeré kulisy, rekvizity a aktivně se podílel na přípravě a organizaci divadelních večerů, k jejich celkovému hladkému průběhu. Případně mohlo jít také o člena, který měl např. jako jediný klíče od divadelní místnosti a zastával funkci jakéhosi správce.

¹⁴⁵ Od roku 1889.

¹⁴⁶ Od 1. září 1894 do 20. října 1895; říjen 1895 až září 1896.

¹⁴⁷ Sezona 1896/1897.

¹⁴⁸ Sezony 1897/1898, 1899/1900, 1900/1901, 1902/1903.

¹⁴⁹ Sezona 1898/1899.

¹⁵⁰ Sezony 1901/1902, 1903/1904, 1904/1905, 1906/1907.

¹⁵¹ Sezona 1905/1906.

¹⁵² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1913/1914, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁵³ Sezona 1915/1916.

¹⁵⁴ 10. Úkoly funkcionářů. 1. Režisér. *Divadlo*. 1904, 3(4), 88-89.

3.2. Divadelní prostory spolku Vlastenecká omladina

Dramaturgie Vlastenecké omladiny byla úzce spjata s požadavky na sály s jevištěm a hledištěm. Spolek v počátcích neměl pevné sídlo, členové se scházeli v krajanských hostincích. Prvotní činnost se projevovala pouze společnými schůzkami, založením české knihovny nebo výlety do okolí Vídně. Postupně byl založen recitační kroužek, hudební soubor a pěvecké kvarteto. Stálou scénu našel spolek až po otevření Národního domu v Turnergasse 9, v 15. vídeňském okrese.¹⁵⁵

Jak již bylo v práci uvedeno, první zmínka o představení Vlastenecké omladiny je z roku 1887. O přesné podobě sálu informace nemáme, víme jen, že se hrálo v hostinci. K představení z 1. dubna roku 1894¹⁵⁶ se dochoval plakát, který zval na *Václava Hrobčického z Hrobčic* Ladislava Stroupežnického. Hrálo se v blíže nespecifikovaných prostorech na adrese Fünfhaus, Lurnergasse 9. Stejným způsobem probíhala i následující představení a zábavy Vlastenecké omladiny. Až do otevření Národního domu byly podobné podmínky i u jiných krajanských spolků. Hospody a restaurace nabízely poměrně velké salónky, místnosti i sály. Většinou se jednalo o majitele s českým původem, který vypůjčil své prostory. S postupným nárůstem členů i návštěvníků pořádaných představení, zábav a veselic sílil požadavek na stále větší a prostornější místnosti. Z toho důvodu se Vlastenecká omladina i jiné spolky stěhovaly i několikrát do roka. Také starší ochotnický spolek Pokrok pořádal svá představení v restauračních zařízeních po Vídni i okolí. Pro povznesení své činnosti na vyšší úroveň hrál např. v sále

¹⁵⁵ BRANDEISOVÁ, pozn. 8, s. 406.

¹⁵⁶ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

anglicko-francouzského klubu¹⁵⁷ a poté ve větších místnostech některých vídeňských hotelů apod.¹⁵⁸ S tím však byly spojeny patřičné výlohy, které si mladší a téměř začínající spolek Vlastenecká omladina patrně nemohl dovolit.

Změna k důstojnějšímu spolkovému životu nastala až koncem 90. let 19. století. Mnoha spolkům se vytvořil domovský prostor pro menšinovou činnost. České spolky ve Vídni si svépomocí a vlastními financemi vybudovaly zázemí v I. českém Národním domě ve Vídni. První divadelní představení v I. českém Národním domě ve Vídni odehráli členové Vlastenecké omladiny na počátku roku 1898. Oficiálně byl diplom k čestnému členství Družstva pro vystavění Národního domu předán výboru Vlastenecké omladiny 9. května 1898.¹⁵⁹ Slavnost k otevření prvního českého Národního domu ve Vídni se, v zastoupení všech spolků, konala 16. října 1898.¹⁶⁰ V Národním domě po určitou dobu sídlil i Pokrok. Otevření samostatné budovy, sloužící pouze pro spolkové účely, bylo v činnosti ochotníků zlomem. Od této chvíle se nemusely spolky v nepravidelných intervalech stěhovat po hostincích v různých převážně okrajových částech Vídně. Vznikl jim domovský prostor pro pořádání zábav a divadelních představení.

Zaměříme-li se na působení Pokroku v Národním domě, máme díky tomuto spolku představu o tom, jaké podmínky měla Vlastenecká omladina ke svému hraní ochotnických představení. V květnu 1904 vyšlo v českém časopise Divadlo několik fotografií Národního domu ve Vídni – sídla

¹⁵⁷ Sídlil v I. obvodě na Wipplingerstr. 27.

¹⁵⁸ HLOCH, KŘÍŽ, pozn. 27, s. 33-51.

¹⁵⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1897/1898, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁶⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1898/1899, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

spolku Pokrok. Na třech fotografiích máme zdokumentovanou nejen hlavní budovu, ale také hlediště a jeviště velké dvorany.¹⁶¹ Na úvodní fotografii je nízká, dvoupatrová budova.¹⁶² Slavnostní výzdoba svědčí patrně o tom, že se jednalo o otevření Národního domu v roce 1898. Je zde vidět i vyvěšený plakát, bohužel není dostatečně čitelný.

Na druhé fotografii máme zachyceno hlediště.¹⁶³ V přízemí je umístěno několik řad židlí. Z fotografie nelze jednoznačně určit, kolik se jich zde nachází, ale za předpokladu, že zde bylo přibližně dvanáct řad po dvanácti židlích, mohlo se do přízemí hlediště vejít až 144 diváků, případně i více. Naproti jevišti byla umístěna galerie ozdobená prapory. Pod galerií mohl být patrně také prostor pro diváky, ať už sedící či stojící. Do hlediště se nejspíš vstupovalo dvoukřídlymi prosklenými dveřmi, které byly umístěny vedle lóže ve vyvýšeném přízemí. Nad ní i nad dveřmi byly další dvě lóže. Z uvedené fotografie soudíme, že se do velké dvorany Národního domu ve Vídni mohlo vejít až 200 diváků. Přesný počet ale bohužel nemůžeme jednoznačně určit.

Poslední otištěná fotografie nám dokumentuje jeviště a prostor umístěný mezi ním a první řadou židlí.¹⁶⁴ V tomto prostoru je umístěno z každé strany osm židlí se stojánkem na noty a uprostřed místo pro kapelníka tohoto orchestru. Jeviště je oproti hledišti značně vyvýšené, široké ze dvou třetin na celou stěnu. Průčelí je zdobené sloupy, štukováním a sochami. Opona je zakrytá, stejně tak i provaziště. Na jevišti je umístěna kulisa s patrně barokním výjevem přírody.

Druhým pramenem, dokumentujícím podobu I. Českého Národního domu ve Vídni, je pohlednice z výstavy. Její celá podoba je zprostředkována

¹⁶¹ Fotografie hlavní budovy je součástí příloh.

¹⁶² Národní dům ve Vídni (sídlo spolku Pokrok). *Divadlo*. 1904, 2(15), 321.

¹⁶³ Hlediště divadla spolku Pokrok. *Divadlo*. 1904, 2(15), 323.

¹⁶⁴ Jeviště divadla spolku Pokrok. *Divadlo*. 1904, 2(15), 325.

v programu k výstavě DOMA V CIZINĚ – Češi ve Vídni ve 20. století: ZU HAUSE IN DER FREMDE – Tschechen in Wien im 20. Jahrhundert. Na pohlednici je stejná fotografie budovy, kterou jsme výše popsali, a stejná fotografie s hledištěm. Kromě těchto dvou je zde i třetí – zobrazující hlediště pohledem zezadu sálu, od poslední řady. Na fotografii je zachycena velká dvorana s židlemi. Na levé straně jsou ony lóže, které jsme popsali v minulém odstavci. Na pravé straně je ve středu stěny umístěno velké zrcadlo s hodinami. Blíže jevišti se pravděpodobně nacházejí také dveře, sloužící patrně hercům ke vstupu na jeviště. Ve středu místnosti je nad hledištěm mohutný lustr se dvěma řadami světel.¹⁶⁵

Bohužel se jedná o jediné obrazové informace k divadelnímu prostoru, který měla k dispozici i Vlastenecká omladina za svého působení v I. Českém Národním domě ve Vídni. Přesto se jedná o významné zprávy k výjimečné spolkové i divadelní etapě Vlastenecké omladiny.

Popsané fotografie představují jednu možnost uspořádání hlediště ve dvoraně Národního domu. Z některých pozdějších novinových pozvánek také víme, že diváci si mohli zakoupit místenky do hlediště ke konkrétnímu stolu. Kdo neměl zájem o místenku, mohl si koupit vstupenku k sezení na balkónu.¹⁶⁶ Ve Vídeňském denníku je pozvánka na neděli 24. března 1918 na „repertární hru“ Raimundova divadla a divadla na Vídeňce – *Podzimní manévry* Emmericha Kálmána.¹⁶⁷ V pozvánce je u vstupenek zmínka i o úpravě hlediště divadelního sálu. Diváci měli na výběr ze dvou možností – vyhrazené posezení v křeslech u stolu, nebo na nevyhrazených místech v galerii. Na závěr se v pozvánce uvádí: „Nešetříce opět nákladu na větší hudbu a výpravu, věnujeme zvláštní péči tomuto představení a doufáme, že

¹⁶⁵ VALEŠ, pozn. 37, s. 78.

¹⁶⁶ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 24. 3. 1918, **12**(70), 6.

¹⁶⁷ Režii byl pověřen Honza Zirn. Orchester vedl František Volánek a jednalo se o orchestr pana Roberta Volánka. Viz Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 22. 3. 1918, **12**(68), 6.

naše velectěné obecenstvo svou přítomností dá najevo plný zájem a tím snahu naši odměnit.“¹⁶⁸ Stejná výzva byla uvedena i o dva dny později.¹⁶⁹ Z uvedeného inzerátu soudíme, že Vlastenecká omladina nešetřila financemi a snažila se divákům i ve válečném období nabídnout bohatá představení po vzoru velkých profesionálních vídeňských scén s komfortním sezením po vzoru kabaretů, ve kterých si mohli diváci vzít do sálu s sebou i občerstvení z hostince, který také sídlil v Národním domě. Informace dokazují variabilitu hlediště, kterou při svých představeních Vlastenecká omladina naplno využívala.

Ne vždy ale kapacity sálu dostačovaly. Novinář Werner¹⁷⁰ ve svém článku publikovaném ve Vídeňském obdeníku zmiňuje málo prostoru, který byl k dispozici českým ochotníkům v Národním domě. Uváděl, že z tohoto důvodu je na „ochotnických prknech málo českých i cizích klasických kusů“.¹⁷¹ Ve své stati poukazuje na málo prostoru, malé jeviště, nedostatek kulis a nákladné kroje, které jsou důvodem uchýlování se ochotníků k méně náročné dramaturgii. Za náročnější a opomíjenou dramaturgii označuje například hry Františka Langera či Franka Wedekinda, které by rád u krajanských ochotníků viděl. Podle něj jsou uváděny pouze kusy psané vyloženě pro ochotnická jeviště.¹⁷² Takto připravovaná představení nekladou náročné požadavky na přípravu a berou ohled na finanční omezenost režisérů, případně celých spolkových rozpočtů. Zda je Wernerovo tvrzení oprávněné, zpětně nezjistíme, bližší podrobnosti k prostoru nemáme. Z dalších pramenů se dočítáme o „poptávce po vstupenkách v té míře jdoucí, pro kterou nedostačují rozměry hlediště ani při nejhmotnějším využitkování

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Hudba a divadlo, pozn. 166, s. 6.

¹⁷⁰ Celé jméno nám není známo.

¹⁷¹ WERNER, Česká Vídeň. *Vídeňský obdeník*. [4.1928].

¹⁷² Tamtéž.

všech zákoutí i výšin prostor“.¹⁷³ Soudíme, že prostory byly nedostačující nejen pro herce hrající na jevišti, ale i pro diváky. Někteří museli odcházet od pokladny bez možnosti zhlédnout představení. Kdo se na představení dostal, potýkal se s prostorovými problémy v hledišti.

Co se Pokroku týče, ten se od 18. září 1911 přestěhoval do Českého domu, který byl vybudován v bývalém hotelu Post v samém centru Vídně - v prvním obvodě. Byla zde také restaurace a Pokrok měl k dispozici vlastní klubovnu. 15. října 1911 bylo uspořádáno první veřejné české představení hry Aloise Jiráka *Emigrant*, kterým oficiálně soubor oslavil svůj vstup do Českého domu.¹⁷⁴ Po tomto představení se ale soubor potýkal s vynucenou několikátýdenní pauzou.¹⁷⁵ Proto následovaly jen dva kabaretní večery s pražskými humoristy Láďou Laďánkem a Josefem Wenderem. Povolení hrát bylo až od 14. ledna 1912.¹⁷⁶

Výše popsané problémy spolků v Národním domě můžeme přičítat i stoupajícímu počtu diváků navštěvujících česká představení ve Vídni. Velký zájem diváků byl i jedním z argumentů pro snahu o zřízení samostatného česky hrajícího Národního divadla ve Vídni. Na tento pokus se zaměříme v předposlední kapitole.

¹⁷³ Pražské švadlenky, pozn. 117, s. 1.

¹⁷⁴ V režii pana Zeithammera se uvedení hry konalo na počest šedesátin spisovatele Aloise Jiráka.

¹⁷⁵ Byl vydán zákaz hraní divadla v Českém domě, ale přesný důvod není uveden.

¹⁷⁶ HLOCH, KŘÍŽ, pozn. 27, s. 50-51.

4. Činnost spolku Vlastenecká omladina

V následující kapitole se zaměříme na činnost spolku Vlastenecká omladina, některá představení, mimodivadelní aktivity a spolupráci s dalšími organizacemi i jednotlivými herci.

4. 1. Vlastenecká omladina ve Vídni

Prvotní činnost Vlastenecké omladiny spočívala ve společných schůzkách a postupných literárních i hlasových přípravách na veřejná vystoupení. 4. března 1886 bylo na výborové schůzi usneseno zřídit cvičení ve zpěvu. Za sbormistra byl určen host p. Franz. Během tohoto roku se konaly převážně deklaratorní zábavy k poctě různých jmenin, maškarní slavnosti, přátelské večery, společné výlety atd., až ze dne 19. listopadu 1886 máme, z protokolu o konání druhé řádné valné hromady, zmínku o změně stanov. Nově byla zřízena funkce režiséra.¹⁷⁷ V tomto kroku vidíme obrat k zintenzivnění dramaturgických příprav před prvním veřejným vystoupením Vlastenecké omladiny. V roce 1886 měl spolek celkem 79 členů a dělil se na čtyři odbory, ve kterých se členové připravovali na vystoupení. Patřil sem Dámský odbor, Mládenecký klub, Pěvecký odbor a Zábavní odbor.¹⁷⁸

Členové Vlastenecké omladiny organizovali nejen své oslavy, zábavy či vystoupení, ale také se účastnili společenských zábav a slavností pořádaných ostatními spolky ve Vídni i okolí a podporovali jejich činnost

¹⁷⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Kniha oznamovací (1.10.1893-12.2.1900) – zápisy ze schůzí, vázaná kniha, nestránkovaná, ručně psaná. ar. RAK 43/8.

¹⁷⁸ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1886, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

doma ve Vídni i v Čechách. Za příklad uveďme spolupráci se spolkem Slavoj ve prospěch Národního divadla v Brně a společnou slavnost konanou 5. května 1888. S tímto spolkem pořádali také výlety po Rakousku. Dále se již v prvních letech činnosti účastnili např. přednášky klubu „Rakouských národností“ atp. Zmínku o přesné podobě či programu takové přednášky nemáme. Považujeme však za důležité poukázat i na tuto spolupráci s jinými spolky. Také dramaturgie českých ochotnických divadel ve Vídni byla provázaná a nebylo výjimkou, pokud herci či režiséři z jednoho spolku hostovali u jiného. Dalším příkladem spolupráce Vlastenecké omladiny ve prospěch někoho jiného uveďme dvě slavnosti, jejichž součástí bylo i divadelní představení. 2. září 1888 byly pořádány tzv. obžinky obce Řehťačky, na kterých členové Vlastenecké omladiny odehráli představení *Dvě postele v jednom pokoji*. Svatováclavskou slavnost, konanou koncem září, spojili s představením jednoaktovky *Šmudrchovy námluvy*. Na závěr roku 1888 píše František Röschel v Památku o představení Raupachovy hry *Mlynář a jeho dítě*, za které dává shrnující poznámku k fungování Vlastenecké omladiny: „Z neúplné roční zprávy nelze mi bohužel konstatovati, o mnoholy děl knihovna spolku se rozšířila, ani jakých časopisů odebíráno bych z určitosti tvrditi nemohl. Tolik však jisto, že s knihovnou oproti letem předešlým jakož i s odebíráním časopisů zůstal spolek roku tohoto daleko pozadu, což dlužno přičísti té okolnosti že se spolek náš příliš ve hru divadel zabral a řídě dekorace na knihy zapomenouti musel.“¹⁷⁹

Kromě popsání některých mimodivadelních aktivit považujeme za důležité zmínit činnost spolku ve vztahu k budování Národního domu ve Vídni. Vlastenecká omladina a její členové byli nedílnou součástí realizačního výboru. Od 25. ledna 1897 se spolek stal členem Družstva pro vystavění

¹⁷⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1888, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

Národního domu a 5. června 1897 se zástupci Vlastenecké omladiny poprvé účastní schůze Družstva pro Národní dům.¹⁸⁰ Jednalo se o přelomové období pro fungování ochotnického spolku. Vytvořením této budovy získali domovský prostor pro svou činnost. O rok později, dne 25. září 1898 bylo při valné hromadě usneseno přistoupit ke Sdružení div. sp.¹⁸¹ v Národním domě. Následně se 16. října 1898 spolek zúčastnil oficiální slavnosti otevření prvního českého Národního domu ve Vídni. O pár dní později, 30. října 1898, členové Vlastenecké omladiny účinkovali ve Sdružení spolků při divadelním představení *Za svobodu*.¹⁸² Představení se konalo ve prospěch Družstva Národního domu ve Vídni.¹⁸³

Některá představení Vlastenecké omladiny navštívily i významné osobnosti z řad politiků a představitelů vyšší společnosti. Jako příklad můžeme uvést představení pořádané 22. února 1899. Celé proběhlo na počest návštěvy hraběte Jana z Harrachů. V představení řízeném Koudelou hráli Rouček, Pečená, Hedvičák, Halma, Vácha, Kovářík, Žákovská, Dudek a Hron. Na pozvánce je také zmínka o kostýmech, které byly „výhradně ku kusu tomuto zhotovené z dílny pana Hynka Frýdy v Praze“.¹⁸⁴ Druhým příkladem uveďme představení *Pražských švadlenek*, konané 7. dubna 1907. Tento den navštívil spolek Vlastenecká omladina český a rakousko-uherský

¹⁸⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1896/1897, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁸¹ Zkratka znamená pravděpodobně divadelní společnost či spolek.

¹⁸² Ve prospěch Družstva Národního domu účinkoval spolek i později v několika následujících představeních.

¹⁸³ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1897/1898, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁸⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

politik Bedřich Pacák¹⁸⁵ s chotí, kteří se zúčastnili divadelního představení.¹⁸⁶ Pro Vlasteneckou omladinu se jednalo o významnou návštěvu.

Český ochotnický spolek Vlastenecká omladina kromě divadla pořádal také časté výlety pro své členy a příznivce, dále čajové dýchánky, posvícení, přátelské večírky atd. Jak dokládají některé novinové články zejména z válečného období roku 1916, které byly otištěny ve *Vídeňském denníku*, byla návštěvnost různých zábav i divadelních představení velice příznivá stejně jako například u souboru Pokroku, který za války pravidelně hrál v divadelní dvoraně v Českém domě I, Fleischmarkt 24. Při každém představení se nedostávalo na mnoho diváků. Návštěvníci pak museli zklamání odcházet od divadelní pokladny. Proto se vedení Pokroku rozhodlo, aby se představení konala dva dny po sobě.¹⁸⁷ Podobný, divácky vstřícný, přístup měli i členové Vlastenecké omladiny. Patrně poprvé byla jedna hra vypravena v rozmezí dvou po sobě následujících večerů již v roce 1897. 1. a 2. listopadu byl odehrán *Mlynář a jeho dítě* Ernsta Raupacha. Z válečného období se pak například jednalo o dvě stejné hry během 2. února 1918 a 3. února 1918. Případně některá představení byla uvedena v rozmezí několika dní, až týdne, jako např. opereta *Podzimní manévry* Emmericha Kálmána, která byla na programu 22. a 29. dubna 1917. I za válečných let byly na pozvánkách velkým písmem vyznačeny titulky: „Nešetříce opět nákladu na větší hudbu a výpravu, věnujeme zvláštní péči tomuto představení a doufáme, že naše velectěné obecnstvo svou přítomností dá najevo plný zájem a tím snahu naši odměnit.“¹⁸⁸ Stejná výzva

¹⁸⁵ Bedřich Pacák byl český a rakousko-uherský politik mladočeské strany. V letech 1889-1913 byl poslancem Českého zemského sněmu, 1891-1914 byl poslancem Říšské rady a v období let 1906-1907 zastával funkci předlitavského českého ministra-krajana.

¹⁸⁶ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1906/1907, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

¹⁸⁷ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 21. 3. 1916, 10(66), 5.

¹⁸⁸ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 22. 3. 1918, 12(68), 6.

byla zveřejněna i o dva dny později.¹⁸⁹ Z uvedených inzerátů soudíme, že Vlastenecká omladina nešetřila financemi a snažila se divákům i ve válečném období nabídnout bohatá představení po vzoru velkých profesionálních vídeňských scén. Poslední zprávou, k závěru našeho období byla informace otištěná ve *Vídeňském denníku* 4. srpna 1918. Byla inzerována pozvánka k ochotnickému představení na rozloučenou s Frantou Švestkou, oblíbeným vídeňským režisérem. Ochotníci z XV. vídeňského okresu měli odehrát o sedmé hodině večer v Dělnickém domě X., Laxenburgerstrasse 8, představení *Posel* od Viktora Dyka. Výtěžek z představení šel ve prospěch spolku Komenský.¹⁹⁰

Z popisu činnosti spolku Vlastenecká omladina soudíme, že jejich program byl poměrně bohatý, všestranně orientovaný pro různé sociální i věkové skupiny českých menšinových obyvatel Vídně. Svou činností se snažili naplnit poslání Ústřední matice divadelního ochotnictva československého.¹⁹¹ Členové spolku svým jednáním posilovali české národní uvědomění ve Vídni, v cizojazyčném prostředí. V sociálním ohledu svým způsobem vytvářeli společenský život a pomáhali chudým či jinak potřebným. U české menšiny podporovali snahy krajanů po všeobecném vzdělání a snažili se šířit obecnou znalost domácí literární tvorby, zejména té dramatické.

¹⁸⁹ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 24. 3. 1918, **12**(70), 6.

¹⁹⁰ Hudba a divadlo. *Vídeňský denník*, 4. 8. 1918, **12**(177), 5.

¹⁹¹ České ochotnictvo. *Divadlo*. 1903, **2**(1), 20.

4.2. Spolupráce s profesionálními herci a kočovnými společnostmi z Čech

Se stoupajícím počtem nově nazkoušených her i rozšiřujícím se povědomím o ochotnickém souboru rostly i snahy o větší prestiž a lepší provedení divadelních produkcí. Také z tohoto důvodu bylo na přelomu 19. a 20. století čím dál častějším jevem hostování profesionálních a vážených umělců, komiků a zpěváků z Čech.¹⁹² Z hereckých osobností se jednalo o umělce z Národního divadla v Praze či v Brně, kteří byli nejčastěji zváni ke spoluúčinkování ve Vídeňských ochotnických souborech. Nebylo výjimkou, že čeští začínající umělci považovali návštěvu Vídně za dobrou možnost k dalšímu prosazení se. Toto tvrzení dokazuje například korespondence, ve které se píše o věhlasu vídeňské Vlastenecké omladiny u umělců v Čechách a snaze prosadit tam některé začínající „osobnosti“ z divadelní i hudební oblasti.¹⁹³

4.2.1. Národní divadlo v Praze

První zmínku o spoluúčinkování umělců z Národního divadla v Praze u ochotníků Vlastenecké omladiny máme v dopise¹⁹⁴ adresovaném Ferdu Roučkovi z počátku divadelní sezony 1899/1900. Jednalo se o hostování při divadelním představení *Vojnarky*, pořádané dne 22. října 1899, během kterého na jevišti vystoupila herečka Otýlie Sklenářová-Malá.¹⁹⁵ Potvrzující

¹⁹² Za příklad můžeme dát hostování pražského komika pana Poláka (celé jméno bohužel prameny neuvádějí, mohlo se jednat o herce Karla Poláka), který spoluúčinkoval dne 17. dubna 1901 při humoristickém večírku.

¹⁹³ Příklad takového dopisu je součástí příloh této práce.

¹⁹⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

¹⁹⁵ Otýlie Sklenářová-Malá se narodila ve Vídni a zde také, pod pseudonymem Svobodová, hrála s českými ochotníky již v roce 1862 v divadle Josephstadttheater postavu Milady v Raupachově hře *Duch času*. Krátce poté přesídlila do Prahy, kde na jaře roku 1863 debutovala na jevišti Prozatimního divadla. Roku 1881 přešla do souboru Národního

dopis, pod hlavičkou Ředitelství Královského českého zemského a Národního divadla v Praze, zaslal tehdejší ředitel Národního divadla František Adolf Šubert.¹⁹⁶ Datum na dopise, zaslaném tehdejšímu místopředsedovi spolku Vlastenecké omladiny Ferdinandu Roučkovi, je ze dne 12. října 1899 a jedná se o potvrzení, že herečce Otýlii Sklenářové-Malé, za určitý poplatek,¹⁹⁷ svolí jet vystupovat do Vídně.

Další dopis, opět pod hlavičkou Ředitelství Královského českého zemského a Národního divadla v Praze máme ze dne 2. září 1900.¹⁹⁸ V dopise, tehdejší ředitel divadla Gustav Schmoranz¹⁹⁹ oznamuje, že z důvodu vytíženosti divadla nemůže dovolit jet Josefu Šmahovi,²⁰⁰ tehdejšímu režisérovi Národního divadla, do Vídně. Jako důvody uvádí mj. nemocnost ve sboru dalších dvou činoherních režisérů (vrchního režiséra Jakuba Seiferta a Jakuba Vojty Slukova). Proto musí Šmaha zastat jejich funkci a nesmí odjet. V navazujícím dopise²⁰¹ ze dne 6. září 1900, ve kterém

divadla v Praze, u kterého byla členkou celých čtyřicet let, až do roku 1903. Zemřela v Praze v roce 1912.

¹⁹⁶ František Adolf Šubert byl ředitelem Národního divadla v letech 1883-1900.

¹⁹⁷ Vlastenecká omladina musela za toto i každé další účinkování herců zaslat úctárně Národního divadla v Praze předem dojednaný poplatek. V tomto případě se jednalo o 22 zlatých (10 zlatých pro Penzijní fond, 10 zlatých pro Výpomocný fond a 2 zlaté pro Ústřední jednotu herectva).

¹⁹⁸ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

¹⁹⁹ Nástupce Františka Adolfa Šuberta, který byl ve funkci ředitele Národního divadla v letech 1900-1922.

²⁰⁰ Režisér Josef Šmaha byl režisérskou funkcí v Národním divadle pověřen v roce 1884. Během tohoto období i později vystupoval s českými krajanskými ochotnickými soubory v Chicagu, New Yorku i Clevelandu, pohostinsky režíroval také v Berlíně a později v Záhřebu. Sám měl v letech 1902-1904 soukromou hereckou školu pro mladé operní umělce a připravoval divadelní dorost. Za zásluhy o české divadlo získal v roce 1901 Rytířský kříž řádu Františka Josefa. Po odchodu z Národního divadla se stal prvním ředitelem Bulharského Národního divadla v Sofii, kde založil také hereckou školu a výrazně zde ovlivnil divadelní tvorbu. Po návratu žil v Táboře a dále pohostinsky vystupoval na profesionálních i ochotnických scénách. Zemřel v květnu 1915.

²⁰¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

se odvolává na odpověď k prvnímu dopisu ze dne 4. září 1900, Schmoranz oznamuje, že Josef Šmaha může do Vídně odjet. Datum plánované návštěvy je dohodnuto na 30. září. Z této korespondence můžeme soudit, že komunikace mezi ředitelem Národního divadla v Praze a členy Vlastenecké omladiny, či přímo Ferdinandem Roučkou, byla velmi intenzivní, kolegiální a vstřícná.

K pohostinskému účinkování se vztahuje i dopis²⁰² ze dne 18. září 1900. Byl adresován opět místopředsedovi spolku Roučkovi a jednalo se v něm o dodatečnou informaci k již zaslánému telegramu z téhož dne. Bohužel zde ředitel divadla Gustav Schmoranz oznamuje, že nemůže povolit pohostinské vystoupení ve Vídni jejich členovi Národního divadla v Praze – Jindřichu Mošnovi.²⁰³ V den plánovaného vídeňského hostování - 30. září 1900 má být v Národním divadle odehráno odpolední představení veselohry *Ustupte ženám*, v níž měl pan Mošna údajně velmi důležitou roli. O náhradním termínu nemáme z tohoto dopisu informaci. Z dalších pramenů víme, že příležitost vidět Mošnu ve Vídni měli diváci Vlastenecké omladiny počátkem prosince 1900. Dne 24. září 1900 byl zaslán Ředitelství Královského českého zemského a Národního divadla v Praze potvrzující dopis k pohostinskému účinkování Jindřicha Mošny ve dnech 8. a 9. prosince 1900.²⁰⁴

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Také Jindřich Mošna měl předchozí divadelní zkušenost z Vídeňského divadla Josephstadtheater, ve kterém vypomáhal v epizodních rolích, v době, kdy v tomto městě zastával dělnické profese. Kromě hraní u českých ochotníků ve Vídni byl ovlivněn i tehdejší uměleckou scénou, zejména komickým triem Scholz-Treumann-Nestroy. Po dalším hereckém působení ve Vídni i Čechách nastoupil v roce 1881 do činohry Národního divadla, kde působil až do svého odchodu do penze v roce 1909. Zemřel v Praze v roce 1911.

²⁰⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

Z dochovaných plakátů k těmto konkrétním datům víme, že se každý den hrály jiné inscenace.²⁰⁵ První ze zmíněných plakátů zve obecně k návštěvě divadelních představení pořádaných ve dnech 8. a 9. prosince, aniž by bylo uváděno, co bude na programu. Tučnými písmeny bylo vytištěno, že vystoupí Jindřich Mošna a divadelní představení se bude konat v I. českém Národním domě XV. Turnergasse 9. Dobový plakát tedy nezval na konkrétní představení, ale na jistou osobnost, která sama o sobě měla být známkou úspěchu. Až následující plakát zval na konkrétní datum 8. prosince 1900.²⁰⁶ Na *Lakomce* – veselohru o třech jednáních od Molièra. Jednalo se o překlad Jaroslava Vrchlického a v režii Ferdy Roučky²⁰⁷ byl do hlavní role Harpagona obsazen Jindřich Mošna, jeho syna Kleanta hrál sám Rouček, dceru Elisu slečna Stejnarová atd. O den později, 9. prosince 1900,²⁰⁸ byla odehrána divadelní představení *Lakomce* a patrně další dvě²⁰⁹ s názvem *Z české domácnosti a Krejčí Divíšek neb nebezpečné sousedství*.

Jindřich Mošna se podruhé vrátil do Vídně až o rok později, během divadelní sezony 1901/1902.²¹⁰ Další a poslední dochovanou zmínku o Mošnově spoluúčinkování u Vlastenecké omladiny máme z 30. listopadu a 1. prosince 1901. K odehraným divadelním představením byla v Památníku uvedena poznámka: „*Po oba poslední dny za pohostinského vystoupení p. Jindř. Mošny, člena Národ. divadla v Praze.*“²¹¹ První z nich se konalo v sobotu 30. listopadu a plakát zval na dvě představení – Štechovu veselohru o třech jednáních *Třetí zvonění* a velkou zpěvní Böhmovu parodii *Faust*

²⁰⁵ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Na programu je uvedeno, že hru řídil Ferda Rouček, který v představení i hrál.

²⁰⁸ Divadelní představení dne 9. prosince 1900, ve kterých účinkoval Jindřich Mošna, navštívil také čestný host - hrabě Jan z Harrachů.

²⁰⁹ Zápis k tomuto dni je nepřesný.

²¹⁰ O dřívějším hostování nemáme žádný záznam, usuzujeme tedy, že se žádné nekonalo.

²¹¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1901/1902, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

a Markétka.²¹² V prvním zmíněném představení hrál hlavní postavu purkmistra Sadílka Jindřich Mošna, jeho ženu Emmu ztvárnila paní Leitnerová, jejich dceru Růženu slečna Mil. Pakostová. Děj se odehrával ve městě Neklisy během osmé až půl dvanácté před polednem. Mezi další postavy, které ztvárnili herci Vlastenecké omladiny, patřili JUDr. Hudec, Hvězdinský, Kaštyl, Pilz, policejní revizor Kejla, bábi a kuchařka paní Kvačkové, služka a posel telegrafického úřadu, kteří byli doplněni o postavy svatebních hostů. Přestože má hra tři jednání, v programu ani jiných záznamech není zmínka o tom, kdo hru vedl či jinak připravoval. Poznámka o Roučkovi, který představení řídil, je naopak u *Fausta a Markétky*, kde vystupuje pouze jedna hudební postava – Křepelka, v podání Jindřicha Mošny.

Druhý plakát z uvedeného období zve na neděli 1. prosince 1901 na tři představení o jednom jednání. První jednoaktovkou byly *Nápady*, ve které hrál hlavní postavu Jaroslava z Navalů Rouček a druhou postavu Bartoloměje Kapusty, krejčovského tovaryše Jindřich Mošna. Děj se odehrával ve venkovském hostinci. Dále se zde vyskytovaly postavy Libinského, plukovníka na odpočinku, sklepníka, úředního sluhy Chytila, pánů z Navalů, Žofie a Kláry, které ztvárnili ostatní herci Vlastenecké omladiny. Druhou jednoaktovkou byla *Řemeslnická merenda* – komický obraz o jednom jednání Jana Nepomuka Štěpánka. Hlavní role a osoby dobového dramatu: pan Chlebec v roli Jakuba Dobromila, tesařského mistra a podnikatele staveb v Praze, Jindřich Mošna ztvárnil kluka - zedníka Pražana. Další herci z řad ochotníků Vlastenecké omladiny byli obsazeni do rolí Kohoutka - truhláře z Drážďan, Staváčka - klempíře z Olomouce, Wachtla - zámečníka a Vídeňáka, Václava Nehovorného - tesaře z Boleslavi, Pražanky paní Klukové, „Brněnky“ paní Staváčkové, Třepenkové - hospodské z Prahy s dcerou

²¹² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Madlenou. Posledním představením byla veselohra o jednom jednání se zpěvem *Český dobrovolník a francouzská selka*, ve které účinkovali pouze dva herci. Hlavní postavu Barnabáše Kulicha hrál Jindřich Mošna a jeho hereckou partnerkou byla Marie Hajmrllová v roli francouzské selky.²¹³

Z uvedeného období 30. listopadu a 1. prosince 1901 si členové Vlastenecké omladiny uschovali česky psaný novinový výstřižek.²¹⁴ Jedná se o zprávu k hostování Jindřicha Mošny ve Vídni.²¹⁵ Na úvod zprávy nazvané Jindřich Mošna ve Vídni autor popisuje věhlas tohoto umělce. Píše, že „Mošna je ve všech oborech dramatického umění doma a celá pokolení se těšila z jeho výkonů...a nyní po celé té slavné umělecké cestě své zavítá do Vídně, aby spolupůsobil ve VI. omladině. V kusech celkem velice snadných, jako host.“²¹⁶ Autor, podepsaný X.Y., píše o špatném uvítání tohoto umělce dobovými kritiky. Poukazuje na hanebné ocenění recenzenty. Jako příklad uvádí hodnocení redaktora Janči ve Slovanu. Kritik Mošnův výkon shrnul pod titulkem *J. Mošna ve Vídni* následujícími slovy: „Spolek Vlastenecká omladina pozval si ho na minulou sobotu a neděli do Vídně p. J. Mošnu, z pražského Národního divadla, aby hrál při představení spolku v Národním domě ve Štechovu Třetím zvonění a pak v Nápadech. Nevíme, jak pan Mošna pohlíží na divadelní výchovu vídeňského obecnstva, ale v celé jeho pohostinské odezvě nespátřovali jsme takovou nevážnost, proti které jsme nuceni co nejrozhodněji se ohraditi. VI. omladina pozvala umělce a do Vídně nám přijel cirkusový šašek. My ve Vídni chceme umění, umění také v komice a nikoli to, co se panu Mošnovi zráčilo předvésti nám v Národním domě. Naše spolky snaží se o to, aby živel český ve Vídni kulturně povznášely, ale

²¹³ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

²¹⁴ Přesné datum ani autor nám nejsou známi.

²¹⁵ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Konvolut novinových výstřižků vídeňských krajanských novin, sign. ar. RAK 46/17-29.

²¹⁶ X.Y. Jindřich Mošna ve Vídni. *Vídeňský denník*. [1901.]

pan Mošna snahu přímo ubíjel.²¹⁷ Janča dále rozhořčeně píše, že by byl rád, pokud by při příštím hostování byl Mošna více umělcem, než tím, koho zde mohli 30. listopadu a 1. prosince 1901 vidět. Všechna Jančova slova ale autor X.Y. vyvrací a hovoří o Mošnovi jako o vzácném hostu. Na to však dodává, že by bylo vhodné, aby kuplet „V Turecku je velká bída!“ ve své sbírce sólových výstupů změnil. Sám navrhoval i nové znění, které má zesměšnit recenzenta Janču ze Slovanu. O dalším Mošnově hostování nemáme za námi sledované období žádné zprávy.

Poslední herečkou souboru Národního divadla, která navštívila vídeňské ochotníky z Vlastenecké omladiny, byla Hana Kvapilová.²¹⁸ První dochovanou zprávu k hostování této herečky máme ze dne 19. února 1902. Jedná se o telegram, ve kterém píše o změně repertoáru Národního divadla a žádá Ferdinanda Roučku o odložení představení.²¹⁹ Z února téhož roku se dochoval záznam o divadelním představení *Pampeliška*, které se mělo konat dne 23. února 1902.²²⁰ Můžeme se domnívat, že jde o náhradní představení vztahující se k onomu prvnímu telegramu. K představení máme plakát, na kterém je tučným písmem vytištěno jméno Hany Kvapilové a název inscenace *Princezna Pampeliška*.²²¹ Chudého krále, otce Pampelišky, ztvárnil herec Chrudimský. Hlavní roli dcery, princezny Pampelišky, Hana Kvapilová, do postavy Honzy byl obsazen Leitner. Není zde zmínka o režijním vedení. Soudíme, že herci Vlastenecké omladiny nazkoušeli hru sami a Hana

²¹⁷ JANČA, J. Mošna ve Vídni. *Slovan*. [7. 12. 1901.]

²¹⁸ Zprvu hrála amatérsky divadlo, později byla angažována u společnosti Pavla Švandy ze Semčic a v roce 1888 odešla do souboru Národního divadla, ve kterém působila až do své smrti v roce 1907.

²¹⁹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

²²⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1901/1902, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

²²¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Kvapilová jim před představením dopomohla hru dovést do finální podoby. Z příprav máme dopis ze dne 22. ledna 1902, ve kterém se píše o snaze ochotníků vypůjčit si scénáře a kostýmy z Národního divadla v Praze.²²² Ředitel Schmoranz v tomto dopise uvádí, že scénáře, knihy a kostýmy Národního divadla, na základě usnesení Správního výboru, zásadně nepůjčují. Schmoranz navrhl, že osobně požádá autora hry Jaroslava Kvapila o náčrt scénáře *Princezny Pampelišky*. Poznamenal, že ohledně kostýmů se mají obrátit přímo na firmu Frýdové v Praze. Z informace usuzujeme, že se snažili co nejvíce přiblížit Národnímu divadlu v Praze.

Hana Kvapilová byla následně Vlasteneckou omladinou žádána o hostování i v roce 1904. Jednalo se o Ibsenovu *Noru*. Představení proběhlo 24. dubna 1904. Z dalších dopisů adresovaných Vlastenecké omladině ředitelem Národního divadla Schmoranzem 24. ledna 1904, 14. března 1904 a 17. března 1904 víme, že nebylo vždy lehké zkoordinovat data představení pražských a vídeňských souborů.²²³ Konkrétně se jednalo o představení plánované na 10. dubna 1904. V prvním dopise se Schmoranz omlouvá s tím, že herečka má nahlášenou dovolenou, během které si se svým časem disponuje sama. Ve druhém Schmoranz dovolenou Kvapilové vyvrací s tím, že sama od ní upustila, protože musí být přítomna na první repríze inscenace hry *Olima* v Národním divadle. I proto stále nemůže do Vídně přijet. Neoblomnost zástupců Vlastenecké omladiny, je nejzřetelnější z druhého březnového dopisu. Máme k dispozici i další vysvětlující dopis ze dne 23. března 1904, po kterém dne 26. března 1904 zaslala Vlastenecká omladina další dotaz s žádostí o hostování Hany Kvapilové, na který Schmoranz reagoval o dva dny později. Po intenzivní měsíční korespondenci dne 28.

²²² Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

²²³ Tamtéž.

března 1904 ředitel Národního divadla v Praze přislíbil možnost hostování herečky na 24. dubna 1904. K tomuto datu tedy konečně vystoupila Hana Kvapilová, herečka Královského českého zemského a Národního divadla v Praze, v představení hry Henrika Ibsena *Nora*. Z uvedeného podrobného výčtu soudíme, že korespondence byla velice intenzivní. Ze strany Schmoranze byla zjevná snaha umožnit herečce vystoupení ve Vídni. Okolnosti situaci nepřály, ale společně našli řešení.

Z výčtu dat a podrobného popisu korespondence hostování umělců Otýlie Sklenářové-Malé, Josefa Šmahy, Jindřicha Mošny a Hany Kvapilové usuzujeme, že výbor Vlastenecké omladiny si na přelomu 19. a 20. století zval do Vídně opravdové osobnosti tehdejší domácí divadelní scény. Přestože měli minimum společného času na zkoušení inscenací, ze zápisů v Památníku Vlastenecké omladiny můžeme k uvedeným datům vyčíst, že se jednalo o nebývale úspěšná představení. Pro ochotníky to zajisté vždy byla cenná zkušenost, hrát po boku profesionálních herců z Národního divadla. Společné účinkování dávalo mnohým i vynikající příklad a vzor k rozvoji svých hereckých dovedností, které mohli uplatnit i v dalších představeních. Soudíme, že se jednalo o vrcholné období Vlastenecké omladiny.

4.2.2. Herecká společnost Karla Františka Štětky

Během osmnácté sezony pořádal soubor Vlastenecká omladina několik pohostinských představení za účinkování herecké společnosti Karla Václava Štětky. Koncem roku 1898 získal koncesi pro Moravu a založil společnost, nazvanou První družina herecká pro Moravu. Občas zajížděl do Čech, kde hrával i v arénách na pražských předměstích. V roce 1901 získal koncesi i pro Slezsko. Štětkova herecká společnost byla zpočátku činoherní. Největšího rozkvětu dosáhla v letech 1903-1904, kdy měla kolem pětatřiceti

členů, uváděla operu i operetu. Koncem roku 1903 podnikl zájezd do Vídně, kde hrál pro krajany v Národním domě.²²⁴

Na přelomu roku 1903 a 1904 byla uspořádána, na pozvání a pod záštitou Vlastenecké omladiny, série divadelních představení²²⁵ společnosti Karla Františka Štětky za spoluúčinkování členů Národního divadla v Brně. Jednalo se o inscenace *Giroflé-Giroflá*, *K životu* Jaroslava Vrchlického, *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany, *V studni* od Viléma Blodka a *Žižkova smrt* Josefa Jiřího Kolára.

První dvě představení se konala ve vídeňském prvním českém Národním domě v pátek 18. prosince 1903. Během jednoho večera byla odehrána opera, následovala činohra. Jednoaktové operní představení s komickým dějem mělo název *V studni*. Hudbu složil Vilém Blodek, výpravu zařídil Karel František Štětka, kapelníkem byl František Bauer. V opeře vystupují celkem čtyři osoby, představující vesnický lid – Veruna, zvaná čarodějnice, kterou ztvárnila paní Horníčková, Lidunu - selské děvče, slečna Micková, mladého sedláka Vojtěcha ztvárnil Horníček a starého vdovce Janka pan Květoň.²²⁶ Po přestávce byl na programu „moderní psychologický obraz o jednom aktu“ od Jaroslava Vrchlického *K životu* s výpravou Karla Františka Štětky. Děj se odehrává na zámku hraběte Rovenského a vystupuje zde pět postav.²²⁷ 19. prosince 1903 mohli vídeňští krajane v Národním domě vidět operetu z dob Maurů *Giroflé-Giroflá* Charlese Lecocqa. Dirigentem byl, stejně jako během předchozího večera, kapelník František

²²⁴ jš, pozn. 24, s. 1054-1056.

²²⁵ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1903/1904, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

²²⁶ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

²²⁷ Hraběte Rovenského ztvárnil pan Šípek, jeho dceru Evu paní Květoňová, hraběte Viléma Vchynského z Vchynic Karel František Štětka, bibliotékaře Hulína K. Pazdera a komorníka Jana J. Karbus.

Bauer a výpravu měl na starost Štětka. Na plakátě je poprvé uvedena i zmínka o kostýmech, které pocházely, dle vzoru velkých divadel, z dílny Frýdy v Praze. Děj operety se odehrával ve Španělsku a vystupovalo zde větší množství herců.²²⁸ V neděli 20. prosince 1903 bylo v obdobném složení odehráno představení opery *Prodaná nevěsta*.²²⁹ Kromě stále se opakujících jmen herců na programu zde přibyla i dvě nová jména. Jako hostující – páni Štrauch a Pivoňka. Po tomto odpoledním představení večer odehráli historickou *Žižkovu smrt* Josefa Jiřího Kolára, kterou na scénu uvedl Karel František Štětka, byla vypravena „věrnými“ kostýmy z dílny Frýdy z Prahy.²³⁰

Jak dokládá Výroční zpráva Vlastenecké omladiny za rok 1903 – 1904,²³¹ jednalo se o vůbec první uvedení těchto her na jevišti Národního domu ve Vídni. „Provedení těchto kusů divadelní společností páně Štětkovy bylo dle kritiky v časopise Věstník na poměry jeviště a personálu velmi zdařilé a spolek podal první ruku k uskutečnění denního stálého divadla.“²³²

Poznámka v Památníku,²³³ ke zmíněnému období divadelní sezony 1903/1904, uvádí, že Štětкова herecká společnost měla v Národním domě odehrát celkem šest představení. Mezi výše zmíněné mělo být zahrnuto patrně i představení *Prodané nevěsty* dne 17. prosince 1903, o kterém se

²²⁸ Nájemce daní Dona Bolera d'Alcazarase ztvárnil pan Burger, postavu jeho ženy Aurory paní Bauerová, jejich dcera Giroflé a Giroflá slečna Micková. Bratrance, ženichy a služebníky hráli Horníček, Květoň, Horníčková, Květoňová, Burgetová, Šípková, Petříčková a Kříž.

²²⁹ Dirigent František Bauer, operu vypravil Karel František Štětka.

²³⁰ Ve výčtu jmen herců jsou v následujícím pořadí, podle důležitosti postav děje, uvedeni Jičínský, Ševčík, Bauer, Slavinský, Horníček, Květoň, Šípek, Karel František Štětka, Květoňová, Horák, Strach ml., Sušický, Pazdera, Kříž, Lánský, Karbus a Burget. Tito herci byli obsazeni do rolí měšťanů, rytířů a táboritů.

²³¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Vlastenecká omladina – výroční zpráva za rok 1903 - 1904, sign. ar. RAK 46/8.

²³² Tamtéž.

²³³ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 1903/1904, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

v Památníku píše.²³⁴ Informace se bohužel s různými prameny rozcházejí. Plakát k této inscenaci nemáme, ani ve Výroční zprávě není o tomto datu a představení též žádná zmínka. Podle zprávy v Památníku Vlastenecké omladiny o tom, že „...těchto šest představení se hrála v Národním domě společnost pana Karla Štětky, kterou spolek náš do Vídně pozval a ji financoval“, soudíme, že *Prodanou nevěstu* odehráli dvakrát. První představení se konalo 17. prosince 1903 večer a druhé 20. prosince 1903 odpoledne.

4.3. Vlastenecká omladina na českých jevištích

Herci Vlastenecké omladiny účinkovali nejen ve Vídni a Rakousku, ale i v Čechách a na Moravě. Během několikadenních výletů do Čech odehráli i několik představení. Máme k dispozici dopisy, ve kterých se psalo o výpravě speciálních vlaků, určených jen pro Vlasteneckou omladinu.

Několik pochvalných stran k hostování vídeňských krajanů vyšlo v novinách Jičínský obzor ze dne 7. července 1900.²³⁵ Píše se zde o návštěvě vídeňských Čechů, která začala v pátek 29. června a trvala po celý víkend, až do pondělního rána. Celkově přijelo do Jičína 152 členů ze spřátelených spolků sídlících v I. českém Národním domě ve Vídni.²³⁶ V sobotu večer uspořádali vídeňští ochotníci Vlastenecké omladiny a spolku Barák divadelní představení veselohry Josefa Štolby *Vodní družstvo*.²³⁷ Představení řídil Krch

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Vídeňští Čechové v Jičíně. *Jičínský obzor*. 7. 7. 1900, 21(27), 1-4.

²³⁶ Zástupci spolků sokolské jednoty Tyrš, Slavoj, odbor spolku Komenského pro Pětidomí, Vlastenecká omladina, Klubu československých velocipedistů, Dobročinného spolku svatováclavského, zpěváckého spolku Tovačovského, odboru Klubu rakouských národností.

²³⁷ Do jednotlivých rolí byli obsazeni: Kovařík, který ztvárnil Zelenku, sl. Stejnarová Boženku, dále hráli Dejlová, Chlebec, Halma, Dudek, Škrabal, Hedvičák, Grus, pí. Pečená, sl. Prokešová, sl. Kučerová, pí. Škrábalová, Fliegl, Pátek, Dejl, Fiala a Skřivan.

s Flieglem, patrně jeden ze členů některého z jiných spolků, celé jméno nám není známo. Z uvedeného článku, můžeme vyjmout autorovo shrnutí: „*Jako provedení úloh jednotlivých, tak i souhra celková byla velice pěkná...*“.²³⁸ Z další zmínky o „*skutečně dokonalém úspěchu*“²³⁹ soudíme, že představení nebylo formálně co vytknout a diváci shlédli inscenaci, která byla svou úrovní a provedením srovnatelná se soubory v Čechách.

Podrobný popis s fotografiemi z jedné z návštěv byl otištěn v článku Vídeňští Čechové v Kyjově v Českých ilustrovaných novinách z jara roku 1909.²⁴⁰ Jednalo se o zájezd několika sdružených českých spolků ve Vídni. Autor článku napsal o tisícihlavém průvodu z nádraží do středu města, kde hosty přivítal obecní výbor a zástupci všech místních spolků. V úvodní řeči tehdejšího starosty dr. Severina měla být údajně i vzpomínka na dřívější návštěvu těchto krajanů, která se konala před dvaceti lety. O dřívější návštěvě Vlastenecké omladiny v Kyjově ovšem záznam nemáme. Domníváme se, že se jednalo o členy jiných spřátelených spolků z Vídně. Během prvního večera jarní návštěvy v roce 1909 odehráli členové Vlastenecké omladiny představení *Dědečkovy housle*, o kterém neznámý autor článku píše, že „návštěva byla velmi četná, souhra byla přesná, každá úloha dobře nacvičena a umělecky podána, takže obecenstvo odnášelo si nejlepší dojem“.²⁴¹ Druhý den se konal na počest hostů průvod, který společně se Sokoly, hasiči a dalšími sdruženými spolky čítal čtyři tisíce účastníků. Ke stejné události se nám dochoval i další článek z dobového tisku. V Moravské orlici se píše o příjezdu vídeňských Čechů.²⁴² Jedna část hostů se vydala do Poštorné a druhá do Kyjova. Z podrobného popisu

²³⁸ Vídeňští Čechové v Jičíně, pozn. 235, s. 1-4.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Vídeňští Čechové v Kyjově. *České ilustrované noviny*. 1909 **4**(13), 5-6.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Vídeňští Čechové v Poštorné, na moravské Slovači a v kr. Kyjově. *Moravská orlice*. 2. 6. 1909, **47**(123), 1.

příjezdu se můžeme dočíst, že Vlastenecká omladina, v čele s Ferdou Roučkem, zamířila do Kyjova.

V pokračování článku, které v novinách vyšlo 3. června 1919, se autor podrobněji obrací k Vlastenecké omladině a jejich vystoupení ve dvoraně Záloženského domu. Odehráli představení *Dědečkovy housle* s hudbou Emiliána Starého. V podrobnějším rozboru autor píše, že se jednalo o představení prosté a velmi poutavé, které svérázným vtípem prostoupilo venkovský děj. „Představení provázené a doplněné rozmarnou, o pravé české měkkosti svědčící hudbou Starého... Bylo vidět v sále, který nemožno bylo více naplniti, zájem největší. Na to provedení hry, ne zrovna snadné, viděti bylo pilné studium a veliká vospělost a zdatnost jak solistů, tak sborů.“ Z další části článku se dozvídáme bližší informace k hercům samotným i jejich hereckým úlohám. K roli Haničky v podání paní Hejmerlové autor píše, že „vystoupením svým získala sobě úspěchu...má veliký materiál hlasový, a její hra je stejně účinnou jak v rolích subrety, tak i ve hře lidové. Její půvabný zjev podmaňoval každého, její lahodný mezzosoprán zněl písni přímo skřivánčí a jistota herecká doplnila místnost jejích výkonů v každém směru. Pan Leitner v úloze Jeníčka družil se čestně po bok výkony svými partnerce, ačkoli nebyl tak disponován, aby svůj příjemný tenor by mohl v celé síle a kráse uplatniti. Paní Pečená v úloze Barbory, staré to pověřivé panny, ukázala řídké schopnosti ochotnice, gesta a drastická mimika neobyčejně přiléhaly a působily. V úloze kantorovy ženy pí. Smetáková osvědčila se jako rutinovaná herečka i dobrá zpěvačka. Šťastné bylo obsazení Práška sl. Volfovou. Skutečně tak, jak ve mlýně bývalo dříve. Pravý dorost krajánka-šibala vystihla do nejmenších detailů. Paní Dejlová v úloze tetky Sojkové (Majdalenky) ukázala se býti ochotnicí snaživou a obratnou. Pan Švestka v úloze faráře líbil se hlavně měkkostí řečí a vystižením propracováním role.“

V druhé části článku se autor vyjadřuje i k dalším postavám. Jeho celkové vyznění je opět pochvalné a velice podrobné: „Pana otce Kopřivu hrál pan Rouček tak, jak se sluší na pana otce a jak lépe už tohoto zahrátí nelze. Z počátku energickým vystoupením vůči Jeníčkovvi, ale ke konci příslovečnou bodrostí a humorem starých, nezapomenutelných našich pánů otců. Podáním Sekerníka p. Chvalina zobrazil věrně taškářského krajánka. Kupletem svým v II. jednání uchvátil sytým a měkkým barytonem tak, že po 2. sice dostalo se mu aplausu na otevřené scéně. Pan Smeták v úloze Honzy Havlů hned při objevení se na scéně rozesmál celé hlediště. Nestrojená mimika pravého venkovského muzikanta, učiněná měkkota provázena dokonalejšího sotva možno mysliti. Úlohu kantora řadil pan Rajmund Volánek čestně k výkonům svých spoluochotníků, duetem pak ve III. jednání dosáhl vrchole svých výkonů.“ Recenzent se dále pochvalně vyjadřuje i k rolím dvou dětí, které ztvárnil syn Smetákových a dcera Pečených. Ke konci se autor zabývá i hudební a režijní složkou. V části věnované hudbě vyzdvihuje doprovod kyjovské kapely pana Volánka mladšího. O Roučkově režii hovoří jako o vzorné, ve které „seznali“ odborníka na slovo vzatého. Na samotný závěr redaktor uvádí, že se jednalo o ojedinělý divadelní zážitek pro kyjovské obyvatele. Představení na poměrně malém prostoru záloženské dvorany zhlédlo více jak pět set diváků.²⁴³

Celkem třídní návštěva vídeňských Čechů v Kyjově se konala během svatodušních svátků roku 1909, od soboty do neděle. Během posledního dne se krajané věnovali prohlídce města a okolí. Návštěvu zakončil odpolední slavnostní průvod na nádraží v Kyjově, odkud hosté odjeli zpět do Vídně.

Druhá výše zmíněná výprava spolků z Vídně do Poštorné měla charakter spíše výletu. Členové Vlastenecké omladiny se jí neúčastnili, proto ji ponecháváme stranou. Z uvedeného podrobného popisu soudíme, že herci

²⁴³ Tamtéž.

Vlastenecké omladiny byli na svou dobu velice sehranými umělci. Ačkoliv se jednalo o jejich mimopracovní zábavu dle obsáhlých poznatků autora článku *Vídeňští Čechové v Poštorné, na moravské Slovači a v kr. Kyjově* vyplývá, že úroveň zpěvu, gest a mimiky byla, na soudobé ochotnické poměry, docela vysoká. Toto nadšené hodnocení však musíme přijímat s opatrností. Zpětně z některých pramenů vyplývá, že nejpropracovanějším vídeňským ochotnickým souborem nebyli. Snaha a píle se jim ale upřít nedá.

Z dalších novinových výstřižků víme, že vídeňští Čechové účinkovali i v Čáslavi.²⁴⁴ Bohužel se nám nedochovalo přesné datum události, proto tuto návštěvu ponecháváme stranou. Stranou zůstanou i návštěvy Znojma v roce 1935, které se konaly v rámci oslav 28. října a během kterých bylo odehráno několik kabaretních čísel a následně i představení *Dědečkovy housle*.²⁴⁵ Tento rok už nespadá do období Vlastenecké omladiny, kterým se zabýváme. Ze stejného důvodu se nebudeme zabývat ani hostováním v Brně v roce 1934.²⁴⁶

Obrátíme-li naši pozornost ke korespondenci,²⁴⁷ kterou vedli zástupci Vlastenecké omladiny se spolky a přáteli z Čech, dočteme se o plánování několika dalších výletů. V několika dopisech, směřovaných do Vídně se píše o výletech do Čáslavi, Písku či Žiželic. Dopisy zahrnují období mezi lety 1904 až 1906 a popisují plánování dat, míst konání představení, upřesňování počtu návštěvníků a další podrobnosti organizačního charakteru. Vzhledem k povaze pramene však nemáme jistotu, že se tyto návštěvy skutečně udály. Nemáme žádné následující články či zprávy o tom, že k událostem skutečně

²⁴⁴ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Konvolut novinových výstřižků vídeňských krajanských novin, sign. ar. RAK 46/17-29.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2.

došlo. Ani v Časopise Divadlo z těchto let není jediná zmínka o pořádání zájezdů Vlastenecké omladiny do uvedených měst, ani jiných oblastí. Informace nemůžeme verifikovat, pokud se nepodaří najít nové prameny. Plánovanými návštěvami se tedy nebudeme podrobněji zabývat.

Z dostupných pramenů, jejichž obsah jsme blíže podrobně popsali, soudíme, že členové souboru Vlastenecké omladiny měli na českém jevišti úspěch a jejich herecké výkony lze v soudobém kontextu považovat za velice ambiciózní a divácky i tiskem oceňované.

5. České Národní divadlo ve Vídni

Od 90. let 19. století se objevovaly snahy o založení stálého českého profesionálního divadla ve Vídni.²⁴⁸ Tyto snahy můžeme vidět i v soustavné umělecké činnosti literárně-dramatického spolku²⁴⁹ Vlastenecká omladina. Svědčí o tom jejich spolupráce s profesionálními hereckými společnostmi i umělci z Národního divadla v Praze. Pravidelný dramatický program spolku vyvrcholil žádostí o zřízení českého Národního divadla ve Vídni v roce 1904.²⁵⁰

Žádost projednával Ferdinand Rouček, ale na „kompetentním místě“ byla žádost odmítnuta se slovy: „Für českische Theater in Wien derzeit kein Bedarf.“²⁵¹ Pro zřízení profesionální české scény ve Vídni neviděly úřady žádný důvod. V dalším jednání se angažoval i jistý pan Pazourek, který znovu projednával založení samostatné scény. Celá událost narazila na finanční překážky. Divadlo se mělo stát akciovou společností. Problémem ale bylo ony akcionáře sehnat. Odkud vzít kapitál, když byl problém financovat i české školy. Dalším krokem bylo šířit mezi lidmi povědomí a zájem o důležitost českého profesionálního divadla ve Vídni. Jedním z argumentů bylo mj. i to, že Němci měli v Praze dvě velká divadla, tak proč by nemohla mít půlmilionová česká větev ve Vídni alespoň jedno stálé jeviště?! Dalším argumentem byla šíře obecnstva takového samostatného profesionálního domu. Chodili by zde všichni bez rozdílu. Program by bavil jednak ty, kteří nenavštěvují přednášky, nečtou a nesledují českou literaturu či nemají smysl

²⁴⁸ ŘÍHOVÁ, pozn. 6, s. 526.

²⁴⁹ Podobné snahy o spolupráci na založení Národního divadla byly dále u spolků Pokrok a Máj.

²⁵⁰ A.T. Feulleton – Stálé české divadlo ve Vídni. *Vídeňský denník*. 27. 9. 1908. 2(223), 1.

²⁵¹ Tamtéž.

pro recitace, jednak ty, kteří nechodí na plesy a zábavy, nemají rádi frašky a kuplety. Nové české divadlo by zaujalo všechny společenské vrstvy českého lidu ve Vídni. Autor článku *Stálé české divadlo ve Vídni* předkládá návrh své vidiny budoucího vývoje. V počátcích by bylo nutné hrát v najatých sálech na okraji Vídně. Periferii volí autor proto, že tam bydlí nejvíce Čechů. Dvorana Národního domu v 15. vídeňském okrese by musela být zvětšena a zmodernizována. Kolem roku 1911 by se muselo hrát dvakrát až třikrát týdně. Představení by se konala na tehdejších periferiích²⁵² a k tomu by se mělo budovat stálé české divadlo. Přípravu na profesionální scénu viděl A.T. ve vzniku samostatného Českého domu. Teprve poté by se mohla začít stavět umělecká budova velkého českého divadla ve středu Vídně. Dále autor navrhoval stavbu „alespoň“ dalších dvou lidových jevišť (arén) v okružních vídeňských okresech. V zamyšlení nevynechává ani existenční otázku neprofesionálních spolků, jejich členů a stoupců. Jejich budoucnost viděl spíše v kulturních a osvětových úkolech, než v pěstování ochotnických her. Skutečný a vědomý národní život měl být posláním Národního divadla ve Vídni.²⁵³

Po vzoru vybudování Národního divadla v Praze, Brně a Plzni chtěli i vídeňští Češi své vlastní profesionální jeviště. S rozpětím několika let se k myšlence a jednáním vraceli. Počáteční fázi spatřovali v šíření vize a potřeby stálého divadla mezi lidmi a ochotnickými diváky. Tuto vizi přižívovaly i časté návštěvy profesionálních herců i celých souborů (např. Národní divadlo v Praze), hostujících několikrát do roka ve Vídni.

Také během první světové války uvažovali i čeští vojáci, možná dřívější členové ochotnických souborů, nad touto myšlenkou. Dokládá to „dopis z pole“, který si mohli čtenáři přečíst v červnovém vydání nedělního

²⁵² Kokrétně v 10., 15., 17., 20. a 21. vídeňském obvodu.

²⁵³ A.T., pozn. 250, s. 1.

Vídeňského denníku v roce 1917. Voják Křemnický píše o krásné a ušlechtilé myšlence, o národním vzletu k duševní dokonalosti. V kontextu doby plné surového a nelidského řešení světových problémů obrací pozornost k oslavám založení Národního divadla v Praze, při kterých měly být projektovány další tři plány, tzv. tři svatyně múz. První byla česká opera v Praze,²⁵⁴ druhou Národní divadlo v Brně²⁵⁵ a poslední Národní divadlo ve Vídni. O vídeňském profesionálním jevišti píše jako o záchraně mladých před zhoubným, jedovatým vlivem vídeňských operet a zkázou zábavy v návštěvě Prátru. Důležitost spatřuje především ve výchovné a obrozovací funkci. Zamyšlení ukončuje s heslem „Národ sobě“, pod kterým měli menšinoví obyvatelé Vídně snášet „kaménky“ na stavbu Národního divadla v dunajské metropoli.²⁵⁶

Válečný dopis z bojiště dokládá, že ani během těchto krušných let, za kterých nebylo jasné, jak válka dopadne, co bude s českým národem či jak bude vypadat další fungování monarchie, potažmo státu, stále vídeňští Čechové udržovali myšlenku národní jednoty kolem českého jeviště v hlavním městě monarchie. Nevíme přesně, ve kterém období tento dopis vznikl, datum, kdy autor text napsal v prameni není uveden. Můžeme se domnívat, že jedním z impulzů ke Křemnického zamyšlení byl článek vydaný ve Vídeňském denníku v únoru 1917 pod titulkem – *Dojde ke stálému českému divadlu ve Vídni...!*²⁵⁷

²⁵⁴ Roku 1888 bylo otevřeno Nové německé divadlo. Nevíme přesně, co pod pojmem české opery v Praze Křemnický myslel.

²⁵⁵ Národní divadlo v Brně vzniklo roku 1884.

²⁵⁶ KŘEMNICKÝ, Miloš. Hudba a divadlo - Budoucí Národní divadlo ve Vídni. *Vídeňský denník*. 2. 6. 1918, **12**(124), 6.

²⁵⁷ ŠUBERT, Fr. Ad. Dojde ke stálému českému divadlu ve Vídni...! *Vídeňský denník*. 18. 2. 1917, **11**(39), 10.

Autor článku Šubert²⁵⁸ vzpomínal na dobu, kterou ve Vídni trávil. Píše o tom, jak viděl ve Vídni český národ, který v nepřehledných zástupech toužil po mateřském jazyce. Sváteční hody²⁵⁹ tisíců a statisíců lidí. Tyto hody pominuly, sotva povstaly. Lituje, že davům nemůže být podáván „denní chléb vezdejší“, po kterém tolik žízni. I těmto bude podáno to, po čem pahnou. Šubert hovoří o tom, že dojde ke stálému českému divadlu ve Vídni. Co údajně kmitlo v září 1908 vídeňskou oblohou jako meteor, objeví se nad ní v podobě stálé hvězdy. K vybudování mělo dojít, jestliže „zápal“ těchto dnů zhoustne v práci klidnou a soustavnou. Vědomou konečného velikého cíle, který „neumdlí“, dokud nespatří svůj cíl. O národním divadle psal jako o Betlémě, které denně bude své světlo a teplo šířit do myslí tisíců diváků. „Jsme v jitřní toho dne. Den sám nevzejde nám za několik hodin, ale vzejde jistě. Brány k němu si otevřeme těmi třemi pruty kouzelnými, kterými jsme dosud sobě otvírali všechny jiné zámky zdánlivě také nedostupné, nadšením, obětavostí a prací radostnou, ničím nezdolnou.“²⁶⁰ Tento příspěvek do Vídeňského denníku byl poprvé vydán 25. prosince 1912. Šubert jej psal pravděpodobně při vzpomínkách na první návštěvu Vídně v roce 1892, kdy se konala velkolepá Mezinárodní hudební a divadelní výstava. Té se tehdy zúčastnilo i Národní divadlo v Praze spolu s ředitelem Františkem Adolfem Šubertem. Jednalo se zároveň o první pohostinskou hru naší první scény mimo území Čech a Moravy.²⁶¹

František Adolf Šubert napsal na úvod Pamětního listu k padesátileté činnosti spolku Pokrok ve Vídni v podobném znění i přání spolku do dalších

²⁵⁸ Patrně se jedná o bývalého ředitele Národního divadla v Praze – Františka Adolfa Šuberta, českého dramatika, prozaika a divadelního historika. Šubertovou zásluhou se Národní divadlo v Praze stalo českým kulturním centrem své doby a křižovatkou slovanské a západní divadelní kultury. Přiřadilo se k významným scénám a bylo vzorem pro budování národních divadel ve slovanských zemích.

²⁵⁹ Šubert pravděpodobně myslel hostování profesionálního českého hereckého souboru.

²⁶⁰ ŠUBERT, pozn. 257, s. 10.

²⁶¹ ČERNÝ, pozn. 22, s. 159.

let. „Nemám přání, leč aby Pokrok vyznačený dvěma cestami postupoval do celé budoucnosti – a nemám větší pro něho přání, než aby se dosáhlo toho, že by ve Vídni došlo ke zřízení trvalého stánku českého umění dramatického, do něhož by vešel Pokrok svými předními členy jako družina činoherní. Snad, hledíc k dosavadnímu hospodářskému rozkvětu našemu ve Vídni, podaří se docílit toho přes všechnu okamžitou zlobu proti nám. České samostatné divadlo ve Vídni jest a musí býti takovým jedním našim cílem jako české školství ve Vídni. Kéž ještě my se toho dočkáme!“²⁶²

V těchto časových rozestupech můžeme vidět stále žijící myšlenku v povědomí vídeňské české menšiny k vybudování stálého jeviště hrajícího rodným jazykem. Vize byly utužovány zamyšlenými různými autorů, otisknutými v českém tisku vycházejícím ve Vídni. Ani válečná léta nedokázala zdolat odhodlání a snahy k životnosti realizace vize Národního divadla u Dunaje.

Na závěr námi sledovaného období, jen pár dní před vyhlášením samostatného českého státu, vyšel ve Vídeňském denníku článek *České divadlo ve Vídni*. Neznámý autor, patrně vzdělaný člověk, který byl v divadelní oblasti poměrně náročný, představil svůj kritický pohled na potřebu divadelního domu. Tuto nutnost vidí v jiném, než sentimentálním hledisku, na rozdíl od předchozích autorů. Nemá ani tak snahu o národní uvědomění menšiny, ale o uvědomění menšiny v uměleckém kontextu. V uměleckých hodnotách, které nemohou předat ochotníci, ale které může divák nalézt jen v profesionálním souboru. V ochotnických hrách nespaturuje ideální divácký požitek. Kromě provedení, stavěl do centra čtenářovy pozornosti především repertoár českých ochotníků.

²⁶² ŠUBERT, František Adolf. In: HLOCH, KŘÍŽ, pozn. 27, s. 8.

Tázal se po odpovědnosti za repertoár, který byl divákům předkládán. „Upřímně si řekněme, že výběr kusů na našich českých jevištích ve Vídni je ryze náhodný. Je zůstaven často lidem bez hlubšího vzdělání literárního, bez uměleckého cítění, bez pocitu zodpovědnosti. Přehlédněme jen výsledky loňské divadelní sezony a počítejme, kolik bylo provedeno kusů umělecky cenných a kolik braku.“²⁶³ Hovořil o pasivnosti, o tom, že by se herci měli vzepřít zkoušení neuměleckých her. Vytýkal i shovívavost kritiky, nutnost odepřít ochotníkům uveřejňování na takováto představení u českého vídeňského tisku. Novinám, na tomto základě, přičítal spoluzodpovědnost.

Vytýkal také původ her. Značnou část repertoáru tvořily nepůvodní dramata, hry přejaté a přeložené. V tomto kontextu se nedalo hovořit o českém divadle. Celkovému provedení také vytýkal mezerovitost v souboru. Válka měla za důsledek, že někteří, opravdu kvalitní herci odešli a byli nahrazeni jen slabě hrajícími náhražkami. S heslem méně, ale lépe, vytýká tato rozhodnutí ochotnických společností. K tomuto tvrzení přidává i obvinění ze znevažování umění. Není důvod, aby v každém vídeňském okrese bylo divadlo s průměrným souborem a podprůměrným repertoárem. Řešení vidí ve sloučení v jeden celek s kvalitním hereckým souborem i dramaturgií. V tomto smyslu, jak to bylo praktikováno, hovořil o nehospodárnosti. V jednom souboru nakoupili knihy pro nastudování představení, vyrobili kulisy, rekvizity a kostýmy. Vše pak odložili do skladiště a druhý rok dělali v sousedním okrese to samé, včetně nákupu nového vybavení. Vytýkal také, že by bylo jednodušší a levnější, kdyby jeden soubor hostoval i v sousedním obvodě, než aby celý proces vznikal znovu. Pokud by spolky uvažovaly podobným směrem, byl by podle autora článku z ušetřených peněz již pěkný základ na vybudování profesionální scény.

²⁶³ České divadlo ve Vídni. *Vídeňský denník*. 24. 10. 1918. **12**(245), 1.

Na závěr hovoří i o špatném stavu místností, ve kterých docházelo ke schůzkám a představením. Jaký umělecký zážitek měl mít divák v místnosti, do které by za jiných poměrů sotva vstoupil. Jediné východisko z tohoto nezdravého divadelního života vidí ve vybudování stálého divadla. Mělo se však dbát na vkus diváka a snažit se jej rozvíjet správným směrem, aby si žádal dobrého profesionálního divadla.²⁶⁴ Autor si uvědomoval otázku důležitosti obecenstva, bez kterého by divadlo nebylo divadlem. Soudíme, že šlo o divadelně vzdělaného člověka. Tento článek vyšel ve čtvrtek 24. října 1918 - pouhé čtyři dny před vytvořením samostatného československého státu.

Z uvedeného článku usuzujeme, že autor nepodléhal nacionálnímu utápění. Kritizoval své vlastní krajany z ochotnických souborů i jejich diváky. O výběru her měl pravdu. Válka destruovala repertoár, lidé se chtěli zejména bavit. Bavili se jak přípravou a hraním her, tak návštěvou představení ochotnických souborů. Pro nás je tento článek vzácným pramenem. Jedná se o jediné objektivní hodnocení vídeňských ochotníků od divadla znalého autora a vzdělaného člověka, kterého jsme se při bádání dopátrali.

Zcela jiný přístup k důvodům otevření samostatného profesionálního činoherního divadla měl autor článku - *Vídeňská divadla německá a jejich české obecenstvo*, který vyšel ve Vídni v květnu roku 1919. Neznámý redaktor poukazuje na skutečnost existence stálých divadel pouze německých, přestože značnou část publika tvoří Češi. Při jeho odhadech českých obyvatel na 200 000 lidí, z čehož by mohla být polovina dospělé populace, odpovídalo by to vídeňskému průměru pěti návštěvám divadla do roka. Celkem za českou menšinu by se jednalo o 500 000 návštěv divadla ročně. Dle něj by tak mohli čeští obyvatelé Vídne vyplnit celou sezonu 360 představení ročně, což odpovídá průměru hlediště jednoho stálého

²⁶⁴ Tamtéž.

vídeňského divadla čítající 1 300 sedadel. Celkem psal o 600 představeních ročně u českých ochotnických spolků s průměrnou návštěvností 300 osob. Své průměrné propočty autor zakončuje s argumentem: „Náležitý kontingent českého obecnstva uzpůsobitelného vyplniti po sezonu třeba jedno zvláštní divadlo o více než 1 000 místech, ve Vídni tudíž máme.“²⁶⁵

Jak je v této kapitole podrobněji popsáno, máme z různých období prameny o touhách, argumentech a částečných snahách vybudovat samostatné profesionální divadlo. Některé články byly nadějně, se zněním příslibu. My však dnes už víme, že tyto sny českého menšinového obyvatelstva o zřízení samostatné budovy českého Národního divadla ve Vídni se nikdy nenaplnily. Nepříznivá politická situace a příchod války se staly hlavními překážkami, které vídeňští Češi ani s domácí podporou nevybojovali. Za částečný úspěch menšinového obyvatelstva můžeme považovat i zřízení Národního domu, proti kterému bojoval „Bund Němců v Dolních Rakousích“. Při informacích o zřízení stálého českého divadla v Národním domě vydal svolání, v němž poukazoval k tomu, že v nejbližší době mělo dojít ke zřízení Národního domu, na které již bylo našetřeno 400 000 K a dalších 300 000 K mělo být záhy opatřeno. Bund vyzýval své ženské členky, aby jej v boji proti zřízení českého divadla a Národního domu podporovaly.²⁶⁶ Národní dům vidíme jako dílčí úspěch pro české obyvatelstvo ve Vídni. Stálé divadlo s pravidelným repertoárem zde ale nikdy nesídlilo. Jednalo se o ochotnické soubory, které čas od času pozvaly profesionální umělce k hostování.

Podobné ambice měla i snaha o zřízení Českého letního divadla ve Vídni. Stál za ní divadelní ředitel Doubravský,²⁶⁷ který chtěl na léto v roce

²⁶⁵ Vídeňská divadla německá a jejich české obecnstvo. *Vídeňský denník*. 5. 5. 1919, **12**(104), 6.

²⁶⁶ Proti zřízení českého divadla ve Vídni. *Divadlo*, 1909. **7**(11), 292.

²⁶⁷ Patrně se jednalo o Aloise Staňka-Doubravského, ředitele Národního divadla v Brně.

1908 upravit některou vídeňskou letní restauraci na arénu. Tento smělý projekt měl značně prospět českému živlu ve Vídni, zejména vzhledem k českému „uměnímilovnému“ obecnstvu. Prozatím měli svou činnost zahájit v sále I. Národního domu *Maryšou*.²⁶⁸ Z pozdějšího tisku, ani z dalších pramenů ale nemáme žádnou zmínku o tom, že by ve Vídni bylo zřízeno České letní divadlo.

²⁶⁸ České letní divadlo ve Vídni. *Divadlo*, 1908. 6(17), 406.

6. Následující pokračování činnosti spolku

Vlastenecká omladina ve Vídni a její

současnost

Rozpadem monarchie a vyhlášením samostatné Československé republiky nastala nečekaná nová situace pro Čechy žijící nově již v zahraničí. Spousta krajanů odcházelo z Vídně domů. Tato navozující situace měla vliv i na menšinové scény v cizím státě. O činnosti spolku bezprostředně po roce 1918 nemáme žádné bližší informace.

Oslava 50. výročí existence Vlastenecké omladiny se konala 10. listopadu 1935 ve dvoraně Národního domu ve Vídni. Za padesát let odehráli ve vlastní režii celkem 573 divadelních představení. Dále uspořádali 109 večírků, 130 zahradních slavností, plesů a tzv. tanečních vínků, 38 akademií, přednášek a koncertů, 60 větších výletů, zájezdů a exkurzí. Celkem se tedy v průměru jednalo o 18 akcí do roka. Do těchto událostí nebylo započítáno 1 479 schůzí. Pokud se ohlédneme za počtem členů Vlastenecké omladiny, zjistíme, že během padesáti let své existence se ve spolku vystřídalo 537 členů. V době oslav měl spolek 163 činných členů, z čehož byli čtyři zakládající – Röschel, Kochánek, Eigner a Joachymstahler.²⁶⁹

Během válečného období let 1942-1945 byla činnost spolku pozastavena. V poválečných padesátých letech, za předsednictví Jakuba Leitnera (v letech 1945-1957) navázal spolek na svůj rozkvět největší produktivitou - připravili 52 divadelních inscenací a odehráli 62 představení. Politicky se Vlastenecká omladina přiklonila k menšinářské organizaci

²⁶⁹ HRČEK, 50 let Vlastenecké Omladiny. *Vídeňský denník*. 12. 11. 1935. [28].

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku.²⁷⁰ Během tohoto období se také v roce 1954 na základě pozvání České besedy uskutečnil zájezd do Jugoslávie, Záhřebu a Duruvaru.²⁷¹

Novou a významnou epochu představují pro Vlasteneckou omladinu 60. léta. Režijní práce se ujaly ženy – Hermína Pleskotová, Fanda Málková, Monika Ontlová-Kadlecová, Líza Floriánová. Po zbourání Národního domu našla omladina další působiště v klubovně nově vybudovaného objektu hotelu Bohemia. Dobu poznamenal odchod jedné z výrazných osobností Jakuba Leitnera i dopad událostí roku 1968. Politické dění v Československu mělo vliv i na českou menšinu ve Vídni. Podobně jako v roce 1948, i tentokrát se spolek přiklonil k oficiálnímu postoji československého státu, což se některým členům nelíbilo a spolek v roce 1971 opustili.²⁷²

Nevíme přesně, co to znamenalo, ani jak se spolek vyrovnal s nově příchozími emigranty. Vlastenecká omladina dostává po roce 1968 nový význam. Nově příchozí ji vnímají jako ostrůvek českého a slovenského ducha. Lidé do divadla nechodí za uměním, ani ne tak za zábavou, ale chodí se dívat na své známé a příbuzné.²⁷³

Trvalý hospodářský neúspěch ale vedl v roce 1993 k prodeji hotelu Bohemia a soubor přesídlil do české školy Komenský na Sebastianplatzu ve třetím vídeňském okrese.²⁷⁴

Na repertoáru se nacházejí od roku 2010 také muzikály. I v současnosti můžeme vidět přetrvávající zálibu v hudebních představeních.

²⁷⁰ Organizace akceptovala změnu politického systému v Československu po roce 1948. Viz BRANDEISOVÁ, pozn. 8, s. 407.

²⁷¹ Vlastenecká omladina, pozn. 38.

²⁷² BRANDEISOVÁ, pozn. 8, s. 407.

²⁷³ České kořeny ve Vídni. In: O životě českých komunit ve světě [televizní dokument]. Česká televize. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10682522532-ceske-koreny-ve-vidni/>

²⁷⁴ BRANDEISOVÁ, pozn. 8, s. 407.

U diváků tolik oblíbené operety nahrazují muzikály a komedie. Diváci si oddych u lehké satiry sami vyžádali v dotaznících, ve kterých se jich členové Vlastenecké omladiny tázali na preferovaný žánr.²⁷⁵ Od 80. let spolek hraje dvě představení ročně – vždy na jaře a na podzim. Během roku 2016 se jednalo o opakování dvou představení z jubilejního roku 2015. Ke 130. výročí Vlastenecké omladiny vznikla dvě představení – muzikálu Alana Jay Lerner *My Fair Lady*²⁷⁶ a Shakespearovy komedie *Zkrocení zlé ženy*.

Nedávné otevření hranic pomohlo i nynějšímu fungování. Mnoho Čechů přichází do Vídně za studiem i prací a tito lidé se buď aktivně zapojují do činnosti, nebo osobně navštěvují představení a akce pořádané Vlasteneckou omladinou. Vlastenecká omladina také navázala spolupráci s několika českými spolky u nás a navzájem pořádají představení v Čechách či ve Vídni.²⁷⁷ V současné době má Vlastenecká omladina mezi čtyřiceti až padesáti členy.²⁷⁸ Kromě divadelních zkoušek a následných představení pořádá také taneční kurzy a další společenské akce.²⁷⁹

²⁷⁵ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Vlastenecká omladina z Vídně má 125 let. In: Češi v zahraničí [citováno dne 27.11.2016]. Český rozhlas. Dostupné z:

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/vlastenecka-omladina-z-vidne-ma-125-let>

²⁷⁶ V představení *My Fair Lady* vystupovalo na jevišti až padesát členů. Viz tamtéž.

²⁷⁷ Vlastenecká omladina, pozn. 38.

²⁷⁸ ŠTRÁFELDOVÁ, pozn. 275.

²⁷⁹ ŠMUCLER, Jiří. Krajané ve Vídni hrají českým turistům a vánoční trhy hlásí, že se blíží advent. Novinky.cz [citováno dne 27.11.2016] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/zahranici/rakousko/2116-41263-krajane-ve-vidni-hraji-ceskym-turistum-a-vanocni-trhy-hlasi-ze-se-blizi-advent-.html>

Závěr

Cílem diplomové práce bylo na základě dostupných pramenů vytvořit přehled počátků založení a prvních let činnosti českého ochotnického spolku Vlastenecká omladina ve Vídni. Přestože spolek do značné míry korespondoval s českými ochotnickými spolky, v českém kontextu o Vlastenecké omladině moc nevíme.

Námi sledované období spolku i soupis představení jsme v práci ohraničili rokem 1918. Po konci první světové války a rozpadu monarchie se změnila i situace a poměry u Vlastenecké omladiny. Mnoho Čechů se odstěhovalo do nově vzniklé republiky a spolek tak mj. přišel o některé své členy. I přes různá těžší a politicky vypjatější období je Vlastenecká omladina jedním z nejdéle hrajících českých souborů vůbec.

V úvodu naší práce bylo pouhé povědomí o materiálech uložených v archivu Náprstkova muzea. Podle informací jednoho ze současných členů Vlastenecké omladiny se mělo jednat o úplný soubor pramenů, který dokumentuje vše od doby založení spolku. Během opakovaných návštěv badatelny Náprstkova muzea, při postupném procházení pramenů se ale nepotvrdilo, že by se zde nacházelo vše, na co bychom se v práci chtěli zaměřit. Očekávání se naplnilo jen v případě některých výsledků.

Nejúplnější je soupis divadelních představení Vlastenecké omladiny. Základem pro tento soupis se staly památeční knihy – Pomněnka a zejména Památník Vlastenecké omladiny, sestavený a sepsaný Františkem Röschelem. Zpočátku jsme se domnívali, že Památník je východiskem pro soupis představení a že jsou zde zaznamenána všechna odehraná představení. Při postupném procházení dalších pramenů, zejména několika

svazků plakátů jsme ale našli nové názvy titulů s odlišnými daty představení. Tato představení nebyla zaznamenána v knihách, případně ani v dobovém tisku. Doplnili jsme je do soupisu k ostatním datům. V dobovém tisku jsme ale zaznamenali jisté nesrovnalosti. Např. v den, kdy údajně podle Památníku měla hrát Vlastenecká omladina představení s konkrétním názvem, v tisku bylo totéž představení ohlášeno jiným spolkem. Např. že představení chystá spolek Barák v režii např. Röschela apod. Domníváme se tedy, že největší podíl na práci měli i přesto členové Vlastenecké omladiny a ponechali jsme takový titul v našem soupisu představení. Přece jen k odehranému repertoáru jsme našli nejvíce informací, takže můžeme náš soupis pokládat za relativně úplný.

Dále jsme pátrali po prostorech, kde Vlastenecká omladina hrála. V počátcích se jednalo o hostince, které jsou v dnešní době buď zrušené, přestěhované nebo ani adresa nesouhlasí s dnešní podobou Vídně. V zápisech ani programech jsme nenašli žádné bližší informace k podobě sálů a místností, ve kterých se sdružovali a hráli. Měli jsme z pramenů povědomí o vybudování I. českého Národního domu, ale ani k tomu se nám nedařilo najít žádné bližší informace, jak vypadal divadelní sál. V archivu jsme našli pouze „nějaké“ fotografie s budovami, ale nevěděli jsme s určitostí, o které konkrétně jde. Až při procházení všech ročníků časopisu Divadlo jsme našli tři fotografie související s působištěm spolku Pokrok v Národním domě. Při dalším bádání jsme vypátrali program k výstavě Čechů ve Vídni, která se konala v Praze na přelomu století. Součástí byla i obrazová příloha některých tehdy vystavených exponátů. Díky tomu jsme získali další, i když velmi malý, obrázek na pohlednici s pozdravem z Národního domu ve Vídni.

Bohužel se nám ale s úplnou jistotou nepodařilo zjistit, jak velké bylo hlediště, jeviště, ani jak vypadaly kulisy. Máme pouhou přibližnou představu s hypotetickými závěry.

Největší problém spatřujeme v nedostatku českých novin, které by reflektovaly činnost Vlastenecké omladiny. Je tedy velice obtížné si udělat představu, jak představení vypadala. Články většinou zachycovaly společenský význam konané akce. Nejednalo se o žádné relevantní recenze. Pro tento nedostatek divadelních recenzí byl cíl naší práce do značné míry limitován v posouzení opravdové kvality uváděných představení.

Stejně tak máme pouze nekompletní informace k osobnostem Vlastenecké omladiny. Prameny uvádějí mnoho jmen, ale přesně nevíme, kdo skutečně za čím stál. Zmínili jsme pár osobností, ale jedná se jen o kusé informace. Několikrát se nám opakují příjmení členů, ale nevíme, kdo s kým byl jak spřízněn, či jestli se jednalo pouze o náhodnou shodu jmen apod.

Na základě dostupných pramenů jsme se snažili zjistit, zda se Vlastenecká omladina vyvíjela podobně jako ochotnická divadla v českých zemích. Soudíme, že vědomí národní odlišnosti a potřeba prezentace české kultury vedle německojazyčné korespondovaly s českým ochotnickým divadlem.

Z uměleckého hlediska fungovaly obecnější souvislosti i ve Vlastenecké omladině, např. co se sklonu k zábavě a operetám týče. Toto bylo společné ochotníkům i profesionálním divadlům v Čechách, na Moravě i ve Slezsku až do první světové války. Podobně je tomu v příklonu k soudobé hře s nástupem realismu. Sice to není u Vlastenecké omladiny tak intenzivní, ale jednotlivé snahy zde máme. Do jisté míry to korelovalo s vývojem v Čechách. V základních rysech je činnost Vlastenecké omladiny velmi podobná s činností ochotnických spolků na území Čech, Moravy

a Slezska, např. co se týče oslav odkazu Josefa Kajetána Tyla v sezoně 1905/1906.

Spolkový život neprofesionálních souborů ve Vídni je jednou z méně popsaných kapitol českého ochotnického divadla. Svědčí o tom, jak bylo ochotnické divadlo důležité i pro Čechy žijící mimo české země. Česká divadelní historiografie by se měla více věnovat aktivitám ve spolcích, které dříve působily a působí v dnešním zahraničí.

Literatura a prameny

Literatura

BAHLAR, Jan, KLOFEROVÁ, Stanislava, VOJTOVÁ, Jarmila. *U nás ve Vídni*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2128-4.

BRANDEISOVÁ, Marie. Ochotnický vlastenecký spolek Vlastenecká omladina. In: STAREK, Jana (ed.). *Die Wiener Tschechen 1945-2005 = Vídeňští Češi 1945-1989: Zur Geschichte einer Volksgruppe = K dějinám národnostní menšiny. Band = Svazek 1, Praha: KLP - Koniasch Latin Press pro České kulturněhistorické centrum ve Vídni*. Wien: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, 2006. ISBN 3-9502074-0-6, ISBN 80-86791-31-9.

BROUSEK, Karl. *Wien und seine Tschechen: Integration und Assimilation einer Minderheit im 20. Jahrhundert*, Mnichov: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 1980. ISBN 978-3486501513.

ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977.

ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0782-2.

FIALA, Václav. *Vídeň: literární toulky dunajskou metropolí*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-056-4.

FISCHER-LICHTE, Erika. *Kurze Geschichte des deutschen Theaters*. Tübingen a Basel: A. Francke Verlag, 1999. ISBN 978-3-8252-1667-2.

GLETTLER, Monika. *Böhmisches Wien*. Wien: Herold, 1985. ISBN 3700803079 9783700803072.

KLOSOVÁ, Ljuba. Ochoťnické divadlo v letech 1886-1918 (činohra a kabaret). In: CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla. Vývojové tendence*. Praha: ARTAMA, 1998. ISBN 80-1068-129-2.

KLOSOVÁ, Ljuba. Ochoťnické divadlo (1885-1918). In: ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977.

KOUTECKÁ, Libuše. *Národní divadlo*. Praha: Panorama, 1982.

KUBÍČEK, Jaromír. *Noviny a časopisy na Moravě a ve Slezsku do r. 1918*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2001. ISBS 80-7051-133-8.

OBERREITEROVÁ, Lenka. *K charakteristice a vývoji humoristického časopisu Paleček v letech 1873 – 1880*. Bakalářská práce, Pedagogická fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2015.

ŘÍHOVÁ, Lya. České divadlo v zahraničí. In: ČERNÝ, František (ed.). *Dějiny českého divadla III*. Praha: Academia, 1977.

SÝKORA, Tomáš. *Vídeňské vzpomínky*. Prostějov: Computer Media, 2014. ISBN 978-80-7402-161-9.

ŠORMOVÁ, Eva (ed.). *Česká činohra 19. a zač. 20. století*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2015. ISBN 978-80-7008-340-6.

ŠUBERT, František Adolf In: HANUŠ, Hloch, Kříž, Jan. *Padesát let Pokroku ve Vídni – 1863-1913*. 1913.

jš. Karel František Štětka. In: ŠORMOVÁ, Eva. *Česká činohra 19. a začátku 20. století*. PRAHA: Institut umění – divadelní ústav, Academia, 2015. ISBN 978-80-7008-340-6.

VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě i ve světě*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-397-8.

VALEŠ, Vlasta. Die Wiener Tschechen einst und jetzt: eine Einführung in Geschichte und Gegenwart der Tschechischen Volksgruppe in Wien: Vídeňští Češi včera a dnes: úvod do dějin a současnosti české národnostní skupiny ve Vídni. Praha: Scriptorium, 2004. ISBN 80-86197-52-2.

VALEŠ, Vlasta. *Doma v cizině – Češi ve Vídni ve 20. století: Zu Hause in der Fremde – Tschechen in Wien im 20. Jahrhundert*. Program výstavy. Calm-Gallasův palác, 20. 12. 2001 – 31. 3. 2002. Praha: Archiv hlavního města Prahy. ISBN 80-86197-34-4.

WONISCH, Regina. *Tschechen in Wien: zwischen nationaler Selbstbehauptung und Assimilation*. Vídeň: Löcker, 2010. ISBN 9783854094852 385409485X.

Prameny

České kořeny ve Vídni. In: O životě českých komunit ve světě [televizní dokument]. Česká televize. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10682522532-ceske-koreny-ve-vidni/>

HLOCH, Hanuš, KŘÍŽ, Jan. *Padesát let Pokroku ve Vídni – 1863-1913*. Wien: 1913.

Poděbradské noviny [online]. Robert Volánek – vídeňsko-český hudební pedagog a skladatel [citováno dne 13.11.2016]. Dostupné z: <http://podebradskenoviny.cz/historie/robert-volanek-vidensko-cesky-hudebni-pedagog-a-skladatel>

ŠMUCLER, Jiří. Krajané ve Vídni hrají českým turistům a vánoční trhy hlásí, že se blíží advent. Novinky.cz [citováno dne 27.11.2016] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/zahranici/rakousko/2116-41263->

krajane-ve-vidni-hraji-ceskym-turistum-a-vanocni-trhy-hlasi-ze-se-blizi-advent-.html

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Vlastenecká omladina z Vídně má 125 let. In: Češi v zahraničí [citováno dne 27.11.2016]. Český rozhlas. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/vlastenecka-omladina-z-vidne-ma-125-let>

Vlastenecká omladina. *Historie*. [online]. [citováno dne 11.8.2016]. Dostupné z: <http://www.omladina.at/historie-vlastenecke-omladiny/>

Archivy

Národní divadlo v Praze:

Archiv Národního divadla v Praze [online]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur:

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Jednatelská zpráva za uplynulý rok 1902 – 1903, sign. ar. RAK. – 43/10.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Kniha oznamovací (1.10.1893-12.2.1900) – zápisy ze schůzí, vázaná kniha, nestránkovaná, ručně psaná, sign. ar. RAK 43/8.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Konvolut novinových výstřižků vídeňských krajanských novin, sign. ar. RAK 46/17.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Krátký životopis a blahopřání k 60. narozeninám Václavu Habramovi, dlouholetému předsedovi spolku Vlastenecká omladina. Tisk na 1 listu, podpis Röschel, sign. ar. RAK 46/10.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Pomněnka: Památník literárního odboru spolku Vlastenecká omladina ve Vídni Šestidomy – hlavní třída čís. 42. Uspořádali Fr. Jaška (starosta), Jo. Vaněk, Jos. Procházka, Pr. Ostrý, sig. ar. RAK 43/7

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Plakáty divadelního ochotnického spolku Vlastenecká omladina ve Vídni z let 1913 – 1919, sign. ar. RAK 46/14.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Vlastenecká omladina – výroční zpráva za rok 1903 - 1904, sign. ar. RAK 46/8.

Časopisy:

Divadlo (1903 – 1914)

10. Úkoly funkcionářů. 1. Režisér. *Divadlo*. 1904, **3**(4), 88-89.

České letní divadlo ve Vídni. *Divadlo*. 20. 6. 1908. **6**(17), 406.

České ochotnictvo. *Divadlo*. 1903, **2**(1), 20.

Čtvrtá Tylova oslava ve Vídni. *Divadlo*. 1906, **4**(18), 417.

Divadelnímu ochotnictvu československému! *Divadlo*. 1904, **2**(20), 452.

Ferda Rouček, předseda spolku Vlastenecká omladina. *Divadlo*. 1905, **3**(12), 266.

Hlediště divadla spolku Pokrok. *Divadlo*. 1904. **2**(15), 323.

J. Lý. Pohostinské hry vídeňského Pokroku v Praze. *Divadlo*. 1904, **2**(17), 384-387.

Jeviště divadla spolku Pokrok. *Divadlo*. 1904, **2**(15), 325.

K zmařeným pohostinským hrám Národního divadla ve Vídni. *Divadlo*. 1908, **6**(14), 331.

L. Čtvrtá oslava Tylova měla být pořádána spol. Vlastenecká omladina ve Vídni, XV. *Divadlo*, 1906, **4**(17), 386.

L. S. Vlastenecká omladina ve Vídni XV. a Tylova oslava toho vzděl. a záb. spolku. *Divadlo*, 1906, **4**(19), 437.

Národní dům ve Vídni (sídlo spolku Pokrok). *Divadlo*. 1904. **2**(15), 321.

Ochotnická představení v Čechách. *Divadlo*. 1908, **6**(20), 483.

Otýlie Sklenářová-Malá. *Divadlo*. 1903, **1**(1). 2-4.

Vídeňský ochotnický spolek Pokrok. *Divadlo*. 1904, **2**(11), 316.

Vídeňský Pokrok v Praze. *Divadlo*. 1904. **2**(16), 362-363.

Vlastenecká omladina ve Vídni a Tylova oslava toho vzděl. a záb. spolku. *Divadlo*. 1906, 4(19), 437-438.

Proti zřízení českého divadla ve Vídni. *Divadlo*. 1909. 7(11), 292.

S. Vídeňský Pokrok. *Divadlo*. 1905. 3(12), 267.

Z historie českého ochotnického divadla – Prvního divadelního ochotnického spolku Pokrok ve Vídni. *Divadlo*. 1903. 1(3), 66.

Věstník / Vídeňský věstník

Cyklus her J. K. Tyla. *Věstník*. 1906. 14(8), 1.

Česká Vídeň před padesáti lety. *Vídeňský věstník*. 1935, 28, 3.

Ochotnická hlídka. *Vídeňský věstník*. 1936, 3(13), 4.

Pražské švadlenky. *Věstník*. 1907, 25(16), 1.

Z dojmů jubilea Vlastenecké omladiny. *Věstník*. 28. 3. 1896, 15(13), 1.

Česká Vídeň / Divadelní obzor / Slovan

Nespokojenost českého lidu. *Česká Vídeň – časopis strany Národně sociální v Dolních Rakousích*. 1908, 7(21), 1.

Vlastenecká omladina. *Divadelní obzor*. 1914, 8(4249), 1.

JANČA, J. Mošna ve Vídni. *Slovan*. [7. 12. 1901].

Noviny:

Vídeňský denník (1906 – 1938)

Vídeňské svobodné listy (1946 - nyní)

Jičínský obzor (1879 - 1903)

České ilustrované noviny [1908 -]

Moravská orlice (1863 – 1943)

Vídeňský obdeník (1906 – 1938)

Přílohy

1. Soupis námi známých divadelních představení spolku Vlastenecká omladina, včetně divadelních představení hostujících hereckých osobností a spolků
2. Úplný seznam zakládajících členů spolku Vlastenecká omladina
3. Obrazová příloha

Soupis divadelních představení Vlastenecké omladiny

Následující část obsahuje souhrn zaznamenaných představení, která Vlastenecká omladina odehrála během sledovaného období. Data a názvy představení čerpáme z Památníku²⁸⁰ Vlastenecké omladiny, případně jsme některé informace doplnili z dochovaných divadelních programů²⁸¹ k jednotlivým představením či z novinových pozvánek. Z důvodu neúplných informací o jménech autorů her uvádíme některá jména do závorek. Jedná se o ty autory, jejichž jména jsme doplnili jako pravděpodobné, dobově uváděné autory her se stejnými názvy. Jména, která nejsou uvedena v závorce, jsou jména ověřená. Názvy her ponecháváme tak, jak jsou uvedeny v pramenech, výjimečně jsme opravili pravopisné nebo zjevné tiskové chyby. Tučným písmem je vyznačeno hostování hereckých osobností z Národního divadla v Praze a kočovné společnosti Karla Františka Štětky.

Chronologické členění dodržujeme tak, jak jej zapisovali sami členové Vlastenecké omladiny. Dodržujeme i jednotlivá období jak jsou členěna v Památníku Vlastenecké omladiny. Z počátku dělení odpovídalo kalendářnímu roku, v pozdějších letech začali období dělit dle divadelních sezon.

19. prosince 1886 – 28. listopadu 1887

6. března 1887	<i>Velbloud</i> <i>Oba lichváři</i>	(Antonín Wolf)
27. března 1887	<i>Dostaveníčko</i> ²⁸² <i>Ouklady a láska</i>	(Antonie Melišová- Körschnerová) (Gustav Pfleger Moravský)
10. dubna 1887	<i>Pacientka</i>	Cherubín

²⁸⁰ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

²⁸¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

²⁸² Soudíme, že se jedná o hru s názvem *Osudné dostaveníčko*.

23. října 1887	<i>Varieté</i> <i>Deputace</i>	(Antonín Wolf)
20. listopadu 1887	<i>Omylové světem vládnou</i>	(František Jaroš)

11. prosince 1887 – 9. prosince 1888

26. prosince 1887	<i>Kandidáti smrti</i> <i>Vřele milovaná Albína</i>	(Vincenc Stojanowski)
15. ledna 1888	<i>Z rána</i> <i>Vřele milovaná Albína</i> <i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	(Vincenc Stojanowski) Leopold Stirský
5. února 1888	<i>Jen kterou</i> <i>Boža</i> <i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Leopold Stirský
15. února 1888	<i>Z rána</i>	
26. února 1888	<i>Anatomové</i> <i>Tam nahoře</i>	(Karel Ladislav Kukla)
11. března 1888	<i>Zapečetěný měšťanosta</i>	(Jan Nepomuk Štěpánek)
15. dubna 1888	<i>Dvě sestry</i>	
27. května 1888	<i>Dvě sestry</i>	
2. září 1888	<i>Dvě postele v jednom pokoji</i>	(V. Leufeuve)
30. září 1888	<i>Šmudrchovy námluvy</i>	
28. října 1888	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
1. listopadu 1888	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach

9. prosince 1888 – 8. prosince 1889

26. prosince 1888	<i>Tatínkovy juchty</i>	(Václav Čeněk Bendl-Stránický)
10. ledna 1889	<i>Ženich z města</i>	(Václav Vlastimil Hausmann) ²⁸³
27. ledna 1889	<i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Leopold Stirský
2. února 1889	<i>Karel Havlíček Borovský</i>	(František Ferdinand Šamberk)
24. února 1889	<i>Osudný den fidlovačky</i> <i>aneb Strašidlo v ševcovské dílně</i>	(Antonín Wolf)
17. března 1889	<i>Tatínkovy juchty</i>	(Václav Čeněk Bendl-Stránický)

²⁸³ *Klarinetista na útěku aneb Ženich z města/Der Bräutigam aus der Stadt.*

24. března 1889	<i>Popelka na venkově</i>	
31. března 1889	<i>Anatomové</i>	(Karel Ladislav Kukla)
	<i>Deputace</i>	
7. dubna 1889	<i>Zatýkač</i>	
14. dubna 1889	<i>Malý král</i>	
14. května 1889	<i>Jen proč?</i>	
9. července 1889	<i>Karel Havlíček Borovský</i>	(František Ferdinand Šamberk)
15. září 1889	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
13. října 1889	<i>Fraška a basa</i>	
27. října 1889	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
10. listopadu 1889	<i>Tatínkovy juchty</i>	(Václav Čeněk Bedndl-Stránický)
1. prosince 1889	<i>Dejte mi čamaru</i>	(Josef Jiří Kolár)
3. prosince 1889	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach

8. prosince 1889 – ? prosince 1890

1. ledna 1890	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
12. ledna 1890	<i>Kříž u potoka</i>	(Karolína Světlá)
2. února 1890	<i>Ženich z města</i>	(Václav Vlastimil Hausmann)
	<i>Osudný den fidlovačky</i>	
	<i>aneb Strašidlo v ševcovské dílně</i>	(Antonín Wolf)
9. března 1890	<i>Loupežníci</i>	(Friedrich Schiller)
23. března 1890	<i>Žertva na Balkáně</i>	(Karel Tůma)
20. dubna 1890	<i>Loupežníci</i>	(Friedrich Schiller)
12. října 1890	<i>Sedlák křivopřísežník</i>	(Ludwig Anzengruber)
??	<i>Karel Havlíček</i>	(František Ferdinand Šamberk)
??	<i>Čím dál, tím hůř</i>	(Alois Berla)

rok 1891

1. ledna 1891	<i>Kazimír</i>	
26. října 1891	<i>Marnotratný syn</i>	
1. listopadu 1891	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
6. prosince 1891	<i>Sedlák křivopřísežník</i>	(Ludwig Anzengruber)

1892

30. října 1892	<i>Husitská nevěsta</i>	(Jan Zdeněk Veselý)
1. listopadu 1892	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
13. listopadu 1892	<i>Únos Sabynek</i> ²⁸⁴	(Franz Schönthan)
27. listopadu 1892	<i>Farář a jeho kostelník</i> ²⁸⁵	(Rudolf Kreisl)
18. prosince 1892	<i>Kulatý svět</i>	(František Ferdinand Šamberk)
25. prosince 1892	<i>Marie, dcera pluku</i> ²⁸⁶	(Gaetano Donizetti)

8. ledna 1893 – 1. října 1893

3. ledna 1893	<i>Ženich z města</i>	(Václav Vlastimil Hausmann)
8. ledna 1893	<i>Vyškovský žid</i>	(František Ferdinand Šamberk)
21. ledna 1893	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
5. února 1893	<i>Krásná Sidonie</i>	
19. února 1893	<i>Praha je Praha</i>	(Gustav Kadelburg, Oskar Blumenthal)
26. února 1893	<i>Loupežníci</i>	(Friedrich Schiller)
5. března 1893	<i>Jedenácté přikázání</i>	(František Ferdinand Šamberk)
19. března 1893	<i>Vřele milovaná Albína Velbloud</i>	(Vincenc Stojanowski)

²⁸⁴ Zapsáno tak, jak je uvedeno v pramenech.

²⁸⁵ Vycházíme z hry *Pan farář a jeho kostelník*.

²⁸⁶ Vycházíme ze hry *Dcera Pluku*.

19. března 1893 *Podskalák* (František Ferdinand Šamberk)

1. října 1893 – září 1894

1. října 1893 *Slečna od divadla*

28. října 1893 *Debora* (Salomon Hermann Mosenthal)

1. listopadu 1893 *Mlynář a jeho dítě* Ernst Raupach

12. listopadu 1893 *Petr jako Pavel*²⁸⁷ Karel Tůma

26. listopadu 1893 *Karel Havlíček Borovský* (František Ferdinand Šamberk)

10. prosince 1893 *Boža*

Tatínkovy juchty (Václav Čeněk Bendl-Stránický)

25. prosince 1893 *Sedlák Zlatodvorský* Charlotte Birch-Pfeifferová

Kulatý svět (František Ferdinand Šamberk)

1. ledna 1894 *Polský žid* (Karel Weiss)

7. ledna 1894 *Vlastenci bohumilí* Emanuel František Zünger

*Cavalleria rusticana*²⁸⁸ (Pietro Mascagni)

28. ledna 1894 *Divadelní vlak do Prahy*

18. února 1894 *Noc na Karlštejně* Jaroslav Vrchlický

25. února 1894 *Noc na Karlštejně* Jaroslav Vrchlický

4. března 1894 *Josef Kajetán Tyl* (František Ferdinand Šamberk)

26. března 1894 *Lumpáci vagabundus* (Johann Nepomuk Nestroy)

? duben 1894 *Václav Hrobčický z Hrobčic* Ladislav Stroupežnický

6. dubna 1894 *Petr jako Pavel* Karel Tůma

15. dubna 1894 *Majitel hutí* (Georges Ohnet)

23. dubna 1894 *Směry života* (František Xaver Svoboda)

– za spoluúčinkování pana a paní Kavkových,

členů Josefského divadla ve Vídni

²⁸⁷ Ve všech zapsaných představeních vycházíme z toho, že se jedná o představení hry s názvem *Petr nebo Pavel aneb Opatrnosti nikdy nezbývá*, ke které se nám dochoval i plakát k datu 22. 9. 1912.

²⁸⁸ Uváděná též pod názvem *Sedlák kavalír*.

8. srpna 1894 *Pacientka* Cherubín
Deputace

1. září 1894 – 20. října 1895

30. září 1894 *Manžel v base*

7. října 1894 *Pomluva*

14. října 1894 *Ona něco ví*

28. října 1894 *Mlynář a jeho dítě* Ernst Raupach

1. listopadu 1894 *Svéhlavost*

Uniforma maršálka Radeckého Leopold Styrský

25. listopadu 1894 *Jan za chrta dán* (Václav Kliment Klicpera)

8. prosince 1894 *Debora* (Josef Bohuslav Foerster)

9. prosince 1894 *Debora* (Josef Bohuslav Foerster)

16. prosince 1894 *Zuzančin pan kaprál* Carl Costa

25. prosince 1894 *Monika* (Josef Jiří Kolár)

26. prosince 1894 *Zuzančin pan kaprál* Carl Costa

30. prosince 1894 *Monika* (Josef Jiří Kolár)

13. ledna 1895 *Výlet p. Broučka na výstavu* František Ferdinand Šamberk

20. ledna 1895 *Výlet p. Broučka na výstavu* František Ferdinand Šamberk

3. února 1895 *Sedlák Zlatodvorský* Charlotte Birch-Pfeifferová

10. února 1895 *Kulatý svět* (František Ferdinand Šamberk)

17. února 1895 *Praha je Praha* (Gustav Kadelburg,
Oskar Blumenthal)

10. března 1895 *Protiva*

17. března 1895 *Kříž u potoka* (Jan Emil Šlechta)²⁸⁹

31. března 1895 *Slavnostní schůze*

7. dubna 1895 *Výlet p. Broučka na výstavu* František Ferdinand Šamberk

15. dubna 1895 *Domov* Hermann Sudermann

18. srpna 1895 *Faust a Markéta* (Charles Gounod)

²⁸⁹ Podle románu Karoliny Světlé.

20. října 1895 – 7. září 1896

1. listopadu 1895	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
3. listopadu 1895	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
17. listopadu 1895	<i>Srdce kamenná</i>	
24. listopadu 1895	<i>Tkalcovský tovaryš</i>	(František Josef Janke)
15. prosince 1895	<i>Zatykač</i>	
25. prosince 1895	<i>Farář z Podlesí</i>	Ludwig Anzengruber
26. prosince 1895	<i>Farář z Podlesí</i>	Ludwig Anzengruber
5. ledna 1896	<i>Spanilá Savojsanka</i>	(Josef Kajetán Tyl)
2. února 1896	<i>Dům u silnice</i>	
	<i>Pacientka</i>	Cherubín
	<i>Nemalujte čerta na stěnu</i>	(Heinrich Theodor Wehl)
16. února 1896	<i>Farář z Podlesí</i>	Ludwig Anzengruber
1. března 1896	<i>Troje políbení</i> ²⁹⁰	(Jaroslav Vrchlický)
8. března 1896	<i>Jedenácté přikázání</i>	(František Ferdinand Šamberk)
22. března 1896	<i>Čechie</i>	
	<i>Noc na Karlštejně</i>	Jaroslav Vrchlický
26. března 1896	<i>Veselý švec</i>	(Carlo Goldoni)

1896/1897

11. října 1896	<i>Preciosa</i>	(Pius Alexander Wolf, Carl Maria Weber)
25. října 1896	<i>Chudý písničkář</i>	(Rudolf Kneisl)
1. listopadu 1896	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
19. listopadu 1896	<i>Milionský kojáco</i>	

²⁹⁰ Vycházíme ze hry s názvem *Trojí políbení*.

13. prosince 1896	<i>Sedlák křivopřísežník</i>	(Ludwig Anzengruber)
25. prosince 1896	<i>Spanilá Savojska</i>	(Josef Kajetán Tyl)
17. ledna 1897	<i>Můj Vojtišek</i>	(Adolf L'Arronge)
14. února 1897	<i>Karel Havlíček Borovský</i>	(František Ferdinand Šamberk)
21. února 1897	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
28. února 1897	<i>Král Václav a jeho kat</i>	(Charlotte Birch-Pfeifferová)
19. dubna 1897	<i>Sedlák Zlatodvorský</i>	Charlotte Birch-Pfeifferová

1897/1898

17. října 1897	<i>Tvrdá palice</i> ²⁹¹	(Antonín Dvořák)
1. listopadu 1897	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
2. listopadu 1897	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
28. listopadu 1897	<i>Ve službě národa</i>	
12. prosince 1897	<i>Švédové v Praze</i>	(Jan Nepomuk Škroup)
26. prosince 1897	<i>Kometa</i>	
1. ledna 1898	<i>Čech a Němec</i>	(Jan Nepomuk Štěpánek)
16. ledna 1898	<i>Červ svědomí</i>	Ludwig Anzengruber
6. února 1898	<i>Zuzančin pan kaprál</i>	Carl Costa
6. března 1898	<i>Cikánka a její děti</i> ²⁹²	Eliška Pešková
27. března 1898	<i>Černý kříž v lese</i>	Eliška Pešková
10. dubna 1898	<i>Farář z Podlesí</i>	Ludwig Anzengruber
24. dubna 1898	<i>Dvě sestry</i>	

25. září 1898 - 1899

²⁹¹ Vycházíme z opery *Tvrdé palice*.

²⁹² Dle povídky Františka Göbla Kopidlanského zpracovala Eliška Pešková.

30. října 1898	<i>Za svobodu</i>	
	– spoluúčinkování členů spolku ve Združení spolků ve prospěch Družstva Národního domu při divadelním představení	
22. února 1899	<i>Noc na Karlštejně</i>	Jaroslav Vrchlický
12. března 1899	<i>Noc na Karlštejně</i>	Jaroslav Vrchlický
24. září 1899	<i>Karel Havlíček Borovský</i>	(František Ferdinand Šamberk)

1899/1900

22. října 1899	<i>Vojnarka</i>	(Alois Jirásek)
	– za spoluúčinkování Otýlie Sklenářová-Malé	
1. listopadu 1899	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
2. listopadu 1899	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
3. prosince 1899	<i>Exulanti</i>	(Jaroslav Vrchlický)
1. března 1900	<i>Praha je Praha</i>	(Gustav Kadelburg, Oskar Blumenthal)
1. dubna 1900	<i>Na bytě</i> ²⁹³	Josef Štolba
	<i>Velká panstva</i>	
	<i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Leopold Styrský
(svatodušní svátky)	<i>Na bytě</i>	Josef Štolba

1900/1901

20. září 1900	<i>U jezera</i>	
14. října 1900	<i>Sedlák Zlatodvorský</i>	Charlotte Birch-Pfeifferová
1. listopadu 1900	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	(Ernst Raupach)
25. listopadu 1900	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
8. prosince 1900	<i>Lakomec</i>	Molière
9. prosince	<i>Z české domácnosti</i>	(Karel Pippich)

²⁹³ Vycházíme ze hry *Na letním bytě*.

Krejčí Divíšek

(Jan Nepomuk Štěpánek)

neb nebezpečné sousedství

- po oba dny za spoluúčinkování Jindřicha Mošny

26. prosince 1900	<i>Petr jako Pavel</i>	Karel Tůma
24. února 1901	<i>Farář z Podlesí</i>	Ludwig Anzengruber
10. března 1901	<i>Zuzančin pan kaprál</i>	Carl Costa
25. března 1901	<i>Černý kříž v lese</i>	Eliška Pešková

1901/1902

6. října 1901	<i>V zajetí</i>	
27. října 1901	<i>Návrat</i>	Karel Želenský
2. listopadu – 1901	<i>Modlitba na hřbitově</i>	(Jan Emil Šlechta)
30. listopadu 1901	<i>Třetí zvonění</i>	Václav Štech
	<i>Český dobrovolník a francouzská selka</i>	(Louis Schneider)
1. prosince 1901	<i>Faust a Markéta</i>	Josef Böhm
	<i>Nápady</i>	
	<i>Řemeslnická merenda</i>	Jan Nepomuk Štěpánek

- za spoluúčinkování Jindřicha Mošny

1. ledna 1902	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
16. února 1902	<i>Majitel hutí</i>	(Georges Ohnet)

- za pohostinského vystoupení slečen Helerových

23. února 1902	<i>Princezna Pampeliška</i>	Jaroslav Kvapil
-----------------------	------------------------------------	------------------------

- za spoluúčinkování Hany Kvapilové

13. dubna 1902	<i>Diblík</i> ²⁹⁴	(Charlotte Birch-Pfeifferová)
20. dubna 1902	<i>Reduta</i>	Bissou a Carré

31. srpna 1902 - 1903

²⁹⁴ Vycházíme ze hry *Diblík z hor*.

21. září 1902	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
19. října 1902	<i>Petr jako Pavel</i>	Karel Tůma
1. listopadu 1902	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
16. listopadu 1902	<i>Mořská panna</i>	(Josef Štolba)
12. dubna 1902	<i>Červ svědomí</i>	Ludwig Anzengruber

27. září 1903 - 1904

4. října 1903	<i>Její pastorkyňa</i>	(Gabriela Preissová)
29. listopadu 1903	<i>Maloživnostník</i>	(Karel Weiss)
23. prosince 1903	<i>Výlet pana Broučka na výstavu</i>	František Ferdinand Šamberk

Štětкова herecká společnost

17. prosince 1903	<i>Prodaná nevěsta</i>	Bedřich Smetana
18. prosince 1903	<i>V studni</i>	Vilém Blodek
	<i>K životu</i>	Jaroslav Vrchlický
19. prosince 1903	<i>Giroflé Giroflá</i>	Charles Lecocq
20. prosince 1903	<i>Prodaná nevěsta</i>	Bedřich Smetana
	<i>Žižkova smrt</i>	Josef Jiří Kolár
1. ledna 1904	<i>Perla</i>	
28. února 1904	<i>U Bílého koníčka</i>	Oskar Blumenthal, Gustav Kadelburg
20. března 1904	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
24. dubna 1904	<i>Nora</i>	Henrik Ibsen
- za pohostinského vystoupení paní Hany Kvapilové		
11. září 1904	<i>Pan Měsíček, obchodník</i>	(Ladislav Stroupežnický)

25. září 1904 - 1905

2. října 1904	<i>Pan obecní tajemník</i>	(Václav Pittermann)
1. listopadu 1904	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
	<i>Modlitba na hřbitově</i>	(Jan Emil Šlechta)
27. listopadu 1904	<i>Na statku</i>	
26. prosince 1904	<i>Zuzančin pan kaprál</i>	Carl Costa
15. ledna 1905	<i>Na pomoc Rusům</i>	Karel Fořt
29. ledna 1905	<i>Na pomoc Rusům</i>	Karel Fořt
19. února 1905	<i>Vojenská krev</i>	Franz von Suppé
	<i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Leopold Styrský
	<i>Fráter Serafin</i>	Václav Vlastimil Hausmann
12. března 1905	<i>Noc na Karlštejně</i>	Jaroslav Vrchlický
2. dubna 1905	<i>Lékař</i>	Adolf Brabec
21. dubna 1905	<i>Zuzančin pan kaprál</i>	Carl Costa

24. září 1905 - 1906

1. října – 1905	<i>Svědění</i>	
29. října 1905	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
12. listopadu 1905	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
26. listopadu 1905	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
26. prosince 1905	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
7. ledna 1906	<i>Lesní panna</i>	Josef Kajetán Tyl
14. ledna 1906	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
4. února 1906	<i>Fráter Serafin</i>	Václav Vlastimil Hausmann
25. března 1906	<i>Fráter Serafin</i>	Václav Vlastimil Hausmann
27. března 1906	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto Fister
24. března 1906	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý

30. září 1906 - 1907

1. listopadu 1906	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
4. listopadu 1906	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
2. prosince 1906	<i>Krásná Lída</i>	Otto FASTER
23. prosince 1906	<i>Jiříkovo vidění</i> <i>Svatováclav</i>	Josef Kajetán Tyl
26. prosince 1906	<i>Výborný vlastenec</i> <i>V ochraně Napoleona I.</i>	(Ladislav Stroupežnický)
30. prosince 1906	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
6. ledna 1907	<i>Návrat</i>	(Karel Želenský)
17. února 1907	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
3. března 1907	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
25. března 1907	<i>Fráter Serafin</i>	Václav Vlastimil Hausmann
7. dubna 1907	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER

22. září 1907 - 1908

6. října 1907	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
26. října 1907	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
1. listopadu 1907	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
10. listopadu 1907	<i>Mořská panna</i>	(Josef Štolba)
8. prosince 1907	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)
22. prosince 1907	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
26. prosince 1907	<i>Pacientka</i> <i>Deputace</i> <i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Cherubín
1. ledna 1908	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
12. ledna 1908	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)

26. ledna 1908	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)
8. února 1908	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
23. února 1908	<i>Lesní panna</i>	Josef Kajetán Tyl
29. února 1908	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
6. března 1908	<i>Její pastorkyňa</i>	(Gabriela Preissová)
20. března 1908	<i>Karel Havlíček Borovský</i>	(František Ferdinand Šamberk)
26. dubna 1908	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
15. srpna 1908	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
16. srpna 1908	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
29. srpna 1908	<i>Svatba naší Helgy</i>	(Franz Koppel-Ellfeld, Franz von Schönthan)

1908/1909

11. října 1908	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)
31. října 1908	<i>Na dušičky</i> ²⁹⁵	(Jan Emil Šlechta)
1. listopadu 1908	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
5. listopadu 1908	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
15. listopadu 1908	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
22. listopadu 1908	<i>Paní mincmistrová</i>	Ladislav Stroupežnický
6. prosince 1908	<i>Kněžna Pepička</i>	(Otto FASTER)
8. prosince 1908	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
25. prosince 1908	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)
26. prosince 1908	<i>Kněžna Pepička</i>	(Otto FASTER)
27. prosince 1908	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
2. února 1909	<i>Kněžna Pepička</i>	(Otto FASTER)
7. března 1909	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
21. března 1909	<i>Pořádný ženich</i>	

²⁹⁵ *Na dušičky aneb staniž se vůle tvá*, též uváděno jako *Modlitba na hřbitově*.

1909/1910

? říjen 1909	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
? listopad – 1909	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
8. prosince 1909	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
12. prosince 1909	<i>Kněžna Pepička</i>	(Otto FASTER)
19. prosince 1909	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
1. ledna 1910	<i>U bílého koníčka</i>	Oskar Blumenthal, Gustav Kadelburg
? únor 1910	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
? 1910	<i>Bratr Martin</i>	
? 1910	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
? března 1910	<i>Dědečkovy housle</i>	(Jaroslav Rudloff)
17. července 1910	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
21. srpna 1910	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)

1910/1911

1. listopadu 1910	<i>Na dušičky aneb Modlitba na hřbitově</i>	(Jan Emil Šlechta)
? prosince 1910	<i>Exulanti</i>	(Jaroslav Vrchlický)
8. prosince 1910	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
28. prosince 1910	<i>Děvče se stěhovavým srdcem</i>	Ruda Mařík
1. ledna 1911	<i>Bratr Martin</i>	
29. ledna 1911	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
25. března 1911	<i>Bratr Martin</i>	
26. března 1911	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý
9. dubna 1911	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
30. dubna 1911	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl

1911/1912

1. října 1911	<i>Pan Johannes</i>	Alois Jirásek
5. listopadu 1911	<i>Žádný muž a tolik děvčat</i>	(Franz von Suppé)
3. prosince 1911	<i>Chudá holka</i>	(Václav Čech-Stráň)
17. prosince 1911	<i>Strakonický dudák</i>	Josef Kajetán Tyl
14. ledna 1912	<i>Chudá holka</i>	(Václav Čech-Stráň)
28. ledna 1912	<i>Maloživnostník</i>	
10. března – 1912	<i>Bratr Martin</i>	
14. dubna 1912	<i>Ze života malých</i>	
28. dubna 1912	<i>Divá Bára</i> ²⁹⁶	Jaroslav Rudloff

1912/1913

22. září 1912	<i>Petr jako Pavel</i>	Karel Tůma
2. listopadu 1912	<i>Mlynář a jeho dítě</i>	Ernst Raupach
3. listopadu	<i>Naši furianti</i>	Ladislav Stroupežnický
15. listopadu	<i>Baj-Kaj-Laj</i>	(Karel Fořt)
22. prosince 1912	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
1. ledna 1913	<i>Na letním bytě</i>	Josef Štolba
12. ledna 1913	<i>Noc na Karlštejně</i>	Jaroslav Vrchlický
16. února 1913	<i>Na pomoc Slovanům</i> ²⁹⁷	Karel Fořt
25. března 1913	<i>Na pomoc Slovanům</i>	Karel Fořt
6. dubna 1913	<i>Zlý duch aneb Lumpacivagabundus</i>	Johann Nepomuk Nestroy

²⁹⁶ Dle povídky Boženy Němcové napsal Jaroslav Rudloff.

²⁹⁷ *Na pomoc Slovanům* aneb *Nové válečné tažení Věny Pružiny na Balkán.*

1913/1914

12. října 1913	<i>Naši furianti</i>	Ladislav Stroupežnický
1. listopadu 1913	<i>Na dušičky</i> <i>aneb Modlitba na hřbitově</i>	(Jan Emil Šlechta)
8. prosince 1913	<i>Blázinec na cestách</i>	
21. prosince 1913	<i>Jiříkovo vidění</i>	Josef Kajetán Tyl
28. prosince 1913	<i>Děvče se stěhovavým srdcem</i>	(Rudolf Mařík)
1. ledna 1914	<i>Právní zástupce</i>	František Molnár, Alfréd Halm
8. února 1914	<i>Děvče se stěhovavým srdcem</i>	(Rudolf Mařík)
22. března 1914	<i>Právní zástupce</i>	František Molnár, Alfréd Halm
5. dubna 1914	<i>Mlsní kocouři</i>	František Hlavatý

1914/1915

4. října 1914	<i>Život vojenský život veselý</i>	Ferdinand Oliva
24. října 1914	<i>Svatby rezervistů</i> ²⁹⁸	Jan Emil Šlechta
1. listopadu 1914	<i>Na dušičky</i> <i>aneb Modlitba na hřbitově</i>	(Jan Emil Šlechta)
15. listopadu 1914	<i>Lešetínský kovář</i>	(Karel Weiss)
29. listopadu 1914	<i>Recept proti nevěře</i>	
13. prosince 1914	<i>Lešetínský kovář</i>	(Karel Weiss)
20. prosince 1914	<i>Pro raušvojíny</i> ²⁹⁹ <i>O ty tchýně</i> <i>Zlatá pěnkava</i>	

²⁹⁸ Titul s obdobným názvem *Svatba rezervistova* vydal Bohumil Rezek.

²⁹⁹ Jedná se buď o název představení, nebo jim bylo určeno představení.

1. ledna 1915	<i>To jsem sám rád</i>	
24. ledna 1915	<i>U Dušánků</i>	(Karel Želenský)
31. ledna 1915	<i>To jsem sám rád</i>	
14. února 1915	<i>Únos Sabineka</i> ³⁰⁰	(Franz Schönthan)
21. února 1915	<i>Osudný manévr</i>	Rudolf Piskáček
28. února 1915	<i>Fráter Serafín</i>	(Václav Vlastimil Hausmann)
	<i>Uniforma maršálka Radeckého</i>	Leopold Styrský

1915/1916

3. října 1915	<i>On a jeho sestra</i>	
31. října 1915	<i>U Dušánků</i>	(Karel Želenský)
15. listopadu 1915	<i>Můj Vojtíšek</i>	(Adolf L'Arronge)
8. prosince 1915	<i>Pražské švadlenky</i>	Otto FASTER
19. prosince 1915	<i>On a jeho sestra</i>	
1. ledna 1916	<i>Naši furianti</i>	Ladislav Stroupežnický
16. ledna 1916	<i>Sedlák zlatodvorský</i>	Charlotte Birch-Pfeifferová
23. ledna 1916	<i>Automobilista</i>	Kurt Kraatz
6. února 1916	<i>Apoštolové střídmosti</i>	Karel Fořt
27. března 1916	<i>Domov a víra</i>	Karl Schönherr

1916/1917

8. října 1916	<i>Staré hříchy</i>	
1. listopadu 1916	<i>Václav Hrobčický z Hrobčic</i>	Ladislav Stroupežnický
19. listopadu 1916	<i>Svatba naší Helgy</i>	(Franz Koppel-Ellfeld, Franz von Schönthan)
1. ledna 1917	<i>Svět bez mužů</i>	

³⁰⁰ V pramenech jsou někdy uváděny pod názvem *Únos Sabineka*, jindy jako *Únos Sabynek*.

7. ledna 1917	<i>To jsem sám rád</i>	
21. ledna 1917	<i>Paličova dcera</i>	(Josef Kajetán Tyl)
22. dubna 1917	<i>Podzimní manévry</i>	Emmerich Kálmán
29. dubna 1917	<i>Podzimní manévry</i>	Emmerich Kálmán

1917/1918

7. října 1917	<i>Naši furianti</i>	Ladislav Stroupežnický
28. října 1917	<i>V zakletém zámku</i>	
25. listopadu 1917	<i>Na letním bytě</i>	Josef Štolba
13. ledna 1918	<i>Maryša</i>	Alois a Vilém Mrštíkovi
2. února 1918	<i>Zvíkovský rarášek</i>	Ladislav Stroupežnický
	<i>Paní mincmistrová</i>	Ladislav Stroupežnický
3. února 1918	<i>Zvíkovský rarášek</i>	Ladislav Stroupežnický
	<i>Paní mincmistrová</i>	Ladislav Stroupežnický
24. března 1918	<i>Podzimní manévry</i>	Emmerich Kálmán
28. dubna 1918	<i>Poupě</i>	František Xaver Svoboda
	<i>Krasojedkyně</i>	Emil Pohl
	<i>Doporučení</i>	Max Maurey

Úplný seznam zakládajících členů spolku Vlastenecká omladina

Úplný seznam zakládajících členů spolku Vlastenecká omladina i s místem a datem narození jednotlivých zakladatelů. Seznam sestavil a zapsal do ručně psaného Památníku Vlastenecké omladiny František Röschel:

Karel Brouček - Nový Bydžov 1862
Josef Eigner - Nová Gdyně 1861
Václav Habram - České Budějovice 1830
Václav Joachimstahler – Špule u Klatov 1858
František Kasar – Písek 1847
Gereon Kochánek – Dolní Cerekev 1861
Tomáš Kochánek – Dolní Cerekev 1865
Antonín Krch – Červené Pečky u Kolína 1857
Václav Koudela – Tětín nad Berounkou 1862
Ciril Pytlík – Blížkovice 1859
František Roeschel – Hradec Jindřichův 1861
Pavel Slavík – Klatovy 1863
František Urban – Hůrky 1863
František Zatočil – Chrudim 1866
Bohumil Zikmundovský – Kutná hora 1866³⁰¹

³⁰¹ Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Památník: Vlastenecká omladina – 9. část úvodu, sestavil a sepsal František Röschel, sign. ar. RAK 46/2.

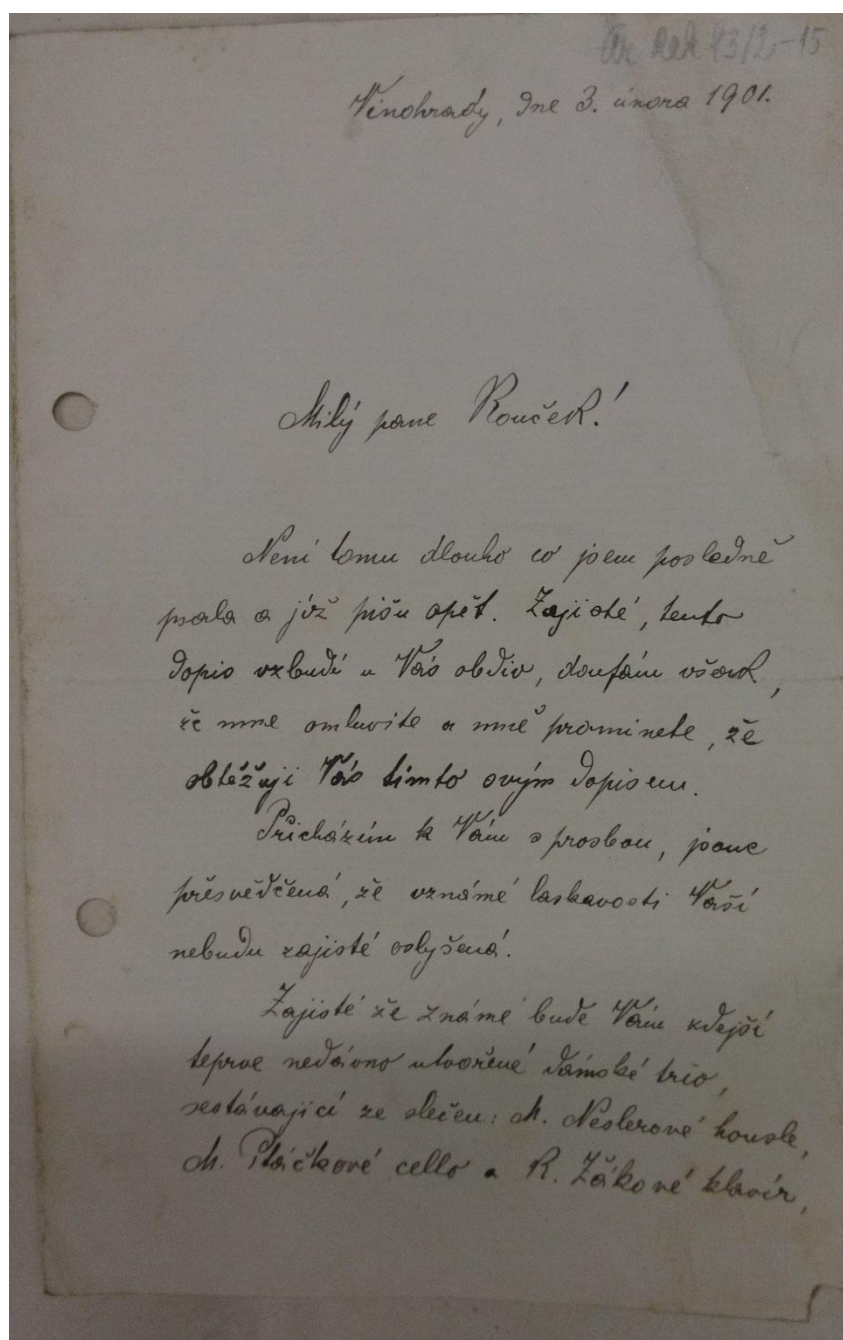
K těmto zakladatelům můžeme doplnit i jména Františka Štětky a Čenka Němce, kteří jsou uvedeni u tohoto seznamu pod čarou, protože se podle pramenů, již dříve než Habram a Urban starali o spolkovou činnost.³⁰²

V památníku je zmínka i o obrazu s podobiznou všech tváří zakladatelů. Na obrazu údajně chybí pouze Karel Brouček, který Vídeň opustil dříve, než obraz vznikl. O jeho nynější existenci obrazu bohužel nemáme potvrzené informace.

Obrazová příloha

Obr. č. 1, obr. č. 2, obr. č. 3: Dopis s nabídkou nově vzniklého dámského tria k účinkování u Vlastenecké omladiny ve Vídni, podepsaný paní Böhmovou.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2 - 15.

za které přicházím dás Vás prositi,
Velmi rádi by se přivítaly s některým
koncertem ve Vídni, buď v Slovanské
Besedě anebo v Národním domě by
uvadli se ve známost i širšímu obecen-
stvu vídeňskému. Tím, že máte velký
vliv na tamější českou společnost a
že i Vy jste to byl co Kubelka do
Vídne byl ponejprve uvádě a proto obra-
cím se k Vám a prosím by laskavě
působil také Vási vzácnou protekcí a
přímlouvou, by umožněno bylo sde
v nějakém koncertě ve Vídni vystoupiti.
Bude ubezpečena, že sdeiny čestně vystou-
pí a se vynamenují a uměleckého
hudebního povážku poskytnou a doufám,

že tamější obecenstvo bude s ním
uplně spokojeno.

Byly snad, po případě, ušly
celému dámskému triu popřáno koncert,
lovati, tu prosím, byly aspoň s
Besedou toto stí bylo popřáno.

Pokladem k tomu prosím a
obtěžuji Vás o vyhození prosby mé,
omlouvajíc sebe, dokládám že sde
uvědom, budu Vám za orácnou ochotu
a přímluvu děkati.

Do stále děláte a proč již tak
dlouho nic nepřičete? Do nového u
Vás?

Připojuje naše nejvděčnější
pochvaly milému obyvci, Praze

letince, Maxence a mladi páni
Hermine, skládám již předem
sde nejvděčnější díky za laskavou
podporu mé zádoch, a očekávaje
dychtivě šťastnou a milou Váší od-
pověď známenudin se se reděným
pochvalou

Váš vřdy upřímně

Marie Běhmová.

Obr. č. 4 a obr. č. 5: Dopis s nabídkou dcer Linhartových k uměleckému vystoupení ve Vídni.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2 - 16.

W. 43/2-16

Praha dne 19/3 1901.

Vážený pane.

Praze dnes byla u mne pani M. Röhmová z Král. Vinohradů Klipperová ul. č. 5, a žádala bych Vám i hned předat stranu svých dcer, které by mohly ve Vašem slavném spolku tojest v obřadním domě účinkovati, a za jistých podmínek tojest mám pověřit cestovné a neškeré útraty a honorář tak aby jste s tím jině žádné starosti neměly.

Byl jsem doporučen oné dámě od pana Buttnera předsedy ^{čestného ústředí} Městské Besedy v Praze, jelikož se velmi líbily tak musely po doobráte za sebou běžící zábavy účinkovati, jímž se získali velkého úspěchu, s tím se mohu honosit v tom žánru jsou jedině v Praze, předně jsou mladé velmi živého temperamentu a chytivé, a pak elegantní kostymy které se po každém žánru změní a to velmi rychle, tak žauť se ^{čestného ústředí} Verwandlungsnummer.

I písele přijdou jako dvě Angličanky vyléčné číslo II. ke Poslivské lásky, třetí pak jako francouzské Chauvrette ku každému žánru jiné tojest patřící lásky.

pred sebou turvú s ktorým mám jasit
práve keď som ho, tak je bych dle otobnost
ise zaridil, tak me pisala ona dama
stranu Komitatu psonilo, rade preit
po něho honorar samy a ja ho par
sviozku setou, tojest Komitatu psonilo.
a nebo snad humoristu toho bych mel
dobriho a nebude draly, prave ten es jede
v mem emauclu setou.

Te při uctě se Vám poroučím
a zdrav.

W. Scharf

řiditel elitní spol. p. Inace
Taborská ulice č. p. 18.56.

III pos.

Obr. č. 6 a obr. č. 7: První český Národní dům ve Vídni.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Fotografie, sign. ar. RAK 23/2-8, 10.

VLASTENECKÁ OMLADINA VÍDEŇ XV.
DIVADEL. OCHOT. SPOLEK, XV., TURNERGASSE 9.
 Období 27. Hra 5.

Dne 28. prosince 1910 ve dvoraně Národního domu
 Rukopisní novinka! v 7 hod. večer divadelní představení Po prvé ve Vídni!

DĚVČE SE STĚHOVAVÝM SRDCEM

Burleskní fraška se zpěvy o 3 jednáních. Slova a hudbu napsal Ruda Mařik. □ Režisér Ferda Rouček. □ Zpěvy nacvičil a hudbu řídí pan Robert Volánek. □

OSOBY :

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Repertoírní hra Pištěkova lid. divadla na Kr. Vinohradech</p> <p>Máňa, Pepa, Tonča, Růža, Gusta, Karel, Toník, Josef, Pavel, Jiří, Gulyás Ištván, bohatý obchodník dobytkem, První dandy, Druhý dandy, Jednorozční dobrovolník, Pán v cylindru, Řídítel kabaretu „Žárovka“, Conferencier, Tenorista, Výsředník, Sklepník, První, Druhá, Třetí, Čtvrtá, Pátá</p>	<p style="text-align: center;">modistky</p> <p style="text-align: center;">obchodní příruční</p> <p style="text-align: center;">chansonetta</p>	<p>paní Hajmerlová slečna Čížková slečna Kubešová slečna Richrová paní Půžová pan Holčápek pan Doležal pan Macháček pan Půža pan Lerch pan Švestka pan Stech pan Malý pan Šilhan pan Vávra pan Kozel pan Rouček pan Mišurec pan Vykýdal pan Bambas</p>
--	---	---

Repertoírní hra Pištěkova lid. divadla na Kr. Vinohradech

Technický a umělecký personál kabaretu. Hosté. — Jednání I.: V kuchyni modistky Pepi. Jednání II.: V zahradní restauraci. Jednání III.: Za kulisami kabaretu. □

Zpěvná část: Jednání I. Vstupní Gulyáse Ištvána. Píseň o stěhovavém sídci (Mařka). Komické zastaveníčko (Karel, Toník, Josef, Pavel, Jiří). Finále: Mařka, Gulyás, hoši, děvčata. — Jednání II. První jízda automobilem (Gulyás). Píseň o lásce (Mařka). Kabaretní duetto (Tenorista a Mařka). Finále. — Jednání III. Když zvoní číše, kuplet chansonett. Žádný neví když je oheň, co se může slát (Mařka). Manželská idyla (Mařka, Gulyás). Finále: Mařka, Gulyás, hoši, děvčata, chansonetty. □

Vstupné: rezerv. sedadla v předprodeji K 1-32, u pokladny K 1-42, sedadlo do sálu v předprodeji K 1-02, u pokladny K 1-22, galerie 72 h s národním kolkem. Lístky obdržíte u pana hosínského v Národním domě, u p. Vohnouta, naproti Nár. domu, u pokladníka spolku p. Joachymsthalera, XII., Herthergasse 12, III-37. □

Předběžné oznámení: Dne 31. prosince Sylvestrovský večer, dne 11. ledna „Bratři sv. Bernarda“.

Obr. č. 8: Plakát k divadelnímu představení Děvče se stěhovavým srdcem od Rudy Mařika.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

„Vlastenecká Omladina,“
divadelní ochotnický spolek
v I. českém Národním domě XV., Turnergasse 9.

Období XIX. Hra XI.

V neděli dne 19. února 1905.

Operetní večer.

I. Ouvertura Vojenská krev od Fr. Suppého.

II. **Uniforma maršálka Radeckého.**
Veselohra v 1 jednání od R. Stříského

O S O B Y:

Žejdlík, hostinský	p. Hejna.
Anna, jeho manželka	pl. Pečená.
Bětuška, jejich dcera	sl. Schmalova.
Kašpar, jejich čeledín	p. Dvořák.
Pobočník maršálka Radeckého	p. Ronček.
Vlašský civilní komisar	p. Mašek.

Rakouští a italsí vojínové. — Děj: vesnice na hranicích Lombardie a Benátska ve Vláších.
Čas: 24. června 1866.

III. Na to:

Fráter Serapin.

Komická opereta v jednom jednání od V. V. Hausmanna.

O S O B Y:

Fráter Serapin Kadidlo	p. Volánek.
Vavřínek Ječmínek, statkář	p. Smeták.
Lidunka, jeho dcera	sl. Holubová.
Hlávka Kadimová, Ječmínkova hospodyně	pl. Smetáková.
Tomáš, její synovec	p. Hudeček.
Arthur, baron z Outěkovic, důstojník	p. Leitner.
Cyprján Hrozil, představený obce	p. Vrba.
Matěj Želízko, vykonávající ruka spravedlnosti	p. Vodička.
Čmúchal, chytající ruka spravedlnosti	p. Mašek.
Náček, pasák	p. Vaněk.
Družba	p. Hejna.

Svatebníci, muzikanti a lid. — Děj v malé dědině.

Dirigent R. Volánek jun. Režisér Ferda Rouček.

Po divadle taneční vínek.

Začátek určitě v 7 hodin večer. 12členný orchestr diriguje p. R. Volánek jun.

Vstupné do dvorany 1 k., na galerii 80 h. Lístky v předprodeji do dvorany 80 h., na galerii 60 h.

Lístky k dostání jsou u pana Holuba, hostinského v Nár. domě, u p. Vohnouta XV. Turnerg. 8, u p. Kučery (kavárna Transval) XV. Dingelstädtergasse 13, a u členu Vlastenecké Omladiny.

Předběžné oznámení 12. března 1905: 25leté jubilejní představení p. Ferdý Rončka *Noc na Karlštejně*.
Veselohra od Vrchlického. — 2. dubna 1905: *Lékař*.
Drama od Adolfa Brabce.

Kaučíkárna Bedřicha Ostravy v Jihlavě.

Obr. č. 9: Pozvánka na operetní večer.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

LASTENECKÁ OMLADINA DIVADELNÍ OHOŤNICKÝ SPOLEK
V I. ČESKÉM NÁRODNÍM DOMĚ
V XV. OKRESU, TURNERGASSE ČÍSLO 9
SPOLEČNĚ SE SPORTOVNÍM SPOLEKEM „SLOVAN“

pořádá

v sobotu, dne 6. března 1909

HUMORISTICKÝ A OPERETNÍ VEČER

spojený s tanečním věnečkem.

POŘAD:

1. „Hanička“, kostymní duetto, přednesou p. Hajmerlová a p. Leitner.
2. Solový výstup, přednese p. Švestka.
3. „Houby“,
„Moderní pohádka“ } recituje p. Neumann, člen sportovního spolku „Slovan“.

JEN KLID A TICHŮ.

Komedie o jednom jednání.

OSOBY:

p. Koudela	Břicháček	p. Smeták
p. Smetáková	Márinka	sl. Etrichova

Řecko-římské zápasy

provedou členové atletického odboru sportovního spolku „Slovan“.

Zápasití budou: pp. Melich, Jirsa, Bdínka, Fetr, Šramhauser, Rybníkář; náhradník p. Švingr.

VEČERNÍ NÁMLUVY.

o jednom jednání od P. Putzera. — Hudbu složil Em. Klicpera. — Hudbu a zpěvy řídí sborníkem p. R. Volánek.
Režisér p. Ferda Rouček.

OSOBY:

p. Koudela	Špaček, panský správce	p. Chvalina
p. Hajmerlová	Vojtěch, vesnický hoch	p. Leitner
p. Smetáková	Muzikanti, čeled.	

Děj na statku Loukotově.

Po divadle TANEČNÍ VĚNEK.

Vstupné: rezervovaná sedadla I K 20 h, další místa 80 h, galerie 60 h, mimo národního kolku.
Předprodeji: rezervovaná sedadla o 20 h, ostatní o 10 h levnější k dostání jsou u pokladny ve výčepu Národního domu, u pana
hoříče, naproti Národnímu domu u p. A. Ruppá, papírnický obchod, XIV., Schweglerstr. 11 a u p. Otty, knihupectví I., Glackg. 3.

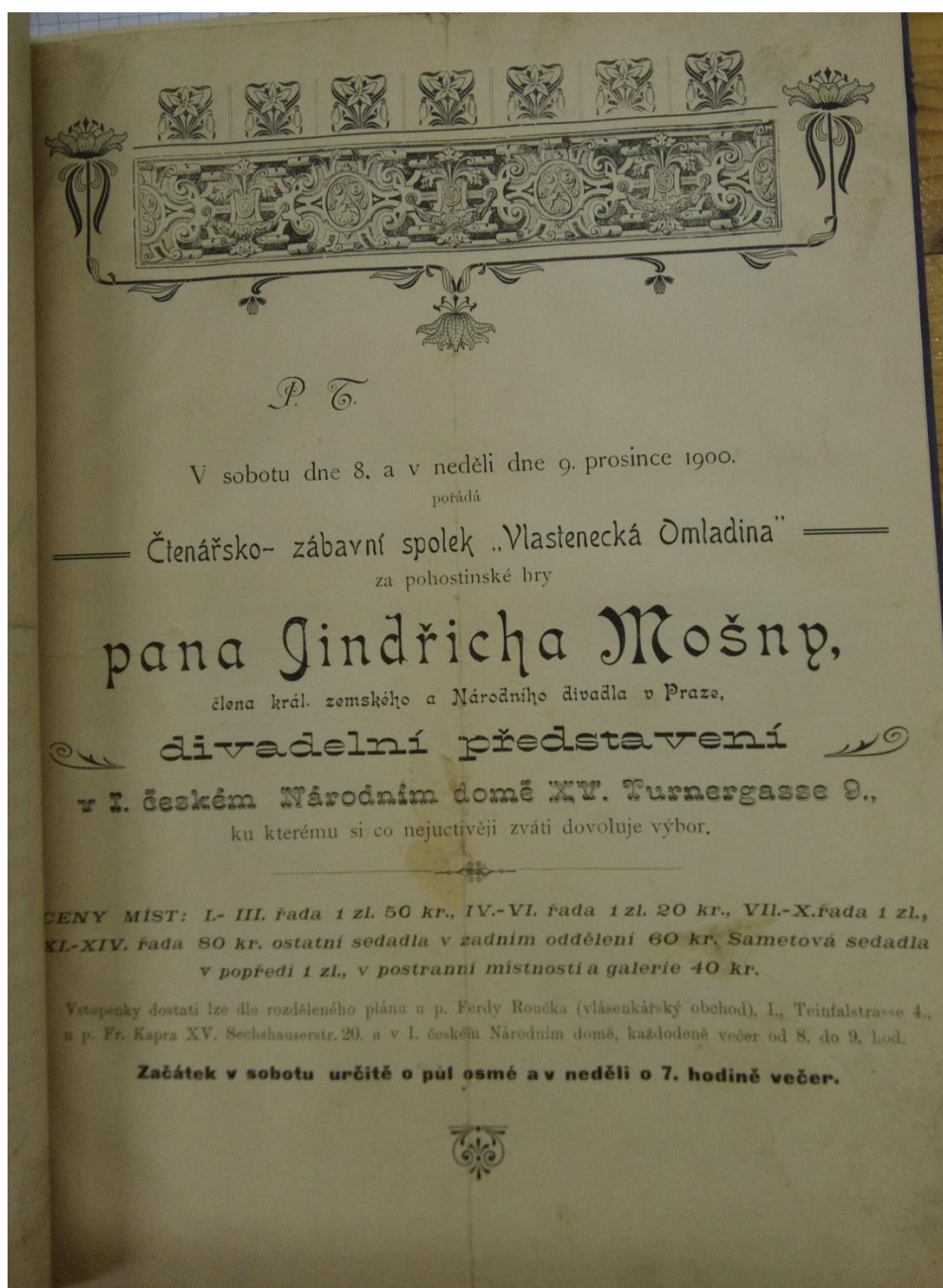
PHILANTHROPY VĚNEK. 314-09.

Obr. č. 10: Pozvánka na humoristický a operetní večer.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Obr. č. 11: Pozvánka k pohostinskému vystoupení pana Jindřicha Mošny – herce z Národního divadla v Praze.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Obr. č. 12: Pozvánka k pohostinskému vystoupení paní Hany Kvapilové – herečky z Národního divadla v Praze v představení Princezna Pampeliška Jaroslava Kvapila.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Čten.-zábavní spolek „Vlastenecká Omladina“
ve Vídni

V NEDĚLI, DNE 23. ÚNORA 1902
ve dvoraně I. českého Národního domu XV., Turnerg. 9
za polostánka vystoupení

paní Hanny Kvapilové
člena král. zems. a národního divadla v Praze.

PRINCEZNA PAMPELIŠKA.
Povídka od Jaroslava Kvapila.

První dějství:
Jak Pampeliška chvilku kráčí utěkla, a jak i Honza našel.

Druhé dějství:
Jak Pampeliška byla s Honzou věčnými, a jak ona vyznala.

Třetí dějství:
Jak Pampeliška Honzovi odkvétala, a jak mu odkvetla.

—+ O S O B Y. +—

malý chlapec	pan Čindrišský	Frída	paní Hajmlová
Princezna Pampeliška, její dcera	paní Hana Kvapilová	Druhá	šlechta Kůbark
její sestra	paní Ledermová	Frída	šlechta Horová
Frída	pan Dálák	Bogdanova dcera	šlechta Barbošova
šlechta Kůbark	pan Toveš	První, 1 polostánka místa	pan Kumbál
Honza, syn s Honzou	pan Veselý	šlechta	pan Dočkal
šlechta Veselá	pan Vácha	Přítomná sva	pan Komárek
Honza	pan Leitner	Městská stráž	pan Křížek
šlechta Honza	paní Pěšáková	Talák	pan Verner
	pan Hájek		

Vojta
Hodina rozstání, obléčení, vajíček a končička.

Začátek určení o 7. hodině večerní.

Ceny míst:
I. až V. řada sedadel 1 až 20 kr., VI. až X. řada sedadel 30 kr., XI. až XVI. řada sedadel 40 kr., ostatní sedadla 50 kr., Galerie 40 kr.

Krajanské Podporujte ohrožený I. Český Národní dům XV., Turnergasse 9.

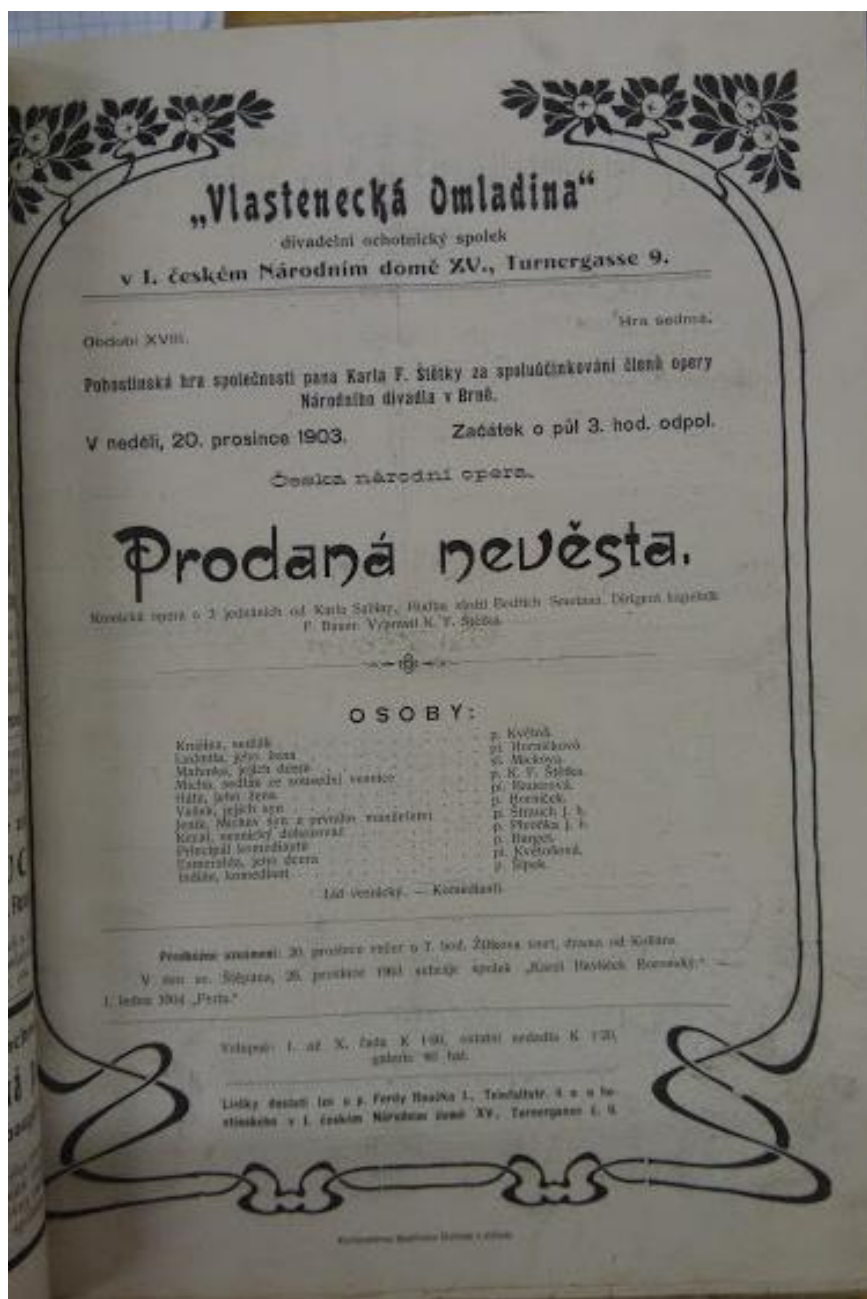
Obr. č. 13: Pozvánka k pohostinskému vystoupení divadelní společnosti Karla Františka Štětky ve Vídni za spoluúčinkování členů opery Národního divadla v Brně.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

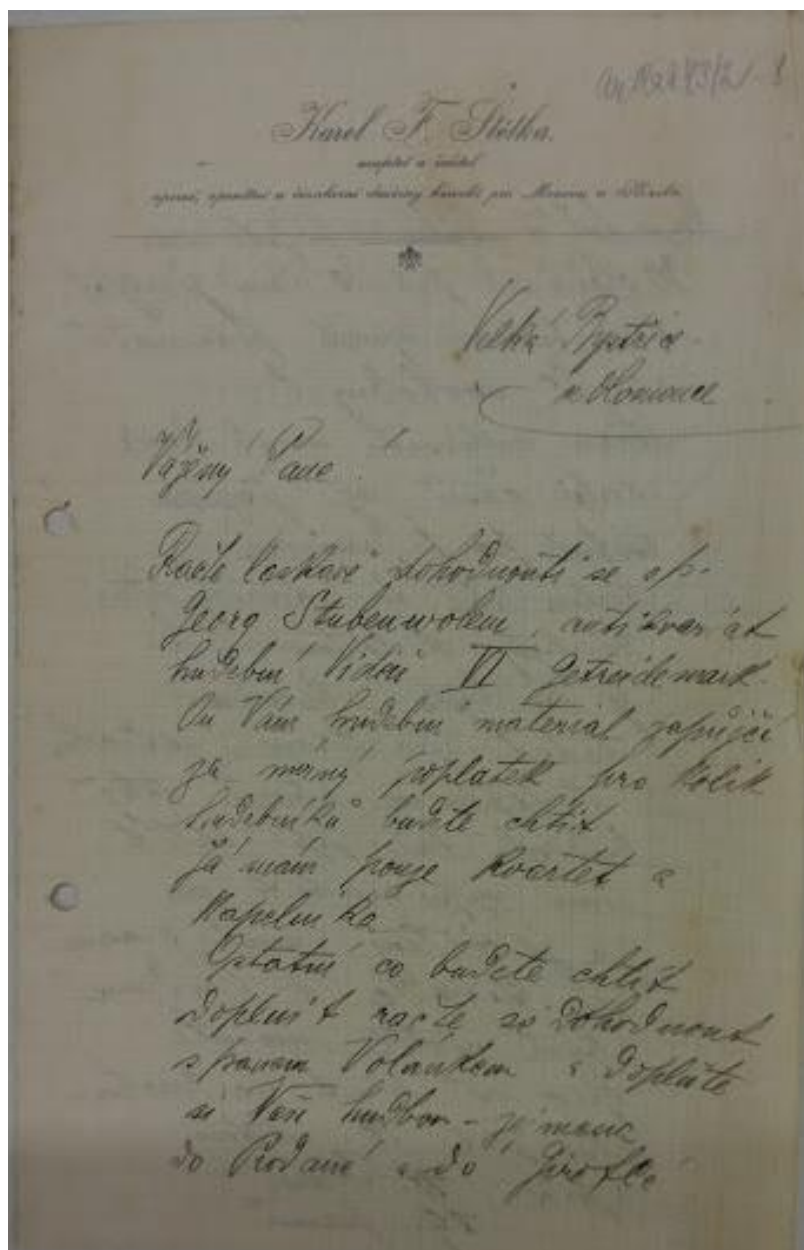
Obr. č. 14: Pozvánka k pohostinskému vystoupení divadelní společnosti Karla Františka Štětky ve Vídni za spoluúčinkování členů opery Národního divadla v Brně.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Programy 1894-1910, sign. ar. RAK 46/15.

Obr. č. 15 a obr. č. 16: Dopis adresovaný Vlastenecké omladině od Karla Františka Štětky.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Korespondence, sign. ar. RAK 43/2 - 1.

Handwritten letter on aged paper with a decorative border and a stamp. The text is written in cursive and includes a signature and several lines of text.

Handwritten text:

Handwritten signature: *Karel F. Štětko*

Address: *Velká Pátek a Konec*

Recipient: *Vážený Pane*

Main text:

Proč česká dobrodružství se sp.
Georg Stubeuwokeu, anti-ivan ak
hudební Videa II Ztraceni man.
On Vím hudební materiál zapůjčí
že mány joplatach pro kolik
hudebníku budete chtít
já mám pouze kvartet a
kapelnu ka
Opotatni co budete chtít
Dopluit rorle se dobrodružnost
a pravou Volaukem a Doplute
se Vem hudební - jmanu
do Rodane a do jrofle

Lepa dolya bytu - pizdat mas
 20 cianu. pa 10 cianu pizdat
 kiti badan epal pizdat
 sa 20. vobolnyel
 Jerau pizdat ena' bude
 soti cianu in pizdat
 esohi po p. pizdat
 Apalam teti q. vobolnyel ete
 by byk d. do pizdat n. his
 q. by byk d. pizdat
 tahat po draz pizdat
 k. do pizdat sbora teti
 hadochi kiti pizdat ete
 nam pizdat kiti pizdat
 pa pizdat teti kiti pizdat
 no kiti pizdat o pizdat
 atad vobolnyel m. vobolnyel
 pizdat vobolnyel pizdat
 kiti pizdat 20. vobolnyel
 pizdat 20. vobolnyel
 20. vobolnyel
 20. vobolnyel

Co se vobolnyel vobolnyel programu
 sua' bude dolya cianu in
 pizdat d. vobolnyel
 pizdat in vobolnyel pizdat
 atad vobolnyel kiti pizdat
 a pizdat in vobolnyel pizdat
 kiti pizdat m. vobolnyel
 do pizdat d. vobolnyel
 kiti pizdat vobolnyel atad
 vobolnyel pizdat
 pizdat vobolnyel vobolnyel
 in vobolnyel
 in vobolnyel

Obr. č. 18: Fotografie z novin zachycující členy Vlastenecké omladiny při zájezdním hostování v Čechách.

Zdroj: Vídeňští Čechové v Kyjově. *České ilustrované noviny*. 1909 4(13), 6.

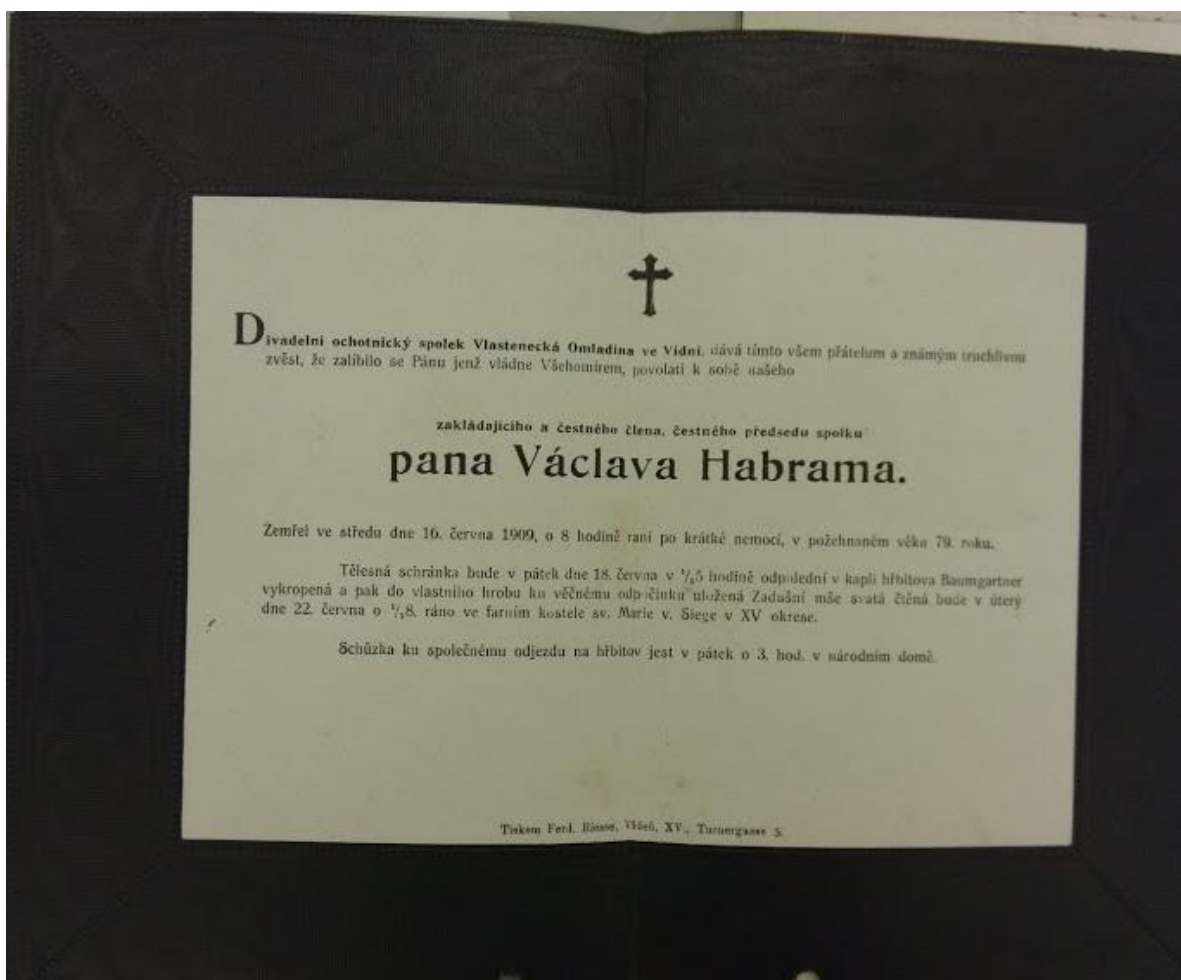
Obr. č. 19 a obr. č. 20: Fotografie z novin zachycující slavnostní průvod na počest příjezdu vídeňských Čechů do Kyjova.

Zdroj: Vídeňští Čechové v Kyjově. *České ilustrované noviny*. 1909 4(13), 6.

Obr. č. 21: Parte Václava Habrama, jednoho z výrazných osobností Vlastenecké omladiny.

Zdroj: Národní muzeum Praha, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Dopisy a telegramy – Vlastenecká omladina, divadelní spolek ve Vídni, sign. ar. RAK. – 46/11.

Anotace

NÁZEV: Český ochotnický spolek Vlastenecká omladina ve Vídni v letech 1885-1918

AUTOR: Bc. Stanislava Hrušková

FAKULTA: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

KATEDRA: Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUcí DIPLOMOVÉ PRÁCE: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

ABSTRAKT:

V práci na téma „Český ochotnický spolek Vlastenecká omladina ve Vídni v letech 1885-1918“ je popsána činnost, dramaturgie a divadelní prostor českého ochotnického souboru Vlastenecká omladina ve Vídni. Časově je práce omezena na období od založení spolku po rok 1918 – konec první světové války a rozpad Rakouska-Uherska. Práce obsahuje dobový kontext, založení spolku Vlastenecká omladina, přehled zakládajících osobností, některých členů a spolupracovníků spolku. Práce se věnuje také tématu snah o založení českého profesionálního Národního divadla ve Vídni. Součástí příloh je i soupis repertoáru v uvedeném období. Vlastenecká omladina je dodnes činným spolkem.

KLÍČOVÁ SLOVA:

české ochotnické divadlo ve Vídni, české profesionální Národní divadlo ve Vídni, vídeňští Češi, Vlastenecká omladina

Abstract

TITLE: Czech amateur group „Vlastenecká omladina“ in Vienna during the years 1885-1918

AUTHOR: Bc. Stanislava Hrušková

FACULTY: Philosophical Fakulty of the University of Palacký

DEPARTMENT: Department of Theatre and Film Studies

SUPERVISOR: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

ABSTRACT:

The thesis named “Czech amateur group „Vlastenecka omladina“ in Vienna during the years 1885-1918” describes the work, the dramaturgy and the theatre hall area of the Czech Amateur Ensemble called “Vlastenecka omladina”. The thesis is set in the time period from the establishment of the ensemble to year 1918 – the end of the First World War and the Austro-Hungarian Empire. The work provides an overview of the persons who established the ensemble, the members and the colleagues. The work also deals with the efforts for the establishment of the professional Czech National Theatre in Vienna. The repertoire list is added as an attachment. The „Vlastenecka omladina“ is still active.

KEYWORDS:

Czech amateur group in Vienna, professional Czech National Theatre in Vienna, Viennese Czechs, Vlastenecka omladina